

Načrtno pripravljane vsega prebivalstva na obrambo dežele

V petek, 8. t. m., sta se na skupni seji sestali predsedstvi republiške konference SZDL in republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in razpravljali o osnutkih zakonov o narodni obrambi, civilni obrambi in vojaški obveznosti ter o drugih perečih zadevah s področja priprave ljudstva na obrambo dežele. Po večurni razpravi sta predsedstvi sprejeli vrsto ugotovitev in pomembnih sklepov

Nedavni dogodki na bližnjem vzhodu in drugod dokazujejo, da je nevarnost vojne navzoča povsod in ob vsakem času. Iz vojnih koncepcij obeh vodilnih sil pa je videti, da je lokalna ali splošna vojna možna tudi v Evropi.

Dejstvo je, da v sodobnih spopadih ni razlike med fronto in zaledjem. To pa zahteva celovitost priprave na obrambo in nenehno pripravljenost. Naša koncepcija vseljudske obrambne vojne predvideva udeležbo vsega prebivalstva v vseh komponentah obrambe — tako v oboroženem boju s sovražnikom v enotah, ki bodo delovale na fronti in v sovražniškem zaledju, kakor tudi v enotah civilne zaštite in na drugih področjih dela. Odgovornost za vsestransko pripravo prebivalstva na obrambo je toliko večja, ker naša dežela meji na članice NATO pakta, ker so za sodobne vojne značilni nenadni napadi in ker sodobno vojskovanje z uporabo sredstev za množično vojskovanje predstavlja neposredno nevarnost za celotno prebivalstvo. Zlasti bi bili ogroženi večja mesta, prometne zveze in drugi pomembni gospodarski objekti v vsej deželi.

Dosedanje priprave prebivalstva na obrambo so bile pomankljive in koncept vseljudske obrambne vojne ni izpeljal do konca. Prebivalstvo ni dovolj seznanjeno z nevarnostmi, ki jih prinaša vojna, niti s postopki, kaj storiti v primeru nenadnega napada in kako se najbolje zavarovati pred posledicami vojne spopada. Razen tega pa pri tem delu ni bil dovolj izkoriščen moralno-politični kapital naše NOB, pa tudi ne bogate izkušnje iz te vojne in drugih narodnoosvobodilnih vojn v zadnjih dveh desetletjih.

V razpravi o osnutkih novih zakonov, ki na to področje dela vnašajo marsikaj novega, sta predsedstvi ugotovili, da ima vseljudska obramba izreden pomen in da je nujno v obrambne napore vključiti vse družbene dejavnike. Narodna obramba naj bo odslej sestavni del vsakega ustvarjanja in dela, prisotna pa naj bo v vseh organih samoupravljanja, pri vseh oblastnih organih ter v vseh delovnih in družbenopolitičnih organizacijah. S tem v zvezi bodo morali novi zakoni določiti

tudi natančne organizacijske, kadrovske, strokovne in finančne obveznosti teh organov in organizacij, pri tem pa upoštevati tudi posebnosti posameznih območij naše dežele. Hkrati s tem je nujno z zakonom predvideti tudi obveznosti vsakega občana, zlasti pa rezervnih oficirjev in podoficirjev, ki so nosilci in izvajalci skoraj vsega obrambnega dela na terenu.

Pri tem delu je zelo pomembna Socialistična zveza delovnega ljudstva. To pa predvsem zato, ker je najširša baza in temeljna organizacija, ki naj bo organizacijsko in idejno gibalo za priprave prebivalstva

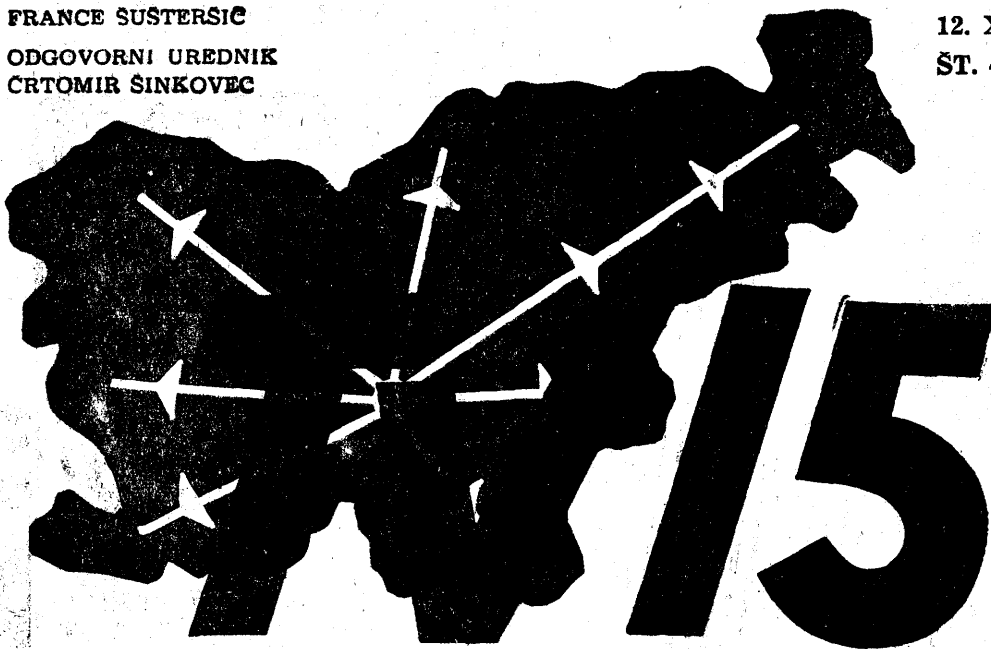
na obrambo dežele. To delo bo opravljala skupno in v najtesnejšem sodelovanju z drugimi množičnimi organizacijami, predvsem pa z Zvezo združenj borcev NOV. V ta namen bodo po vseh občinah ustanovili koordinacijske odbore, ki naj bi organizirali, usklajevali in pospeševali obrambne priprave prebivalstva na svojem območju.

Posebno odgovorno nalogo bo pri tem imela Zveza združenj borcev NOV. Skrbeti bo morala še bolj kot doslej za razširjanje tradicij NOB, za prenašanje naših bogatih izkušenj na mlaj-

● Nadaljevanje na 3. str.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIC
ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEC

Leto V
12. XII. 1967
ŠT. 49

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Sklepi zveznega odbora ZZB NOV

Na tretji seji zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, ki je bila 24. novembra, so sprejeli obsežne sklepe, nanašajoče se na urejanje družbenih in materialnih zadev udeležencev NOV. V teh sklepih je med drugim rečeno:

Zvezni odbor ZZB NOV ugotavlja, da so sklepi CK ZKJ o aktualnih problemih borcev NOV naleteli na ugoden odmev tako med udeleženci NOB kakor tudi v vsej javnosti. Ti sklepi predstavljajo pomembno idejno in moralno politično pomoč vsem družbenim organom, od občin do federacije, pri izvrševanju obveznosti družbene skupnosti, njenim predstavniškim in samoupravnim ter ustreznim družbenopolitičnim organizacijam, ko gre za urejanje družbenih in materialnih zadev borcev.

Materialni problemi udeležencev NOV so večkrat povezani z vrsto drugih problemov kot so: predčasno upokojevanje in upokojevanje sploh, položaj upokojenih borcev kot osebnosti v družbi, oziroma njihovo vključevanje v nove življenjske razmere po upokojitvi itd.

Zvezni odbor ZZB NOV upravičeno pričakuje, da bodo predstavniki in samoupravni organi, na katere se nanašajo stališča in priporočila CK v vseh družbenopolitičnih skupnostih začeli le-te intenzivneje izvajati. Zato poziva zvezni od-

bor vse republiške, pokrajinske in občinske odbore ZZB NOV, da tolmačijo probleme borcev in v sodelovanju z drugimi družbeno-političnimi organizacijami uspešujejo njihovo urejanje.

Kako in koliko bo družba upoštevala borce, je v veliki meri odvisno od njih samih in od njihove politične aktivnosti.

Nujno je, da borčevska združenja in njihovi odbori, skupno z Zvezo komunistov, posvečajo vso pozornost tistim članom, ki se težje znajdejo v današnjem družbenem razvoju. Centralni komite ZKJ je s svojim idejno-političnim stališčem odklonil vse poskuse degradiranja vloge, družbenega ugleda in položaja borcev. Še posebno je naglasil, da je kvarna vsaka delitev na stare in mlade, ko gre za družbeno-politično dejavnost, kajti bistvo ni v taki delitvi, marveč v tem, koliko je kdo progresiven pri svojem družbeno-političnem delu.

Dalje je v sklepih rečeno, naj borci NOV ne motijo izpada posameznikov in nerazumevanje njihove družbene vloge in naj jih to ne odbija od

dela, marveč le spodbuja njihovo aktivnost pri odстранjanju takih negativnih pojavov. Organizacije borcev ne smejo dopuščati malomesečanskih, kritikastrskih in demagoških postopkov posameznih svojih članov in skupin. Onemogočiti je treba poskuse posameznikov, da bi organizacijo borcev izkoriščali za zagovarjanje nekih pojmovanj, ki so nasprotna programu naše organizacije. Bori NOV in njihova združenja se lahko uprejo vsem negativnim pojavom in poskusom samo s pomočjo dokazov v odprti in odločni akciji.

Istotako in skupno z vsemi

drugimi socialističnimi silami so tudi bori NOV dolžni zavzemati se za pravilno pojmovanje naše revolucije in njenih pridobitev ter nastopati proti vsem poskusom omalovaževanja in potvarjanja njenih smotrov povsod in v vseh primerih, ko do tega pride.

V nadaljnjih sklepih je še rečeno, da je ne glede na to, kdo ureja probleme borcev, federacija, republike ali občine, potrebno, da organizacije borcev seznanijo s temi problemi občinske skupščine, odbornike in poslance vseh zborov s svojega področja. Le tako bi se le-ti

lahko zavzemali za učinkovito urejanje teh zadev, ker je to moralna obveznost in dolg skupnosti do tistih, ki so sodelovali pri ustvarjanju in graditvi nove družbe. V tej zvezi je v sklepih naglašena tudi pomembnost stalnih avtoritativnih teles, ki jih je treba ustanoviti pri vseh predstavniških organih. (S tem so mišljene komisije za zadeve borcev in invalidov, ki so v SR Sloveniji že ustanovljene pri izvršnem svetu in pri občinskih skupščinah).

O varstvu borcev in invalidov je v sklepih ugotovljeno, da je to ustavna obveznost federacije. Republiški in občinski odbori ZZB morajo opozoriti vsa pristojna predstavniška telesa, da se upravnost izvršilni organi ter službe za invalidsko in borčevsko varstvo organizacijsko in kadrovske usposobijo za učinkovitejše delo pri urejanju teh problemov.

V sklepih je zajeto tudi opozorilo na potrebo upoštevanja, da je velika večina borcev po osvoboditvi sodelovala v družbenem in gospodarskem preoblikovanju dežele in zato niso imeli časa za šolanje. Zato ne gre prezreti posledic vsega tega.

Tudi predlogi za izboljšanje invalidske zakonodaje, ki jih je že sprejel Zvezni izvršni svet in o katerih smo že pisali, so zajeti v sklepe zveznega odbora ZZB NOV. V njih je naglašena tudi potreba uskladitve pokojnin borcev in oseb, ki gredo predčasno v pokoj iz JLA in DSNZ.

Glede urejanja problematike udeležencev NOV smatra zvezni odbor ZZB, da bo ustanovitev posebnih skladov v ta namen, ki jih v svojih sklepih priporoča CK ZKJ, zelo pomemben prispevek k izvažanju varstva borcev in invalidov, če bodo tem skladom zagotovili reden dotok potrebnih sredstev. Iz teh skladov, ki naj bi bili ustanovljeni na ravni občinskih skupščin, pokrajin in republik, bi lahko izplačevali tudi pri- znavalnino.

ZMAGA V BOJU za enotno partijo

Leto 1928... Drugo leto gospodarske krize v stari Jugoslaviji. Kapitalisti so zapirali podjetja in množično odpuščali delavce. Bajle je bilo tega leta več ko 200.000 delavcev brezposelnih. Tudi kmetje so trpeli. Kmečki dolгови so dosegli ogromne vsote, suša je povečala revščino. V nekaterih pokrajinah je zavladala prava lakota.

Med delavci je vrelo. Vsak dan je izbruhnila nova stavka. Tako se je širila upornost med ljudstvom in pogoji za delo Komunistične partije in razrednih sindikatov so bili čedalje bolj ugodni. Toda Partija tedaj ni bila sposobna izkoristiti te revolucionarne plime. Vodstvo se je ukvarjalo predvsem z notranjimi nesoglasji v sami Partiji. Vseeno pa so se med člani Partije našle zdrave sile, ki so se odločno uprle frakcijskim spopadom in notranjim nesoglasjem. Zagrebška partijska organizacija je bila kmalu na čelu boja proti frakcionizmu.

SEKRETAR USNJARJEV ZAČNE BOJ PROTI OBEMA FRAKCIJAMA...

Zagrebška partijska organizacija je bila tedaj zelo močna. V mestu je bilo okrog 35.000 socialno zavarovanih delavcev in nameščenecv. Josip Broz je bil sekretar usnjarjev in član mestnega komiteja KPJ.

Vodstvo zagrebške partijske organizacije ni ostalo zunaj frakcijskih spopadov med »levimi« in »desnimi«. Ko se mnogo let kasneje spominja tovariš Tito teh bojev, pravi: »Globoko smo vsi občutili škodljivost frakcionizma. Ne samo člani KPJ, ampak tudi ves delavski razred. To frakcionizmo je povzročalo veliko škodo sindikalnemu gibanju in neposrednemu boju delavskega razreda za boljše življenjske razmere... Vselej smo prišli do zaključka, da pride lahko do ozdravljenja partijskega organizma samo od spodaj, od članov Partije. Z velikim navdušenjem smo delali v tej smeri. Najvažnejša naša naloga je bila obvarovati zagrebško partijsko organizacijo pred frakcionizmom, jo organizacij-

Besede in dejanja

● Mednarodne primerjave

Ali je naša akumulacija majhna ali velika? Če jo mehanično primerjamo z drugimi državami, je bila (kot stopnja) daleč nad redno evropskim povprečjem in ena najvišjih na svetu. Tudi sedanja zmanjšana akumulativnost je še vedno med najvišjimi v mednarodni primerjavi. Tu pa se zame zastavlja vprašanje. Zadeva namreč ni tako preprosta, da bi se lahko kar tako zanesli na mednarodne primerjave in na tej podlagi oblikovali dokončne sklepe. To ni mogoče ne zaradi nekaterih tehničnih okoliščin metodološke narave, ampak na primer tudi zato, ker je precej očitno, da zahteva želja po višji stopnji rasti tudi večjo akumulacijsko stopnjo. Rihard Stajner — Komunist — 1. XII. 1967

● Stanovanja za upokojene borce

V ponedeljek, 27. novembra se je prvič sestala komisija za stanovanjske zadeve borcev NOB pri

bojev, ki so na sami konferenci dosegli vrhunec.

ZELIMO MOČNO PARTIJSKO ORGANIZACIJO...

Konferenca se je pričela zvečer 25. februarja 1928 v majhni samotni pritlični hišici na Pantovčaku, predmestju Zagreba. Delegati so prihajali posamič, v majhnih časovnih presledkih. Skupno jih je bilo 31. Poleg delegatov sta bila navzoča tudi

● Nadaljevanje na 3. str.

ljubljanskem mestnem svetu, ki je predseduje inž. Miha Košak. Ze v uvodnih besedah je predsedujoči poudaril, da bo komisija reševala izključno stanovanjske probleme nezaposlenih oziroma upokojenih borcev, kajti skrb za vse druge borce ostaja sile ko prej tudi v prihodnosti na delovnih organizacijah, kjer so borci zaposleni. Delo — 1. XII. 1967

● Neenako breme reforme...

Toda vse razlike ne izvirajo iz dela. Neki delavec pravi: »Ne morem razumeti, da se razpon giblje med 40 in 600 tisoč S-din. Ni res, da breme reforme prenašajo enako vsi državljani.« — »V Evropi smo dežela, ki najmanj odreja za znanstveno-raziskovalno delo. Zato ima kurir v pančevski »Axtari« večji osebni dohodek kot pa znanstveni sodelavec Srbske akademije znanosti...« Politika — 3. XII. 1967

● Razvrednoteni zakon ustave

Variabilnost osebnih dohodkov povzroča nesorazmernost tudi pri odmerjanju pokojnin. Kljub dovolj jasnemu in določenemu stališču ustave je TZPZ uzakonil predpis,

ki je zahteval najvišjega zakona nadvladal in jo razvrednotil. Člen 101/2 TZPZ določa namreč, da je usklajevanje zneskov pokojnin s povečanim življenjskim standardom aktivnih zavarovancev vezano na nekatere pogoje, in sicer na stanje in predvideno gibanje skladov in rezerv v pokojninskem zavarovanju, na porast produktivnosti in na porast narodnega dohodka. Upokojenee — 11. št. 1967

● Žgancev bo na voljo...

V Vojvodini so pospravili prideleke s celotne površine s približno 67.000 hektarov. Lepo in suho vreme je kmetom omogočilo, da so brez škode prepečljali in pospravili ves letošnji pridelek koruze, ki ga ocenjujejo na približno 278.000 vagonov. Poprčen pridelek koruze v zrnju na celotni površini Vojvodine ne bo nižji od 42 metriskih stotov na hektar, a na družbenih kmetijskih posestvih znaša tudi 54 metriskih stotov na hektar. Borba — 3. XII. 1967

● Zmeda v razpravi

Zares težko bi bilo pravilno pojasniti, zakaj se je ravno skupščina Jugoslovanske skupnosti so-

cialnega zavarovanja tako napačno in povsem napačno vključila v konfuzno razpravo o družbeni nevarnosti dela upokojeencev...

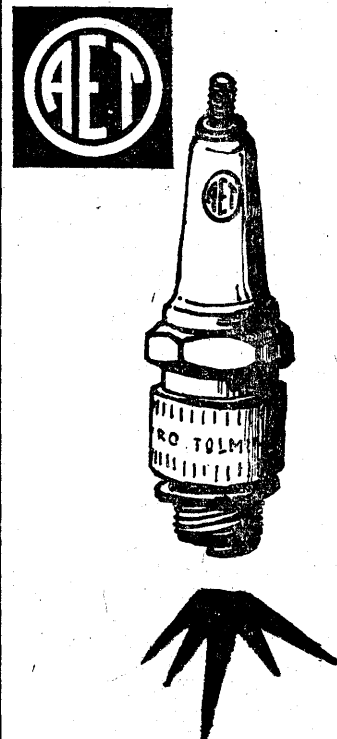
A kar zadeva skupni vtis o tem našem in od take mere naplitenem »problemu«, potem človeku ne preostane drugega, kot da obenem s tistim poslanecem iz skupščinske razprave o ekonomski situaciji vzdihne: »Nikoli nisem slišal, da je neki narod ekonomsko napredoval s tem, da je prepovedal delati.« Vzdih seveda ne velja samo za delo upokojeencev. Ekon. politika — 2. XII. 1967

● Umirjene cene

V primerjavi z oktobrom so se cene v novembru povečale vsega za 0,1 odstotka. Drobnoprodajne cene so bile novembra za 0,5 odstotka večje kot mesec prej, in sicer predvsem zaradi sezonskega povečanja cen nekaterih kmetijskih pridelkov, zlasti sadja in zelenjave. Živiljski stroški so bili novembra za 0,8 odstotka večji kot v oktobru.

Drobnoprodajne cene so bile v enajstih mesecih leta za 7 odstotkov višje kot v ustreznem obdobju lani. Živiljski stroški so od januarja do novembra narasli za 7 odstotkov.

Večer — 5. XII. 1967

AVTOELEKTRO TOLMIN

nagraduje kupce svojih vžigalnih svečk Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala.

Osnutek zveznega proračuna za leto 1968. — Zbor narodov ter zvezni in organizacijsko-politični zbor skupščine SFRJ so sprejeli osnutek zakona o zveznem proračunu za leto 1968. Proračun naj bi znašal 1068 milijard starih dinarjev in bi tako bil za 8,7 odstotka večji od letošnjega. Proračunski izdatki bodo uravnoteženi z dohodki. O predlogu zakona o proračunu bodo razpravljali in sklepali še pred koncem leta.

Ceausescu je tudi šef države. — Velika ljudska skupščina Rumunije je za predsednika državnega sveta soglasno izvolila generalnega sekretarja CK romunske KP Nicolae Ceausescu. Dosedanji predsednik državnega sveta Stoica, ki je odstopil v duhu teh odlokov, je bil izvoljen za sekretarja CK romunske KP. Tako so v Rumuniji združili vodilne državne in partijske funkcije.

Sovjetska obsodba politike Bonna. — Sovjetska zveza je izjavila, da je »nova« politika Bonna poskus, da bi nadaljeval prejšnjo politiko, s katero ni hotel priznati in poče priznati realnega položaja v Evropi. Sovjetska vlada opozarja tudi na hitro krepitev neonacističnih in militarističnih sil v ZR Nemčiji. Minister za vsenemške zadeve Wehner je to trditev potrdil.

Možnost devalvacije funta in dolarja. — Predsednik britanske nacionalne uprave za cene in dohodek Jones je opozoril na možnost devalvacije britanske in ameriške valute. Dejal je, da ima Britanija čas 18 mesecev do 3 let, da položi temelje ugodnejši zunanjetrgovinski bilanci. V nasprotnem primeru predvideva Jones novo devalvacijo britanskega funta in ameriškega dolarja.

O Cipru bo razpravljali tudi varnostni svet OZN. — Na svoji seji, ki bo morda 15. decembra, bo varnostni svet OZN razpravljala o ciprskem problemu. Govorili bodo o tem, da bi se za šest mesecev podaljšal mandat silam OZN na Cipru. Kaže, da v varnostnem svetu ne bo mogoče storiti kaj več kot stabilizirati trenutni položaj. Pri roki še ni nobene bistvene politične rešitve za ciprski problem.

Dogodki tedna

Sestanek arabskih ministrov v Kairu. — Doslej so zunanji ministri arabskih držav, ki v Kairu pripravljajo konferenco voditeljev arabskih držav v Rabatu, že sestavili dnevni red za arabski vrh. V Rabatu bodo razpravljali v položaju na Srednjem vzhodu po najnovejših dogodkih v OZN, o skupni akciji arabskih držav za umik izraelskih čet in o ugotovitvi arabske lige.

Možnost nove palestinske države. — Iz intervjuja, ki ga je dal izraelski minister za informacije Gali za list izraelske armade, je razvidno, da Izrael dopušča možnost nove palestinske države. Le-to bi ustanovili na zahodni obali reke Jordan, ki je pod okupacijo izraelskih enot. Izjava ministra Gallija je prvi izraelski odziv na načrt nekaterih arabskih voditeljev, da bi v Palestini ustanovili ločen državi Arabcev in Izraelcev.

Spet vojna v Jemenu. — Jemenski premier Aini, ki je na obisku v Alžiriji, je potrdil, da rojalistične sile napadajo položaje republikancev in napredujejo proti Sani. Kairski dnevnik »Al Ahram« je zapisal, da je zaroto skovala centralna obveščevalna agencija ZDA (CIA) in da pri tem sodeluje več tujih najemniških oficirjev, ki so se že bili udeležili podobnih operacij v Kongu in Angoli.

Bodo sovjetski vesoljci pristali v Indiji? — Sovjetska zveza je zaprosila Indijo za dovoljenje in pomoč, če bo morala njena vesoljska ladja s človeško posadko, ki jo bodo verjetno kmalu poslali v vesolje, pristati na indijskih tleh ali na indijskem oceanu. Indijska vlada je privolila, da bo pomagala določiti kraj pristanka sovjetskih vesoljcev, če se bo ladja spustila na njena tla ali na njene teritorialne vode.

Demonstracije proti naborom v ZDA. — ZDA so zajele množične demonstracije proti vietnamski vojni. Demonstranti so zbirali največ pred rekrutacijskimi središči; v New Yorku so zaposlili okrog 30 tisoč policajev. Demonstracije organizirajo voditelji nekaj desetih ameriških mirovnih organizacij, trajale pa bodo verjetno vsaj toliko časa, dokler bo vpis novih rekrutov.

300.000 žrtev vietnamske vojne. — V zadnjih šestih letih je v vietnamski vojni izgubilo življenje več kot 300.000 ljudi, pri tem pa niso vštete žrtve med civilnim prebivalstvom. Američani trdijo, da sodita dve tretjini izgub na nasprotnikovo stran. Po uradnih podatkih je zdaj v Vietnamu okrog 500.000 mož, pričakujejo pa, da bodo to število kmalu znatno povečali. Pripadnikov FLN je okrog 250.000.

Novi nemiri na Kitajskem. — Na pekinških ulicah so se soet pojavili tovarnjaki z vojniki in rdečegardisti. Iz pokrajine Fuktjen poročajo o krvavih spopadih, v katere je zapletena tudi vojska. Napeto je tudi v Sanghaju in okolici, kjer so se spopadli privrženci in nasprotniki Mao Ce Tungja, pa tudi Maovi pristajši med seboj. Sanghajski tisk graja tiste, ki jim je proizvodnja pomembnejša od utrjevanja Maovih idej.

Velesposlanik Arthur Goldberg bo odstopil. — Predsednik zunanje-političnega odbora senata William Fulbright meni, da bo velesposlanik Arthur Goldberg odstopil kot stalni predstavnik ZDA v OZN. Goldberg je razočaran nad ameriško zunanjo politiko; iz istega razloga je odstopil tudi sekretar v State Departmentu za kulturna vprašanja Charles Frankel. Razkol v vrhovih ameriške administracije soširi.

Demonstracije proti NATO v Ananki. — V glavnem mestu Turčije so demonstranti zahtevali umik Turčije iz severno-atlantskega pakta. Govorniki — študentje in pripadniki turškega društva za mir — so poudarjali, da se bo turška mladina zavzemala za vsemi silami za odhod Američanov iz dežele. Predsednik študentskega združenja za mir je izjavil, da je politika privrženosti NATO proti turškim nacionalnim interesom.

Sirski premier v Parizu. — Sirska državna delegacija pod vodstvom premiera Jusufa Zuajena je prispel v Pariz na šestdnevni uradni obisk. Sirija želi navezati s Francijo še trdnije odnose, ker jo smatra za prijateljsko državo zaradi stališča de Gaulle na izraelsko-arabski vojni. Premier Zuajen je dejal, da vsi Arabci pričakujejo obisk francoskega predsednika.

Borcem Jeseniško-bohinjskega odreda

Nekdanje borce Jeseniško-bohinjskega odreda pozivamo, naj najkasneje do 15. januarja 1968 pošljejo prispevke za monografijo svoje enote na naslov:

Občinski odbor ZZZ NOV Jesenice (odbor borcev JBO), Jesenice.

ODBOR BORCEV JBO

ŽIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

Reševanje socialnih zadev borcev v občini Nova Gorica

Socialna problematika je pogojena v slabem zdravstvenem stanju, starosti, onemoglosti in sploh v nezmoglosti za normalno delo posameznika. Zato je res, da jo je mogoče uspešno urejati le ob zadostnih finančnih sredstvih. Da bi občinski odbor ZZZ NOV z razmeroma pičlimi finančnimi sredstvi dosegel kar največ, je navezal uspešno sodelovanje v urejanju teh zadev z občinsko komisijo za varstvo borcev NOV, Centrom za socialno delo v občini,

zdravstvenimi ustanovami in drugimi službami.

Sklad za borce NOV za urejanje socialnih zadev občine je imel letos na razpolago 984.000 N din in ta sredstva so bila porabljena takole:

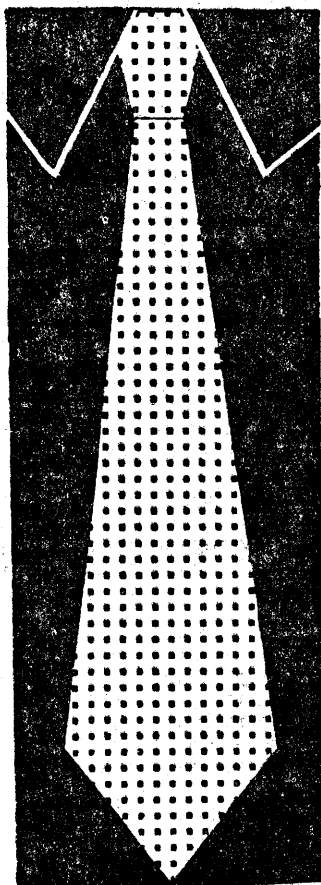
	N din
— za stalno družbeno pomoč	630.000
— za prispevek za zdravstveno varstvo udeležencev družbene pomoči	180.000
— za enkratne druž. pomoči	5.000
— za študijske podpore otrokom padlih, umrlih in socialno šibkih borcev NOV, ki se šolajo	70.000
— za zdravljenje borcev NOV	5.000
— za stroške pogrebov umrlih borcev NOV	10.000

Med letom so obravnavali 210 primerov za dodelitev družbene pomoči. 35 je bilo ugodeno tako, da že prejemale stalno družbeno pomoč, 38 pa jih je dobilo pomoč v enkratnem znesku. 77 vlog je bilo takih, ki jih ni bilo mogoče rešiti pozitivno in to predvsem iz dveh razlogov: ali posameznik ni izpolnjeval socialno zdravstvenih pogojev ali pa mu ni bila priznana udeležba v NOV v dvojnem številu.

42 dosedanjim upravičencem je bila letos družbena pomoč ukinjena. Nekaj jih je umrlo, drugi pa so si pridobili to pravico iz naslova temeljnega zakona o pokolninskem ali invalidskem zavarovanju. Komisija za varstvo borcev NOV pri skupščini občine Nova Gorica je v začetku šolskega leta 1967/68. na predlog občinskega odbora ZZZ NOV in po pooblastilu upravnega odbora Sklada za borce NOV obravnavala 33 vlog za študijske podpore. Dosegli je dodeljenih 34 mesečnih študijskih podpor, 1 enkratna, 3 vloge pa so bile zavrnjene.

V minulih letih je bila ustale na praksa, da so ob zaključku šolskega leta otroci padlih borcev NOV dobivali študijsko podporo v enkratnem manjšem znesku. Teh podpor letos v novogoriški občini niso podelili. Zato pa so bila ta sredstva porabljena za mesečne študijske podpore istim študentom otrokom borcev NOV, ki niso morali opraviti diplomskih izpitov v predpisanim roku in so zaradi tega ostali brez rednih mesečnih dohodkov.

Višina izdatkov za reševanje socialnih zadev borcev raste iz leta v leto. Število aktivnih udeležencev ki imajo priznan status borca, je veliko. Novogoriška občina je ena takih, ki imajo v številu in odstotku NOV v novogoriški občini, tj. takih, ki ima številčno in procentualno relativno največ borcev NOV v naši republiki. Ljudje se starajo, slabijo, obolevajo in s tem socialni problemi rastejo. Res, da izdatki za štipendiranje otrok borcev NOV, ki se šolajo, občutno padajo in bodo v nekaj letih verjetno odpravljani, zato pa rastejo potrebe po socialnih podporah za obolele, ostarele in onemogle, ki jih je vedno več. Uspešno urejanje teh problemov pa

Pojem elegance so kravate TERITAL

Svilanit
KAMNIK

Splošna vojaška vzgoja na Jesenicah

V povojnem obdobju smo posvečali premalo pozornosti splošni vojaški vzgoji prebivalstva. V sodobni vojni so različne med fronto in zaledjem manjše kot nekdanj in zato bo moralo tudi zaledje prevzeti in izvajati vrsto za obrambo zelo pomembnih nalog. V svetu nastajajo nova vojna žarišča. Zato so se na Jesenicah »zelo težko« lotili splošne vojaške vzgoje prebivalstva.

Oddelek za narodno obrambo občine in predsedstvo Združenja rezervnih oficirjev in podoficirjev sta začela delavski univerzi Jesenice nalogo, da prevzame organizacijo predavanja za dve temi s področja

narodne obrambe. Temo »Splošna ljudska vojna in narodna obramba« bodo obravnavali na predavanjih v decembru, drugo temo z naslovom »Radiološka kontaminacija« pa v januarju. Predavanja bodo v Zirovnici, Koroški Beli, Javorniku, Jesenicah (pri Jelenju in v dvorani občinske skupščine), Blejski Dobravi, na Dovjem, Gozdu Martuljku, Kranjski gori, Podkorenju in v Ratečah.

Za rezervni starejšinski kader so predavanja obvezna, organizator pa želi, da se teh predavanj udeležijo tudi čimvečje število drugih občanov. Predaval bo rezervni polkovnik Franc Jernež-Milčič, Jože Vidic

Počastitev pravnika republike v Savskem naselju

Združenje borcev Ljubljana-Savsko naselje je priredilo za svoje člane proslavo dneva republike v prostori mladinskega kluba. Pojavljeno je bilo nekaj nad 80 članov, med njimi zlasti starejši člani naše organizacije. Na proslavi je podpredsednik odbora pozdravil vse navzoče in poudaril pomen dneva. Klub bomo s svojim finančnim sredstvom, s katerimi razpolaga organizacija, je bilo preskrbljeno za zabavo in za skromno zakusko, tako da so se vsi dobro počutili in sapei nekaj naših parizanskih pesmi.

Igor Kostjukovski

PETEROBOJ V KEGLJANJU

Sportno društvo »Invalidi Ljubljana« je prejšnje nedeljo priredilo peterboj v kegljanju v počastitev dneva republike. Sodelovali so ekipe garnizije JLA iz Brežic ter športna društva invalidov iz Domžal, Kočevja, Zagorja in Ljubljane. Tekmovalci so se pomerili v domu »Maksa Percar« na šestdesetm kegljišču in odigrali borbeno partijo po deset mož. Prvo mesto je zasedla ekipa iz Ljubljane, ki je podrla 790 kegljev. Najboljši igralec je bil Luka Mitari, ki je podrl rekordno število 132 kegljev. Drugo mesto je zasedla garnizija JLA iz Brežic s 701 porušeni keglji, tretje mesto ekipa iz Domžal, Zagorja in Kočevja.

Ekipi garnizije JLA iz Brežic in Ljubljane sta se pomerili tudi v streljanju in šahu. V teh dveh panogah so se športniki pomerili v klubu »Invalidi« v Malenškovi ulici. V streljanju so tekmovali ekipno po trije strelci. Od 500 možnih za-

detkov je Ljubljana dosegla 464 zadetkov. To pot je bil Lojze Macela najboljši s 160 zadetki, srelec Stojković Grujica iz garnizije Brežice pa je dosegel 147 zadetkov.

V šahu so tekmovali po štirje igralci. Prvo mesto si je prisvojila ekipa iz Ljubljane; najboljši med njimi je bil Franc Pourbin, od gostujoče ekipe pa Ilija Brzaković.

Ekipno so ljubljanski športniki osvojili vsa tri prva mesta, medtem ko je garnizija JLA iz Brežic bila druga. Zaradi dobrih športnih vezi in pomena tega tekmovanja so športniki invalidi iz Ljubljane poklonili v trajno last tri pokale. Športniki iz Brežic pa so poklonili prireditelju tega peterboja tri plakete. Ljubljanski športniki-invalidi so bili prijetno presenečeni, ko so prejeli miniaturni vagonček, simbol rudarskega dela, ki ga je poklonil predsednik Ivan Mrnuh.

VINKO BOVCON

Spominska plošča

Komisija za spomensko dejavnost pri ZZZ NOV občine Slovenj Gradec je na pokopališču v Pamečah pri Slovenj Gradcu postavila spominsko ploščo padli partizanki Stanislavi Orožim-Janji, sekretarki OK SKOJ Dravograd. Tovarišica Orožimova je padla 14. februarja ob nemškem napadu na

postojanko aktivistov OF v gozdu pod Sv. Ano v okolici Pameč. Pred vstopom v NOB je živela pri svojih starših v Šoštanju. Spominska plošča ob njenem grobu v Pamečah bo mimoidoče še bolj živo spominjala na junaško revolucionarno.

Priprave na konference

Na nedavni konferenci predsednikov združenj borcev NOV občine Ajdovščina na sešu občinskega odbora ZZZ NOV — vodil jo je predsednik Anton Ferjančič-Zvonko — so razpravljali o pripravah na redne letne skupščine združenj v občini. Predsedniki 34 ZB so zavzeli enotna stališča glede potekanja skupščin in obveščanja občinskega odbora o rezultatih skupščin. Na podlagi gradiva s skupščin bodo pripravili gradivo za letno skupščino ZZZ NOV Ajdovščina. Letne skupščine združenj bodo v ajdovski občini končane do konca januarja 1968, letna skupščina ZZZ NOV Ajdovščina pa bo v drugi polovici februarja.

Razpravljavci so na konferenci obravnavali tudi stanovanjska vprašanja kmetov-borcev. Povedali so, da združenja borcev pripravljajo podrobne spiske o številu kmetov-borcev, ki potrebujejo kredit za adaptacijo stanovanjskih poslopj.

I. Sučur

Poizvedujemo

Prosim tovariša komandanta goriskega vojnega področja Karla Kumšeta, naj mi sporoči svoj naslov, ker potrebujem izjavo za priznanje posebne dobe.

Miroslav Zvab, Tomaj, št. 90, p. Dutovlje

ZE SEDA, KO JE ŠE ČAS, POGLEJTE, KAJ POTREBUJETE ZA NOVOLETNO RAZPOLOŽENJE V VAŠEM DOMU!

nama

TRGOVSKA HIŠA **nama** Tomšičeva ulica 2

vam nudi v razširjenem in povečanem asortimentu

- okrasne in druge potrebščine za novoletno jelko
- igrače za otroke vseh starosti: lesene in plastične, mehanične, sestavljanke, električne železnice z dodatnimi deli, silkanice, lutke
- novoletne razglednice in vizitke
- darilni paketi s slaščicami za otroke

nama

Ob tabornem ognju

Smo lahko zadovoljni z udeležbo na proslavi?

Prazniki so za nami in lahko napravimo obračun, kako smo proslavili dan republike. Mnogo smo čitali in slišali pred in po praznikih o proslavah, vendar se nam zdi, da marsikje proslave niso tako uspele, kot smo si zamišljali.

Na Jesenicah so na primer dobro pripravili program proslave dneva republike v gledališki dvorani. Ob taki proslavi bi bilo pričakovati, da bo dvorana polno zasedena, saj je na Jesenicah dovolj ljudi, katerih dolžnost bi bila, da se proslave udeležijo. Zal pa je bila dvorana skoraj prazna. Jeseniško občinstvo je tokrat popolnoma odpovedalo, saj je bilo vseh udeležencev proslave v dvorani le 43, kolikor jih je naštel nekdo od udeležencev. Kaj je vzrok za tako brezbržnost od tako pomembne proslave, da je bilo zaman ugibati. Morda je le res, kot je nekdo omenil, da je državni praznik le še za to, da je dva dni izjeman prost dan, katerega nekateri izrabijo za postranski zaslužek, drugi morda res za oddih in izlete, nekateri tudi za druge opravke, le malo pa je onih, ki bi se resno zamislili o pomenu tega praznika.

Sicer smo navajeni na Jesenicah že vrsto let, da so podobne

priteditve slabo obiskane, a ta praznik je vendar za nas vse tako pomemben, da bi lahko pričakovali na proslavi vsaj ljudi, ki bi jim moral praznik republike nekaj pomeniti. To so predvsem borci, aktivisti in drugi, ki so sodelovali v borbi proti okupatorju in ne najmanj tudi člani komunistične partije.

Kakšna je naša mladina?

Zadnja leta mnogo govorimo o naši mladini, češ da ne gre po poti, kot si jo mi želimo in da ta mladina nima več smisla za naše stare tradicije, niti nima več spoštovanja do starejših ljudi. Slišijo se očitki, da je mladina sploh pokvarjena.

Prav zaradi tega bi rad povedal lep primer, ki morda le pokaže mladino v drugi luči in da jo morda le preveč na splošno obsojamo.

V vlaku z Jesenic proti Gorici so bile v vagonu vse klopi zasedene in nekateri potniki so tudi stali. Precej je bilo med potniki mladih ljudi, ki so odhajali proti domu z jeseniške gimnazije in morda tudi iz drugih šol. Zaseden je bil tudi prostor pri oknu, ki je v vagonih rezerviran za invalide. Tik pred odhodom vlaka je vstopil v vagon človek srednjih let in se oziral po prostem sedežu. Bil je brez roke in po vsem videzu vojaški

invalid. Mladenci so se spogledali in se takoj dvignili, čeprav so bili do tedaj precej razposajeni in tako dali prostor invalidu in še nekemu starejšemu človeku. Mož se je nasmešnil in se zahvalil za pozornost, dejal jim je, da se mu zdi lepo, ker spuštujejo starejšega človeka in nehoti je prišel razgovor na preteklo čase, ko je postal invalid.

Začudilo me je, kako so ga mladi ljudje z zanimanjem poslušali, ko jim je pripovedoval o bojih, ki se jih je udeleževal, ko je prišel z eno od prekomorskih brigad iz Afrike, preko Dalmacije do Trsta in proti koncu vojne prišel ob roko. Mladi ljudje so ga spraševali o vsem mogočem in tudi drugi ljudje, ki so bili v bližini, so prisluhnili temu razgovoru. Verjetno so pravilno ocenili bistvo teh mladih ljudi, ki se tako resno zanimajo za pripovedovanje nedanjenega borca, ki jim je v pičli uri nazorno prikazal težko borbo za osvoboditev.

Le prehitro je minil čas, ko so mladeniči zapuščali vlak, mi dva prva še naprej razpravljala o časih, na katere že nekako pozabimo, čeprav bodo ostali marsikomu v trajnem spominu.

SS

Nagrade AVNOJ za leto 1967

Na slavnostni seji odbora za nagrade AVNOJ je predsednik zvezne skupščine Milentije Popović izročil nagrade AVNOJ za leto 1967 desetim ustvarjalcem, ki so se izkazali v znanosti in umetnosti. Nagrade so prejeli:

pisatelj Ivo Andrić za svoj bogati opus pesniških zbirk, povesti in romanov. V svojih delih se je globoko zamislil nad ljudmi, največja moč njegovega pisanja je v motivih tragičnosti.

Akademik Milan Bartoš je svoje bogato pravniško znanje izrazil zlasti na področju mednarodnih odnosov. Zlasti velik

je njegov prispevek na področju kodifikacije mednarodnega prava.

Akademik Vladimir Cavka se je štiri desetletja intenzivno ukvarjal z vedo o očeh in očesnih boleznih. Velike uspehe je dosegel kot zdravnik, raziskovalec, znanstvenik in kirurg. Slikar Božidar Jakac velja

za ustanovitelja slovenske grafike. Svoje grafične tehnike je zlasti izpopolnil med revolucijo; že na osvobodjenem ozemlju je priredil dve razstavi. Ob II. zasedanju AVNOJ je ustvaril ciklus pomembnih umetniško zgodovinskih dokumentov.

Pisatelj Mihailo Lalić je mimo zakladnice živopisnih pripovednih del ustvaril tudi vrsto romanov, ki so ciklus motivov, doživljenj in dogodkov iz NOB; največ pripoveduje o črnogorskem človeku.

Slikar Nikola Martinoski se je skozi štiridesetletno delo popolnoma vključil v tokove sodobnega jugoslovanskega in svetovnega slikarstva, čeprav ves čas dela v Skopju.

Življenjsko delo kiparja Vanje Radauša so tisoči risb in akvarelov ter stotine skulptur najrazličnejših obsegov. Umetnikovo mesto je bilo vedno ob tistih, ki so se borili za družbeno enakopravnost.

Profesor Čedomir Simić je izrazil znanstveni delavec. Stejemo ga za enega izmed ustanoviteljev jugoslovanske parazitologije. V domačih in tujih revijah je objavil preko 200 razprav.

Snija Stanković je danes v okviru bioloških znanosti v Jugoslaviji najbolj ugledna osebnost. Preučil je cono Ohridskega jezera in drugih jezer dinarskega kraka Razešil je problem jadranskega kota.

Akademik Josip Vidmar je s svojim delom obogatil splošno kulturno zakladnico jugoslovanskih narodov. Največjo pozornost je posvetil pripovedni umetnosti. Je nenavadno ploden kulturni delavec, kritik in publicist.

Inštitut »Jaroslav Černi« je dobil visoko priznanje za pomemben prispevek k razvoju našega gospodarstva, znanosti in tehnike. V 20-letnem delu je dosegel visoke rezultate pri projektiranju vodnih objektov.

S. V.

Dr. Ivo Juvancić:

OKTOBER 1917 OB SOČI

Vse tri črte so se pa začele na Breškem Jalovcu — Montemaggiore) v grebenu kobariškega Stola (Caviglia I. c. str. 151). Poklical je še nove enote s tridentinske fronte... Bilo je vse prepozno.

Glavni udarec je 24. oktobra zadala 12. šlezjska divizija, ki je na obeh bregovih Soče s tremi bataljoni predrla črto 19. in 46. divizije, ki sta tu imeli komaj neke posamezne stotnije. Artilerija — samo pod Kolovratom, na desnem bregu Soče je stalo 60 topov — je molčala. Ob štirih popoldne — avtorji se ne strinjajo glede ure — je bil Kobarič v nemških rokah, enote med Krnom in Mrzlim vrhom so bile obkoljene, saj so Šlezijcem sledile nove nemške in avstrijske čete. Edina možnost za umik je bil most pri Trnovem nad Kobaričom. Malo se jih je rešilo, niti poveljnik 43. divizije, ki je prišel iz Drežnice v Kobarič gledat, kaj se tu dogaja in je na svoje začudenje tam našel Nemce.

Ta dolinski prodor je bil omogočen, ker so druge avstrijsko-nemške sile napadle vso fronto od Krna do Mrzlega vrha istočasno pa pri Tolminu in Volčah udarile še na Kolovrat. Ki je dobil obisk tudi s ceste Tolmin-Kobarič. Težko je to kratko povedati, ali šlo je za vojaško igro, ki je zelo podobna šahu: enota enoto veže, figura figuro.

Pri Bovcu je Krauss prišel zvečer do Zage. Stal je pred Stolom, kjer je tekla tretja italijanska črta. O vsem tem imamo mi danes jasno sliko, Cadorna pa je 24. oktobra taval v temi. 25. oktobra mu je Capello svetloval umik za Tilment. Cadorna raje poslušal Capellovega naslednika gen. Montuoria, ki meni, da se še da sovražnika zaustaviti (Caviglia I. c.; str. 154-155). Zato zaukaže Cadorna braniti do zadnjega črto Breški Jalovec — Madlesena — Korada — Skalnica (Sv. gora pri Gorici). Bila je to tretja črta, ki jo je sporočil 24. oktobra ob 23. uri. Črta ni bila utrjena, ne zasedena, ker je tu in tam imela neke strelnje jarko: narava naj bi branila umikajoče se italijanske vojske, ki bi se tu morali bojevati do zadnjega diha.

V naglici so na to linijo poslali, kar so imeli pri roki. Alpinski polkovnik Sapienza je dobil povelje zasesti ključni položaj na Breškem Jalovcu. Tja je prišel šele 26. oktobra zjutraj. Sedem bataljonov alpinov je štela VII. grupa, ki je bila za to določena. Sapienza je imel le dva, in to za 8 kilometrov fronte. Zasedel je bivšo stražnico finančne straže (kota 1626). Ni imel ne municije, ne vode, ne hrane. Benečanke iz Brezji in Viskorše so nekaj nanosile v svojih koših, kot nam piše Videmčan Del Bianco (I. c. Caporetto). Polkovnik je okrog sebe videl same sovražne enote generala Kraussa. Te so 25. oktobra zasedle Stol in po grebenu udarile 26. oktobra v jutro proti Breškemu Jalovcu. Druge sile so šle skozi Učjo. In zopet druge so se zlivale na Breginj. Polkovnik Sapienza se je bal obkolitve in dal ukaz za umik enega bataljona, drugi pa naj ga krije.

Umikajoči se bataljon je komaj prišel v Viskoršo, je že dobil novo povelje: Nazaj! Breški Jalovec je treba držati. Tega so namreč zasedli Kraussovi Tirolci. Alpini preostalega bataljona so jih pustili blizu, misleč, da gre za lastne enote. Bili so z lahko razoroženi.

Bilo je v jutro 27. oktobra, ko je Cadorna, ko je zvedel, da je Breški Jalovec izgubljen, ob dveh in pol podpisal povelje: Umik za Tilment! Vsa II. in III. armada. Divizije z Banjške planote so se že od jutra 25. oktobra počasi umikale čez Sočo. Zadrževale so sovražne nemške in avstrijske sile, da niso sprožile plazu po dolini od Tolmina na Gorico. Caviglia je na več mestih sovražniku očital kratkovidnost, da ni po predoru pri Tolminu uporabil še tu dolinskega prodora. Sodimo, da je nemška komanda vedela, da je na Banjščicah le preveč italijanskih divizij, ki bi udarile v bok. Kako, da ni Caviglia tega upošteval?

Kaže, da bi rad Caviglia s to svojo pripombo o veliki napaki, ki jo je napravil štab 14. armade, da namreč ni udaril po cesti tudi na Gorico in tako obkolil vsaj del III. italijanske armade, hotel vsaj malo zmanjšati Cadornove napake. Priznajmo mu, njemu in ostalim, da se vsi strinjajo s tem, da bi že vsaj 25. oktobra 1917 moral Cadorna poslušati Capella in ne Montuoria in takoj dati povelje za umik za Tilment.

Tu smo prikazali le glavne značilnosti razvoja dogodkov. Nekateri datumi naj dovoljito širše opise: omenili smo že 25. oktober: padec Stola, 26. oktobra sta zasedena Breški Jalovec in Matajur, 27. oktobra so Avstrijci — Nemci v Cedadu; ob petih popoldne po jutranjem ukazu umika za Tilment zapuša Vrhovno poveljstvo s Cadorno Videm. 28. oktobra proti poldnevni vkorakajo Nemci. Caviglia tudi tu pripominja, da so bili nekoliko počasni, preveč da so oklevali tam okrog Bele in zahodne Beneške Slovenije. Prav nasprotno pa dokazuje dejstvo, da je v Vidmu, zdet od ostrostrleca, padel sam general Berer, ki je preveč rnil s svojim avtom naprej.

Ko se je vse to dogajalo, so se pač na glavnih prodorih množice italijanskih vojakov, deloma obkoljenih, predajale sovražniku. La guerra è finita — vojne je konec. Zanje že, za vse še ne! Mnogi italijanski oddelki, obkoljeni med Mrzlim vrhom in Krnom, na Rombonu, v Karnijskih gorah, so se še bojevali. Mnogo je bilo odvisno od oficirjev, višjih in nižjih, ki so znali držati svoje oddelke ob sebi, odvisno tudi od tega, kako so bili ti oficirji zapisani pri svojem moštvo. Prenekateri vojakov se je mogoče res bil samo za golo življenje, da se reši ujetništva, o katerem je vedel, da je hudo, da vlada lakota.

(NADALJEVANJE)

ZMAGA V BOJU ZA ENOTNO PARTIJO

● Nadaljevanje s 1. str.

dva predstavnika beograjske partijske organizacije, eden prišiš »levo«, drugi pa »desno« frakcije, ter predstavnik Kominterne.

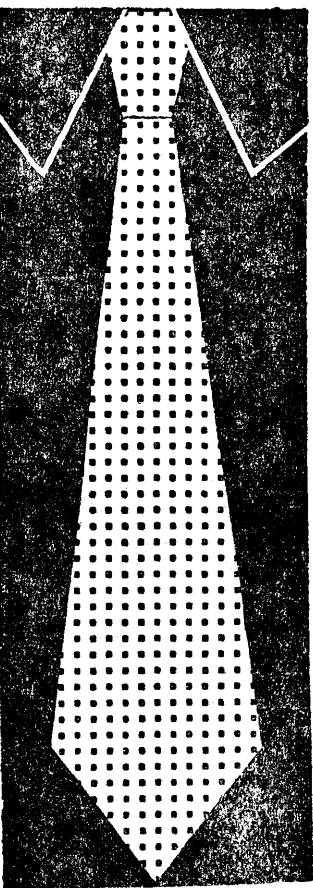
Konferenco je začel član mestnega komiteja Zagreba Milan Milanović. V svojem govoru je obsodil frakcijsko in izjavil, da upa, da bo pravkar začeta konferenca vsaj v zagrebški partijski organizaciji uspela odpraviti ta škodljivi pojav. Sekretar mestnega komiteja Dušan Grković je podal poročilo, ki je bilo pravo ogledalo dela tega partijskega telesa. Bilo je polno fraz in je na široko poskušalo opravičevati nedelavnost mestnega komiteja s policijskim pritiskom in preganjanjem. V zapisu s te konference je zapisano, da se je Grković spustil v obširno razlago notranje in zunanje politične situacije in da je v svojem govoru posvetil dejavnosti mestnega komiteja le 20 minut časa.

Po podobnem poročilu drugega člana mestnega komiteja se je začela razprava. Kot so kasneje pripovedovali udeleženci konference, se je še med čitanjem poročila čutila velika napetost, ki je dala slutiti, da bo konferenca zelo burna. To se je tudi zgodilo. Že prvi govorniki, med katerimi sta bila Josip Kraš (narodni heroj, padel 1941) in Blaž Veljin (padel 1941), so ostro napadli poročilo kot površno in prazno.

»Ne moremo sprejeti poročila, ki ne ustreza dejanskemu stanju,« je rekel Veljin. »Pravi položaj je tak, da imamo na eni strani leve, na drugi desne, v sredini, zunaj enih in drugih, pa so delavci. Nočemo niti enih niti drugih. Hočemo močno partijsko organizacijo, čisto, brez frakcij!«

JOSIP BROZ PODA POPOLNO ANALIZO DELA ZAGREBSKE PARTIJSKE ORGANIZACIJE

Oster in enoten nastop delegatov proti poročilu in proti delu mestnega komiteja je izrazil sekretarja Grkovića in še nekaj drugih članov v takšni meri, da so poskusili zavreti nadaljnje delo konference. Trdili so, da je vse »že vnaprej pripravljeno«.

Pojem elegancije so kravate TERTAL

Svilanit
KAMNIK

V takšnem ozračju se je prijavil za besedo Josip Broz. Popolnoma mirno in zbrano je začel govoriti, svoje izvajanje pa je potrdil z mno. mi podatki o delu zagrebške partijske organizacije. Njegovo poročilo je vsebovalo 17 točk. To je bila odlična analiza dela partijske organizacije in nalog, ki so pred njo. Broz je hudo napadel delo dotedanjega mestnega komiteja in poudaril, da boljših rezultatov tudi ni bilo mogoče doseči zaradi frakcijskih bojev, ki se jim je komite posvetil, namesto da bi se ukvarjal z ustanavljanjem novih partijskih organizacij, s širjenjem partijskega tiska itd.

Govor Josip Broza je močno vplival na vse navzoče. Predvsem zaradi tega, ker je bila v njem vsaka beseda odsev resničnega stanja, ker je bil govor poln dokazov in dejstev.

V nadaljnji razpravi so poskušali Grković in nekateri drugi člani komiteja z različnimi obrekovanji zmanjšati pomen Brozovega izvajanja. Toda ta je na obrekovanja odgovarjal mirno — samo z dokazi.

KONFERENCA IZBERE JOSIPA BROZA ZA SEKRETARJA

Na zahtevo delegatov je dobil zaključno besedo na konferenci Josip Broz. Med drugim je rekel, da je manjšina na konferenci podala posebno poročilo in načrt dela večidel zato, da bi se zagrebška partijska organizacija končno rešila frakcijskih bojev in bi tako postala

oporišče celotne Partije v boju proti frakcijskosti.

Pri glasovanju je bilo poročilo večine, to se pravi Grkovićevo poročilo, ovrženo. Poročilo manjšine, torej Josipa Broza, pa je bilo sprejeto s 27 glasovi. Trije so bili proti, eden pa se je glasovanja vzdržal. Konferenca je nato za novega sekretarja mestnega komiteja izbrala Josipa Broza in sprejela resolucijo, kjer je med drugim zapisano:

— Mestna konferenca meni — glede na naloge delavskega razreda ob času poostrene ofenzive kapitala na svetu in na Balkanu — da je zdaj najbolj važno naslednje: ideološka in organizacijska krepitev mestne organizacije, da bi ta postala kar najmočnejše povezana, kot iz enega samega kosa vlita, resnično enotna boljševiška organizacija...

Potem so s konference na predlog tovariša Tita poslali pismo Kominterni. V njem zagrebška partijska organizacija odločno nastopa proti frakcijskim bojem v KPJ. Kot rezultat tega pisma je sledilo maja 1928 »odprto pismo« Izvršnega komiteja Kominterne članom KPJ.

Tako se je končala ta konferenca ob zori 26. februarja 1928. Delegati so se razšli posamično, kot so tudi prišli. Mnogi niso niti slutili, kakšen pomen imajo sklepi te konference za zagrebško partijsko organizacijo, za prihodnje revolucionarno delo in za boj Komunistične partije Jugoslavije.

S. V.

v Radence po zdravje

ZA BOLEZNI
PRESNAVLANJA

Načrtno pripravljane vsega prebivalstva na obrambo dežele

● Nadaljevanje s 1. str.

ši rod, za strokovno vzgojo rezervnih oficirjev in podoficirjev. Njeno delo je toliko pomembnejše, ker se pri nekaterih ljudeh pod vtisom ogromne rušilne moči sodobnega orožja pojavlja malodušje — a prav naš narodnoosvobodilni boj, pa tudi narodnoosvobodilni boji drugih ljudstev so najboljši dokaz, da številčna premoč in premoč v oborožitvi zelo malo pomenita, če ima napadalec opravka z ljudstvom, ki je na boj vsestransko pripravljeno. Zveza združenj borcev bo morala pri tem delu pomagati tudi drugim družbenim organizacijam. Pri tem bodo mnogo koristili s svojimi izkušnjami iz NOB in bogatim strokovnim znanjem upokojeni oficirji.

Posebno pozornost bo treba posvečati mladini. Še nadalje je treba zadržati mladinske enote in dvigati kakovost pouka pri predvojaški vzgoji. Sedanje oblike obrambne vzgoje mladine pa več ne zadostujejo in bo treba misliti tudi na njihovo razširitev in izpopolnitev, med drugim tudi na uvedbo obveznega pouka o civilni obrambi. Hkrati s strokovnim usposabljanjem naj poteka tudi idejna vzgoja, da bi tako pri mladini dvignili socialistični patriotizem na še višjo raven, hkrati pa pri njej vzbudili tudi večje zanimanje za naše obrambne napore, pa tudi za vpis v razne vojaške šole.

Koordinacijski odbori v republikah in občinah bodo krepili patriotsko in obrambno strokovno usmeritev tudi v drugih organizacijah, kot so Rdeči križ, Ljudska tehnika, Zveza tabornikov, Gasilska zveza, telesno-vzgojne in druge organizacije.

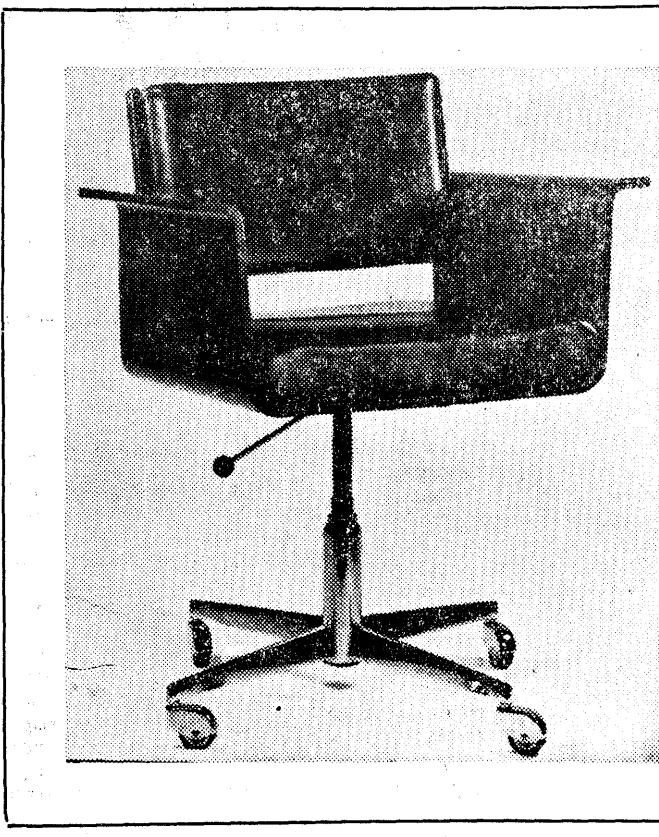
Pri tem delu pa jim bo treba nuditi tudi vso ustrezno pomoč.

Končni cilj vseh teh naporov naj bi bil v tem, da bi vsak občan vedel, kakšne naloge ga čakajo v primeru vojne in da bi zanje bil tudi strokovno usposobljen.

Naposled sta predsedstvi razpravljali še o pomenu partizanske literature in komunikacijskih sredstev. Ugotovili sta, da je treba še nadalje vsestransko proučevati izkušnje iz narodnoosvobodilnega boja, o tem pisati in poskrbeti, da partizanska literatura pride v čim večjem številu med ljudi. Komunikacijska sredstva pa morajo brez strahu, da bi med ljudstvom povzročala paniko ali odkrivala »vojaške skrivnosti«, temeljiteje in obširneje seznanjati prebivalstvo o značilnostih sodobne vojne, o

ora
najboljša ta hip!

učinku pa tudi o možnostih zaščite pred orožjem za množično uničevanje. Pri tem se je treba boriti zlasti proti malodušju, češ da pred sodobnim orožjem ni učinkovite zaščite in da se morebitnemu napadalcu, ki je opremljen s sodobno vojno tehniko, ni mogoče upirati. V dokaz, da ni tako, je treba navajati narodnoosvobodilne boje zaslužnjem ljudstev in zato je treba tudi več kot doslej pisati o naših izkušnjah v NOB. Na tem področju bi z ustreznimi stalnimi oddajami o civilni obrambi in našem narodnoosvobodilnem boju lahko zelo mnogo storila prav televizija.

LIFTOMAT

NAJNOVEJŠI IZDELAK TOVARNE »STOL«

POLJUBNO REGULIRANJE VIŠINE — UDOBJE

DIPLOMA NA SALONU POHIŠTVA V LJUBLJANI

»STOL« KAMNIK

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Civilna obramba drugod

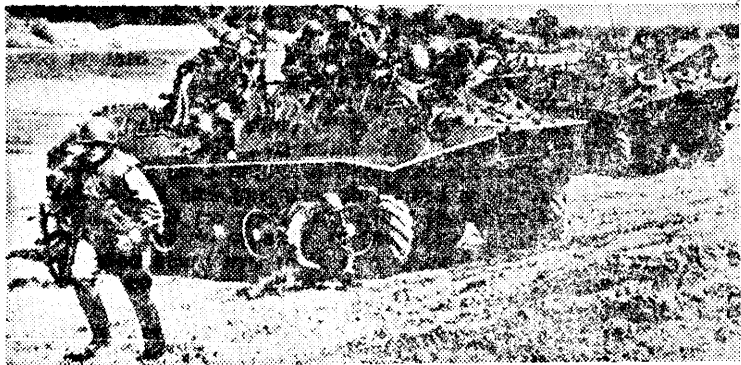
Civilna obramba je v tehničnem in finančnem oziru težaven in obsežen problem, ki ga v vsaki deželi rešujejo po svoje.

Ni več prave pehote

V Sovjetski zvezi prave pehote že skoraj ne poznajo. Njihova pehota se namreč prevaža v oklepnih transporterjih, ki so usposobljeni ne le za vožnjo na kopnem, temveč plovejo tudi po vodi. V

Vojaška veda in tehnika

takih oklepnih transporterjih je pehota varna pred obstreljevanjem iz pušk in strojnic, pred drobič granat, ki eksplodirajo v bližini vozil in celo pred toplotnim in radioaktivnim učinkom atomske eksplozije. Iz oklepnih transporterjev pešaki poskakujejo šele takrat, ko je treba zasedati ali utrditi kak položaj ali zaradi kakšne druge naloge. Na sliki vidimo sovjetske vojaške, kako skačejo iz transporterjev.

Naši torpedni čolni

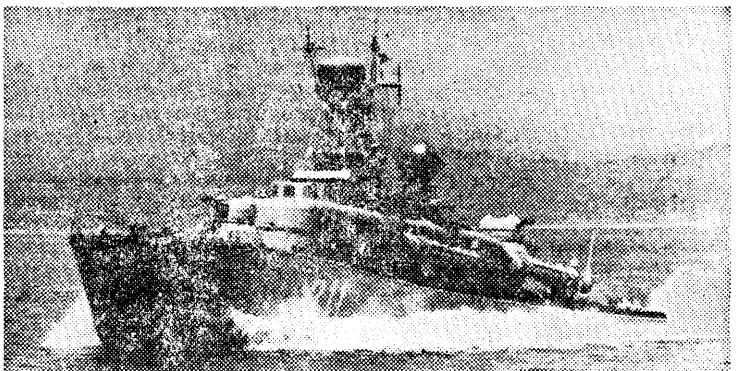
Ko je vrhovni komandant maršal Tito pred petnajstimi leti govoril v Divuljah pri Splitu mladim oficirjem naše vojne mornarice, je med drugim izjavil tudi tole: »Mi ne nameravamo graditi letalonosilk, oklepnih ladij in križark. Ker ne bomo nikoli osvajali tujih dežel, nam za obrambo Jadranskega morja zadostujejo nitre in lahke najsoodobnejše enote...«

Med take bojne plovne enote pa — razen najnovejših raketnih čolnov — spadajo tudi torpedni čolni. Njihovo poglavito orožje je torpedo, eno izmed najmočnejših orožij na morju. Naša vojna mornarica ima že mnogo majhnih in hitrih torpednih čolnov jugoslovanske proizvodnje. Celo torpeda delajo pri nas. Torpedni čolni so izredno ustrezni za delovanje prav v takih morjih z mnogimi otoki in zalivi, kot je naše Jadransko morje.

Torpedni čolni lahko napadajo iznenada in iz zasede. Nasprotniku se približajo iz kakega otoka ali polotoka, lahko pa izplovejo tudi iz skrivnih podzemnih oporišč. Torpedi dosežejo zelo daleč in so tako hitri, da se jim kaka večja bojna ali transportna ladja le steska izogniti.

Torpedni čolni so oboroženi s protiletalskimi topovi in mitraljezi. Ker so opremljeni z radarji, lahko delujejo tudi ponoči.

Se kvalitetejši od domačih pa so novi torpedni čolni, ki smo jih pred kratkim dobili iz Sovjetske

zveze. Ti so večji, hitrejši in bolj oboroženi. Imajo namreč po štiri torpedne cevi in malokalibrske avtomatske topove, nanje pa lahko naložijo tudi mine in jih opremiti s protipodmorniškim orožjem. Torpeda lahko izstrelje že tako daleč od cilja, da jim ogenj iz nasproti. Nihovih topov do kalibra 76 cm ne more biti nevarni. Torpedi pa se odlikujejo še po tem, da potem, ko so v vodi, sami zasledujejo cilj. Topovi, s katerimi je oborožen tak torpedni čoln, pa so tudi dovolj močni, da v hitrem nalletu potopijo srednje transportno ladjo.

Med nove jugoslovanske torpedne čolne spada tudi ta, ki ga vidimo na sliki.

Dokaz visoke vrednosti raketnih čolnov

Vojaški pomorski strokovnjaki pogosto razpravljajo o pomenu raketnih čolnov — majhnih in hitrih bojnih plovil, ki so oborožena z raketnimi izstrelki. Edina država na svetu, ki jih izdeluje in ki jih je uvedla med svojo oborožitev, je Sovjetska zveza. Poudarjajo, da je rušilna moč raketne salve z raketnega čolna v primerjavi s topniško salvo klasičnega rušilca približno osemkrat močnejša, hkrati pa da je raketni čoln skoraj desetkrat cenejši kot rušilec. Te ocene so bile pred kratkim

že pred desetimi leti so ustanovili komite NATO za sodelovanje, ki mu predseduje generalni sekretar tega pakta. Njegova naloga je izvajanje načrta o zaščiti notranjih front in usklajeno delovanje članic NATO glede civilne obrambe. Komisarjat sestavljajo razni tehnični komiteji s posebnimi nalogami, zlasti pa s tistimi, ki se nanašajo na organizacijo telekomunikacij, industrije, pomorskega in notranjega prometa, kmetijstva, zdravstvene službe itd.

V Združenih državah Ame-

rike in v mnogih drugih deželah prav sedaj uresničujemo obsežno in dobro opremljeno civilno obrambo. V Angliji, na primer, kanijo ustanoviti 36 mobilnih kolon, opremljenih z vsemi ustreznimi sredstvi za obrambo teritorija. Posebno pozornost posvečajo zavarovanju vladnih ustanov in poglavitnih upravnih organov. Pripravili so tudi zaloge življenjskih potrebščin, goriva in sanitetnega materiala. Angleška civilna obramba spada pod ministrstvo za notranje zadeve, ki je odgovorno za urejanje, opremljenost, delovanje omrežja za alarmiranje, vzdrževanje zaklonišč in zaloge materiala in živil. Osebe za civilno obrambo novačijo

Na Nizozemskem imajo mnoge in učinkovite mobilne kolone civilne obrambe, ki jih je organizirala in jih urila vojska. Znano je, da na Švedskem že dolgo časa posvečajo vprašanju civilne obrambe veliko pozornost. Zaklonišča, ki so jih začeli graditi med drugo svetovno vojno, prilagajajo sedanjim razmeram. V nobeni deželi nimajo takšnih zaklonišč kot na Švedskem. Nekatera izmed njih so zelo velika. Namnjena pa so za zaščito mestnega prebivalstva ter za poveljstva, vladne ustanove, operativne centre in skladišča. Pod debelimi plastmi granita imajo v njih ogromne cisterne za gorivo, zaklonišča za letala, vzdolž obale pa tudi za podmornice. Da na Švedskem tem vprašanjem posvečajo posebno pozornost, dokazuje tudi naslednji podatek: izmed sredstev, namenjenih za obrambo dežele, porabi- jo 37 % za letalstvo, 30 % za kopensko vojsko, 13 % za vojno mornarico in kar 20 % za civilno obrambo.

Zakonska določila o civilni obrambi, ki veljajo v Italiji, izvirajo še iz zadnje vojne, ko še niso poznali jedrskega orožja. Zato so zastarela, saj ne računajo na posledice jedrske vojne. Navzlic tem prazninam pa so v Italiji le nekaj napravili. Ministrstvo za notranje zadeve je

KAKO DELUJE ZRAČNI PREDOR

Konstruktorji morajo med konstruiranjem kakega novega letala rešiti marsikatero vprašanje. To pa zlasti v primerih, ko bi novo letalo moralo biti hitrejši kot prejšnja. Kakšno obliko naj imajo krila, trup in repne površine? Kako se bodo obnašali posamezni deli, kako pa vse letalo pri velikih ali pa

cev, skozi katero velikianski ventilatorji pihajo zrak z ustreznim hitrostjo. Tako so v aerodinamičnem predoru stalni zračni tokovi, podobni tistim, ki nastajajo med poletom letala v zraku. V te umetno napravljene zračne tokove postavijo model letala, včasih pa kar celo letalo, in s pomočjo posebnih naprav merijo obremenitev na posamezne dele letala in njihovo obnašanje ob raznih hitrostih zračnega toka.

V nekaterih primerih na krila in trup modela nalepijo svilene nitke. V silovitem vetru, ki ga sprožijo v zračnem predoru, svilene nitke na razne načine frfotajo. Po tem lahko takoj ugotovijo, kako bo zrak obtekal konstrukcijo letala. Še pomembnejši so manometri, ki kažejo hitrost in pritisk zračnega toka, in dinamometrične tehtnice, na katere pritiskajo modeli pod silovitimi zračnimi tokovi v aerodinamičnem predoru. S tem in še z mnogimi drugimi aparati skrbno beležijo vse potrebne podatke.

Zračni predori so nujno potreben pripomoček pri konstruiranju letal, uporabljajo pa jih tudi za preizkušanje raznih mo-

Vsak član ZTB NOV naj postane naročnik »TV 15«

delov s področja gradbeništva, strojev in drugih naprav, na katere lahko vplivajo zračni tokovi. V njih preizkušajo še torpede, ki jih spuščajo z letal in helikopterjev, minometne mine itd.

Pred vojno pri nas nismo imeli aerodinamičnih predorov, sedaj pa imamo nekaj večjih in manjših v vojaškem letalsko-tehničnem inštitutu v Žarkovem pri Beogradu.

ora
najboljša ta hip!

pripravelo petletni načrt za izvajanje najpomembnejših zahtev s področja civilne obrambe. Izvajajo pa tudi že tehnični program za pripravo osebja, ki naj bi v jedrskih razmerah nudilo pomoč. Ustrezno število oficirjev gasilskega korpusa študira vprašanja protijedrske obrambe, nekateri izmed njih pa so vpisani na fakulteti za jedrsko vprašanja.

V Italiji sedaj pripravljajo omrežje za ugotavljanje radio-

aktivnosti, izmed osmih mobilnih kolon, ki jih pripravljajo, pa je ena že ustanovljena. V vsaki taki koloni je 170 mož s štirimi ali petimi oficirji, s kakimi 60 šoferji in 70 vozili, predvsem specialnimi. Razen tega je v vsaki koloni tudi več kot sto gasilcev. Da bi bila sanitetna pomoč čim učinkovitejša, so ustanovili nov center italijanskega Rdečega križa za transfuzijo. Pripravili pa so tudi načrte, kako v vojni nuditi prvo

pomoč. Na medicinskih tečajih, ki jih organizira ministrstvo za splošno izobrazbo, bodo vsakega zdravnika usposobili, da bo v primeru nuklearnega delovanja lahko nudil pomoč. Pri višjem štabu za obrambo imajo že nekaj let znanstveni center civilne obrambe, ki usklajuje delovanje vojaških organov s posameznimi ministrstvi. Njegovo delovanje pa je omejeno zaradi zakonodajnih in gospodarskih težav.

PROGRAM PRIREDITVE

SOBOTA, 27. APRILA 1968

Manifestativni pohod »Po poteh tovarštva in spominov« na 10.000 m dolgi progi za moške, ženske in mešane skupine pionirskih odredov nižjih razredov osnovnih šol občin Ljubljane (od 1. do 4. razreda) in organizaciji občinskih zvez prijateljev mladine ljubljanskih občin.

SOBOTA, 11. MAJA 1968

1. »Štafeta zmage« 3 x 1000 m za mladinske moške ekipe, ločeno za šole II. stopnje, za osnovne telesnovzgojne organizacije in za vse druge osnovne organizacije;
2. »Štafeta zmage« 3 x 600 m za mladinske ženske ekipe, ločeno za šole, za osnovne telesnovzgojne organizacije in za vse druge osnovne organizacije;

RAZPIS

pohoda »Po poteh partizanske Ljubljane« za leto 1968

Odbor za pohod »Po poteh partizanske Ljubljane« razpisuje v počastitev obletnice osvoboditve mesta Ljubljane manifestativno tekmovalno prireditev:

XII. pohod »Po poteh partizanske Ljubljane«

3. »Tek prijateljstva« na 4.226 m dolgi progi za moške domače in inozemske mestne reprezentance.

NEDELJA, 12. MAJA 1968

1. Manifestativni pohod »Po poteh tovarštva in spominov« na 10.000 m dolgi progi za moške, ženske in mešane ekipe za vse osnovne organizacije, šole II. stopnje, odrede predvojaške vzgoje ter za ekipe enot JLA in milice (v nadaljnjem besedilu: organizacije);
2. manifestativni pohod »Po poteh tovarštva in spominov« na 5.000 m dolgi progi za moške, ženske in mešane ekipe pionirjev in mladine višjih razredov osnovnih šol (od 5. do 8. razreda);
3. tekmovalni pohod »Partizanski marš« na 25.000 m dolgi progi za moške ekipe za vse osnovne organizacije, odrede predvojaške vzgoje ter za ekipe enot JLA in milice (v nadaljnjem besedilu: organizacije);
4. tekmovalni pohod »Partizanski marš« na 8.000 m dolgi progi za ženske ekipe za vse osnovne organizacije.

Celoten razpis bo objavljen kasneje in bo na razpolago pri vseh občinskih zvezah za telesno kulturo.

Odbor za pohod »PO POTEH PARTIZANSKE LJUBLJANE«

Fotografija z vprašajem

Med nedokumentiranimi fotografijami iz NOB je tudi tale, ki predstavlja partizanko v družbi štirih tovarišev. Če kdo ve, kje je fotografija nastala, kdo so partizani in partizanka na njej ter če so še živi, naj sporoči uredništvu TV 15

SOCIETA

"DARWIL"

TRST, Piazza S. Antonio nuovo 4/I-II

GENERALNO ZASTOPSTVO ZA VSE DRŽAVE ZA URE DARWIL IN ARETTA

● DARWIL LOUISDOR najtanjša ura na svetu

● DARWIL SUPERAVTOMATIC s 25, 41, 57 in 88 rubini

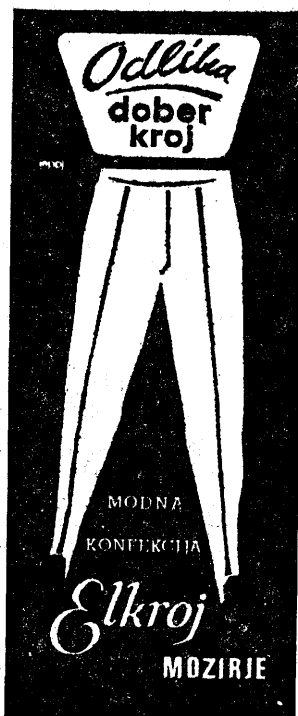
Generalno zastopstvo DARWIL vam nudi največjo izbiro zlatih nakita 12 1/4, 18- in 22-karatnega zlata, izdelanega v 42 svetovno priznanih industrijskih zlatih nakita.

Za nakup zlatih predmetov dajemo popolno garancijo za čistoto, težo in ceno.

Zlati nakit od 650 lir dalje za 1 gram!

Stalno v prodaji več kot 400 modelov raznih ur od 2500 lir dalje!

Poseben popust in 5-letna garancija za ure švicarske tovarne DARWIL in ure tovarne ARETTA!

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Dekle, ki je usmerjala topniški ogenj

Avgusta 1914 se je bližalo proti koncu prvo obdobje bojev v Srbiji. Operacije so potekale zelo neugodno za avstro-ogrsko »kazensko ekspedicijo«, ki se je po umiku s srbskega ozemlja zbirala v Šabcu. Tu je lahko računala na močno topniško podporo iz takrat zelo pomembnega prometnega in oskrbovalnega središča Klenka. Pa tudi srbsko topništvo je vneto obstrlejevalo avstrijske položaje okrog Šabca, veliki pontonski most čez Savo med Šabcem in Klenkom in Klenak, zlasti pa železniško postajo in dve železniški kompoziciji, polni municije.

V Klenku je bila pošta s telefonsko in telegrafsko zvezo. Telegrame, namenjene enotam pri Šabcu, so iz pošte prinašali do pontonskega mosta, odtod pa so jih odnašali dalje posebni kurirji.

Šestnajstega avgusta ponoči pa so nastale kritične razmere, kar je bila posledica nepravilnega tolmačenja brzjav, ki so prihajale s pošte v Klenku. Poveljstvo avstrijske 2. armade je poslalo nekega generalštabnega podpolkovnika z nalogo, da ugotovi, kaj se na mostišču pri Šabcu in v Klenku dogaja. Potem ko je ta pregledal položaje pri Šabcu, je zavil v Klenk na pošto, da odda poročilo za štab svoje armade. Silno pa ga

enote, ki so se borile v bližini Šabca. Podpolkovnik je zastavniku ukazal, naj dešifrirane brzjavke odnese do pontonskega mosta na Savi, ki je bil oddaljen le nekaj sto metrov.

»Gospod podpolkovnik, dovolite mi, da grem jaz namesto njega, kajti vi ga potrebujete tu...« Utrujen obraz šestnajstletne Zorke je bil videti še bolj bled, toda s stisnjenimi ustnicami in navpično gubo med obrvmi je bila dekle podoba hrabrosti.

»Poslušajte, gospodična. Ze tukaj padajo granate, kaj pa šele pri mostu čez Savo...«

»Na stotine pogumnih vojakov danes tvega življenje za monarhijo, zakaj pa ga potem ne bi še jaz? Sicer pa ni zunaj prav nič bolj nevarno kot tu. Naša stavba ima stene iz ila in te ne bi mogle zadržati granate, ki lahko vsak hip trešči med nas.«

Oficir je po krajšem razmišljanju popustil in izročil dekletu zavitek z dešifriranimi ukazi. Se prej pa ga je zalepil in zapečatil. Vse to pa je seveda bilo odveč, ker je Zorka za vsebino zvedela že ob telegrafskem aparatu. Nato je Zorka odprla vrata in pohitela v noč. Deset minut kasneje se je vsa zadihana vrnila in izročila kuverto s potrdilom o prejemu, ki ga je bil podpisal kurir pri mostu.

Avstrijski generalštabni podpolkovnik je še isto noč odpotoval v Petrovaradin. Medtem pa je srbsko topništvo okrepilo ogenj po avstrijskem mostišču pri Šabcu in Klenku, predvsem pa po vojaških in prometnih objektih v samem Klenku. Bilo je nevarno. Most je bil preštetan, granate so zanele vseh večjih hišah, v katerih so bile razmeščene avstrijske rezerve; vlak z municijo se je razletel, ko so ga hoteli z lokomotivo potegniti kam ven iz nevarne cone. Tam, kjer je dotlej bil dvojni tir, je nastala ogromna luknja. Avstrijsko poveljstvo 9. korpusa se je iz Šabca preselilo v Klenak. Toda Srbi so

takoj zvedeli za spremembo in še istega dne je zagorela stavba, v kateri se je bilo to poveljstvo nastanilo. Na desetine granat se je razpočilo na stoipu velikega mlina v Klenku in ga razdejalo prav tedaj, ko je nanj lezel avstrijski topniški opazovalec s svojim pomočnikom. Neka granata 120 mm pa je razpršila kup peska, ki je varoval zemljanko korpusnega komandanta in njegovega načelnika.

Skoraj edina stavba, ki je ostala nepoškodovana, je bila pošta. Pač pa je bila porušena sosedna hiša in hudo ranjeni avstrijski poročnik iz 58. brigade, ki se je bil zadrževal v tej hiši, je bil rešen samo po zaslugi »cesarsko-kraljevske poštne gojenke Zorke Bojić, ki ga je izvela izpod ruševin in ga odnesla na pošto.«

Komandant avstrijskega 2. korpusa je prejel osebno telefonsko pohvalo za deklet, ki sta bili zaposleni na pošti. »To sta res junakinji, gospod general,« je zatrajeval avstrijski poveljnik v Klenku, »in nikakor nočeta zapustiti pošte, čeprav sta odtod ušla že dva vojaška uslužbenca, ki naj bi ju nadomestila. Nedvomno zaslužita odlikovanje.«

Štirinajst dni kasneje je »List za osebne ukaze« cesarsko-kraljevske vojske objavil odločbo, po kateri sta poštna pripravnica Milena Nirčanin in poštna gojenka Zorka Bojić prejeli srebrno medaljo za civilne zasluge. Tako sta postali prvi ženi v vsej Avstro-Ogrski, ki so ju bili odlikovali »za izkazani pogum pred sovražnikom.«

Boji na tem sektorju so se nadaljevali še osem dni, spremljal pa jih je smrtonosni ogenj srbskega topništva, ki je uničeval cele kolone in vozove avstrijske vojske med njenim umikom iz Šabca proti Klenku.

Po teh bojih je minilo pol drugo leto in 1915. leta so Avstrijci — potem ko se je srbska vojska morala umakniti — spet zasedli Šabac. Tja sta pri-

spela tudi komandant avstrijskega 2. korpusa, ki mu je bilo srbsko topništvo v prejšnjem letu prizadejalo hude izgube, in obveščevalni generalštabni podpolkovnik, ki je bil pregledoval obveščevalno, prometno in oskrbovalno službo na tem sektorju, nato pa navdušeno pohvalil »dve najpogumnejši ženi, kar jih je bil kdaj videl«. Tam, kjer je bila nekdanja pošta, je sedaj zijača ogromna jama. To je bil neposreden zadetek enega izmed redkih srbskih možnarjev kal. 205 mm s položajev na pobočjih Cera. Obveščevalni oficir je povprašal novega avstrijskega komandanta mesta, če sta bili pogumni dekleti ob tej priložnosti ob življenju.

Avstrijski komandant mesta je odgovoril z besedami, ki jih je neki avstrijski major, kasnejši zgodovinar prve svetovne vojne Letow-Vorbeck, natančno prenesel v svojo beležnico:

»Ni mi znano, kaj se je zgodilo s starejšim dekletom. Toda gojenka Zorka Bojić nas je silno iznenadila. Septembra, ko smo pod izvrstnim vodstvom njegove ekscelence Krausa pri Šašincih obračunali s Timoško divizijo in ko so se spet začeli boji v Mačvi, smo odkrili, da so bili Srbi izredno spretno izkoriščali telefonska obvestila, ki so prihajala z naše strani. V neki kleti blizu pošte smo našli skrivno postajo. Edini radiotelegrafist te postaje je bila gojenka Zorka. Ko smo z dvema oboževanimi vojakoma vdrli v klet, je aktivirala bombo, ki jo je imela pripravljeno — kot kaže — v te namene. Eksplozija je uničila aparaturo, Zorka pa je skočila skozi vrata. Bila je poškodovana, vendar živa. Ustrelili smo jo nekaj dni kasneje, vendar ni hotela izdati, kdo ji je še pomagal. Ustreljena je bila skupno z nekimi drugimi vohuni onstran postaje na polju. Umrla je po gumeje kot drugi, rekel bi, z nekakšnim navdušenim mladostnim zanosom...«

LOJZE UDE

BOJ SLOVENSКИH PROSTOVOLJCEV ZA SEVERNO MEJO

Te akcije so opisane pod naslovom »Leto osemnajsto v Zgor-njesavski dolini« v TV 15, štev. 3—5, 1965. Svojo razmeroma veliko samostojnost so ohranili tudi še potem, ko so bili vključeni v enotno vojaško organizacijo v zahodnem delu Koroške. Če si Italijani niso upali zasedati kakšnih točk in krajev preko demarkacijske črte premirja, je verjetno zasloga prav teh prostovoljcev. O tem priča posebno obramba Kamnitega vrha.

Če bi se Narodna vlada vsaj do konca novembra 1918 odločila izvesti mobilizacijo, bi bilo mogoče vse te pridobitve, izvojevane od prostovoljcev, ohraniti, jih utrditi in še razširiti. Narodna vlada pa tega ni storila. Medtem sta vojaška organizacija in moč sovražnika naraščala. Vojaška disciplina v Vw se je utrjevala. Sovražnik je postajal samozavestnejši in pogumnejši. Dne 5. decembra 1918 je koroški provizorični deželni zbor že soglasno, tudi s socialdemokratskimi glasovi, sklenil, »da se je treba vdoru jugoslovanskih čet z vsemi močmi upreti... Le antantnim četam, ki se kot take izkažejo, se ni upirati« (Wutte, Kärntens Freiheitskampf, Weimar 1943, str. 111). Na pomoč Italijanov so koroški Nemci pri tem mogli z gotovostjo računati. Spretno so izkoriščali tudi odpor Francije proti združitvi Nemške Avstrije z Nemčijo. Le glede tega si še niso bili dovolj na jasnem, koliko se morejo Slovenci zanašati na pomoč antantne zaveznice Srbije.

Kmalu so dobili zelo jasen odgovor tudi na to vprašanje. Po posebni strategiji Narodne vlade in II. vojnega okrožja v Ljubljani je 14. decembra 1918 prišel v Grabštanj oddelek 26. pešpolka, ki je bil po prevratu formiran v Ljubljani iz Srbov, bivših avstrijskih ujetnikov, okrog 300 mož, pod poveljstvom kapetana Milosavljevića. 15. decembra so ga koroške nemške čete napadle, obkrožile in ga po kratkem odporu in brezuspešnem sklicevanju na »antantni« značaj, izvajajoč sklep koroškega deželnega zbora z dne 5. decembra 1918, zajele, razorožile ter ga prek Celovca, Dunajskega Novega mesta in Budimpešte poslale nazaj v Srbijo. Milosavljević se je mogel izkazati le z dokumenti, izdanimi v Ljubljani. Ko Beograd ni na to prav nič reagiral, kakor da se ga to čisto nič ne tiče, so koroški Nemci jasno vedeli, kako je s srbsko politično in vojaško pomočjo Sloveniji tistega časa.

»Jugoslovanski napad na Grabštanj nedvomno ni bil nič drugega kakor poizkus Narodne vlade v Ljubljani presenetiti Koroške. Uspešni odpor je rešil Celovce težke nevarnosti in je osvobodil prebivalstvo pritiska, ki je izhajal od besede »antantne čete«. Vodilnim možem Koroške je dal svobodo nadaljnega ravnanja,« tako piše glavni koroški nemškonacionalistični zgodovinar dr. Martin Wutte (Kärntners Freiheitskampf, Weimar 1943, str. 123). Tako ugotavljajo tudi vsi drugi nemški pisci, ki opisujejo te dogodke. Noben dogodek po prevratu ni tako jasno osvetlil politične in vojaške osamljenosti Slovenije tistih dni. (Ko je sredi novembra zaradi prekoračenja demarkacijske črte po italijanski vojski pri Vrhniki interveniral oddelek istega 26. pešpolka pod poveljstvom podpolkovnika Stevana Svabića, se tudi ne bi bil mogel izkazati s poveljem srbske vlade ali Vrhovne komande srbske vojske. Toda antantni mandatorji Italijani niso zahtevali, da se Svabić legitimira. V vojni premagani Nemci so to od Milosavljevića zahtevali. Politična osamljenost Slovencev se je v Svabićevi akciji pokazala le na ta način, da je bil Svabić iz Beograda takoj odpoklican. Za to pa Italijani niso zvedeli iz dela slovenske javnost ne.)

Šele po grabštanjskem dogodku se je Narodna vlada odločila, da izvede mobilizacijo. Dala je plakativati mobilizacijski poziv za letnike 1895 do 1899. (V Uradnem listu Narodne vlade v Ljubljani pa je omenjen ta mobilizacijski poziv šele v 27. številki z dne 23. decembra 1918 v zvezi z oprostitvijo vojaške službe za prometno osebe.) Letnik 1899 se je moral pod kazen sklopo sankcijo zglasiti do 8. letnika 1895 pa do 20. januarja 1919. To pot je Narodna vlada sicer vztrajala in je bila mobilizacija vpoklicanih letnikov končno, čeprav s precejšnjo zamudo izvedena. Toda vse to je bilo prepozno tudi v primeru če bi se vpoklicani takoj odzvali. Dobro pripravljene, številčno premočne koroške nemške čete so udarile. Prva žrtve je bila v božičnih dneh 1918 v glavnem iz Srbov in nekaj Slovencev sestavljena posadka v St. Pavlu. Nato so se obrnili koroški Nemci na zahod. Slabotni slovenski prostovoljski oddelki, raztreseni po Ziljski dolini in Rožu, brez rezerv, so bili kmalu likvidirani. 5. januarja 1919 je bila zajeta in prisiljena k predaji četa 80 mož, ki je bila v Podklostru. Nato so napadle koroško-nemške čete borovelsko posadko. Po dvodnevnem boju se je ta posadka pred popolno obkrožitvijo rešila po bajdiški dolini deloma v Železno Kaplo, deloma pa čez visoko zasneženo Babo k Sv. Ani pod Ljubljem. Slovenski pisatelj Ivan Albrecht, ki je bil sam priča teh bojev, je pod naslovom »Kako je bilo v Rožu« napisal v »Jugoslaviji« z dne 15. januarja 1919 med drugim: »Tu so storili ljudje pravzaprav več, kot je v človeški moči«. Borovelska skupina je utrpela težke izgube. Sam poveljnik Lavrić je bil že prvi dan bojev na poti k humperškim mostovom, kjer si je hotel ogledati bojno situacijo, hudo ranjen ujet in njegov adjutant Sirknik ubit. Pri Podrožici koroško nemške čete, čeprav tudi tu v veliki premoči, z obkrožitvijo niso uspeli. V zelo težkih bojih, s primeri izrednega junaštva, je prostovoljec pri Podrožici uspešno odbiti nemški napad in obdržati severna vrata karavanške predora v slovenski, jugoslovanski oblasti. Teh bojev se je udeležila tudi Koroška prostovoljska legija, ustanovljena po novoletnem protestnem shodu v Ljubljani proti nemškemu nasilstvu na Koroškem. Sestavljena pa je bila po večini iz sicer navdušenih, a v boju neizkušanih dijakov. Tudi pri Velikovecu so prostovoljci nemški napad odločno odbili. Sredi januarja je nadaljnje boje začasno prekinilo zelo nemirno premirje. Podjuna je ostala še v slovenski, jugoslovanski oblasti.

(NADALJEVANJE)

Proti komu so namenjene raketne baze v Italiji

o katerih piše italijanski časopis »Unita« z dne 10. nov. t. l.

Raketne baze so razmeščene v bližini jugoslovansko-italijanske meje, od Riminija do Gradeža. Vse so bolj ali manj enake: so na kakem osamljenem zemljišču, imajo po tri lansirne rampe, ki so dolge 30 do 40 metrov, in rampe v obliki črke T za radarje in usmerjanje projektilov. V bližini rampe so prostori za vojaštvo, skladišča in stavbe nenavadne oblike, za katere menijo, da utegnejo biti električne centrale ali pa skladišča jedrskega orožja. Ozemlje, na katerem so te baze, se razprostira v daljavo 40 do 50 kilometrov, baze pa so od morja oddaljene štiri do šest kilometrov. V okolici San Lea, v apeninskih planinah, postavljajo radarske naprave, ki bodo povezane z bazami ob obali.

Zakaj postavljajo te baze? Odgovor na to vprašanje ni težak, če upoštevamo sedanjo atlantsko jedrsko strategijo, ki se oslanja na rakete »polaris«, oborožitev jedrskih podmornic. To novo strategijo, ki so jo sprejeli 1963. leta, naj bi dopolnjevale kopenske lansirne rampe, kot jih imajo tudi v Apuliji. Proti komu so namenjene in kdo daje milijarde za uresničitev teh novih »izumov« NATO? Prisotnost teh baz na italijanskem ozemlju že povzroča Itali-

ji in njenemu mirnemu razvoju resne težave. Za primer vzemimo letališče Miramare pri Riminiju, na katerem bazira 5. zračna flota NATO. Poveljstvo NATO je zaradi čedalje večjih potreb vojaškega letalstva precej omejilo število pletov civilnih letal. Zaradi premestitve nekaterih oddelkov NATO iz Francije v Italijo so nastale potrebe po novih bazah na našem ozemlju in po vzpostavitvi novih vzletišč, kar vse močno ovira razvoj turizma.

Letalstvo NATO je sedaj v San Giorgio de Cesenni, kjer se zadržujejo tudi ameriške enote. Tam so za potrebe NATO razlastili 240 hektarov zemljišč. Tretje letališče NATO pakta je v Pisinanu, medtem ko je v Espertu baza italijanskega vojaškega letalstva, ki je tudi operativna točka NATO. V tej bazi so pri radjiskih postajah ameriški vojaki, ameriške enote pa so nastanjene tudi v Ravenni. Vznemirljive vesti prihajajo še iz Forlija, kjer v vojašnicah »E. D. Genaro« tu pa tam prirejajo tečaje za oficirje s področja »boja s partizani«. Tečaje vodijo inštruktorji iz zahodno-nemške vojske.

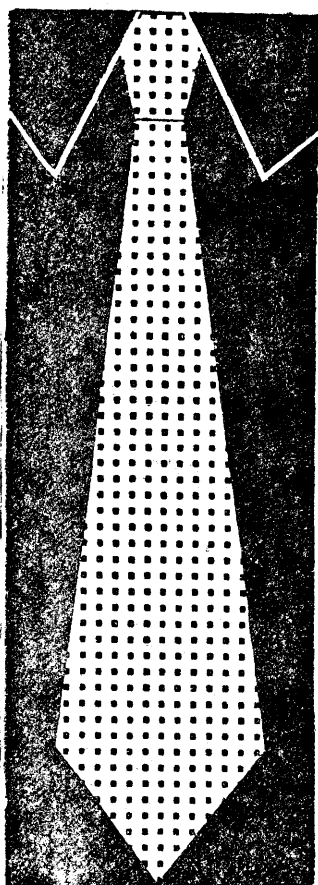
Mirno življenje dežele ovira marsikaj, kar je v zvezi z razmestitvijo oporišč, celo v pri-

meru, če ne upoštevamo raznih ukazov, ki negativno vplivajo na materialno stanje italijanskega ljudstva. Ukazi, ki jih izvajajo v Furlaniji in Beneški Sloveniji v zvezi s temi oporišči, so za prebivalstvo prava tragedija, kajti zaradi njih je civilno življenje povsem podrejeno vojaškim potrebam. Domačinom ni dovoljeno graditi potrebne poti, kopati prekope, postavljati vodovode, naftovode in električne daljnovode ter graditi tovarne.

V bližini Friulija so — razen baze v Avianu in poligona v Vivaru — še podzemna raketna baza v Cordovadu z jedrskimi bojnimi glavami za rakete »honest john« in podzemne lansirne rampe in radarske naprave na območju Consilia. Okrog mesta Portogruara je postavljeno radarsko omrežje. NATO uporablja tudi italijansko bazo za helikopterje v Cosori. Sestavni del močne »jadranske verige« pa sta tudi raketni bazi v San Donni in Ogleju, ki sta stali dve milijardi lir.

»UNITA«

ora
najboljša ta'hip!

Pojem elegance so kravate TERITAL

Svilanit
KAMNIK

je presenetilo, ker je tam izmed vojaškega osebja videl le nekega rezervnega zastavnikarja. Pač pa sta tam sedeli dve dekleti, poštni uslužbenki še iz predvojnih časov. To sta bili začasna cesarsko-kraljevska poštna pripravnica Milena Nirčanin in poštna gojenka Zorka Bojić. Mnogi avstro-ogrski oficirji so šestnajstletno Zorko imeli za tipično nemško dekle. Bila je visoka in močna s kot slama svetlimi lasmi. Navzlic nenehnemu delu na pošti je imela zdravo barvo.

Dekleti sta vztrajno delali, čeprav so granate padale po Klenku in železniški postaji, ki je bila v neposredni bližini pošte.

Medtem ko je avstrijski generalštabni podpolkovnik ugotavljal razmere v tej pomembni poštno-telegrafski postaji, je iz nekega višjega poveljstva prišel kup telegrafskih ukazov za

POVEČUJE OBRESTI ZA DEVIZNE RAČUNE OBČANOV:

- za vloge na vpogled od 4 na 6 %
(4 % v devizah in 2 % v dinarjih)
- za vezane vloge preko 13 mes. od 6 na 7 %
(6 % v devizah in 1 % v dinarjih)
- za vezane vloge preko 24 mesecev na 7,5 %
(6 % v devizah in 1,5 % v dinarjih)

Vsa vplačila in izplačila z deviznega računa izvršuje banka brezplačno.

Banka posluje za stranke vsak dan razen sobote:
● od 7.30 do 12. in od 14.—18.30 ure
● ob sobotah: od 7.30—12. ure

Vsak vlagatelj pri naši banki, ki ima hranilno vlogo v višini 1.000,00 N-din ali več, je zavarovan za primer nezgode ● Vabimo vas, da nas obiščete v naši banki v Ljubljani, Titova 32, kjer vam bomo posredovali podrobnejše informacije.

OBRESTI ZA HRANILNE VLOGE

- vloge na vpogled 6,25 %
- vezane vloge preko 13 mesecev 7 %
- vezane vloge preko 24 mesecev 7,5 %

Ciper — jabolko razdora

Eno in ne najmanjše izmed vojnih žarišč na svetu je Ciper. Tako kot v vseh drugih primerih je tudi ciprski primer neurenjen, v naglici reševan od časa do časa, zmeraj nevaren. Zadnji vihar je deloma potihnil, kaže, da se je najhujši oblak razšel, vprašanje pa je, za koliko časa.

Otok, ki po velikosti in številu prebivalstva sodi vse prej kot med velike, je žarišče zaradi pomembnega strateškega položaja in zaradi neurejenega nacionalnega vprašanja. Ciper je skozi stoletja menjal gospodarje: bil je grški, turški, britanski. Zadnji gospodar je bila Velika Britanija. Proti njenemu gospodstvu se je na Cipru začelo osvobodilno gibanje »enosis«, katerega cilj pa ni bil samo osvoboditev, marveč tudi priključitev Cipra h Grčiji. Gibanje je prešlo v oborožen odpor in leta 1930 so Britanci sklenili dati Cipru neodvisnost. Otok je dobil ustavo, ki so jo sestavili Britanci.

Toda na otoku živijo Grki in Turki: prvih je okoli 400.000, drugih okoli 100.000. Med osvobodilnim bojem so Turki držali križem roke, ker niso hoteli pomagati Grkom, da bi potem prišli pod Grčijo, kar je bil cilj »enosisa«. Zato so si nakopali jezo Grkov. Ta jeza je bila pozneje — po proglasitvi neodvisnosti — še večja, ker Britanci niso upoštevali realnega razmerja v številu prebivalcev 80 proti 40, marveč so ga povečali v korist Turkov na 70 proti 30. Predsednik vlade mlade republike je postal nadškof Makarios, podpredsednik Kucuk: oba sta imela

Razgledi s 46. vzporednika

pravico veta. Trije ministri v vladi so bili Turki, v parlamentu je bilo 15 turških poslancev, ciprska vojska je poleg nacionalne garde štela še 950 grških in 650 turških vojakov, razmerje 70 proti 30 je bilo uvedeno v državni upravi, proračunu itd.

Kot rečeno, takšno razmerje Grkom ni bilo všeč. Na otoku je bil general Grivas, vojaški voditelj osvobodilnega gibanja in goreč prista »enosisa«. S podporo Aten se je njegov glas slišal čedalje dlje in rezultat je bil, da je Grčija počasi spravila na Ciper okoli 15.000 vojakov. Turčija ni hotela zaostajati in na Ciper je tudi ona poslala nekaj tisoč vojakov.

Tri leta po proglasitvi neodvisnosti je predsednik Makarios naredil velik napako, ker je sklenil spremeniti ustavo na razmerje 80 proti 20 v korist Grkov. Odpor ciprskih Turkov je bil oster, Kucuk je odstopil, sledili so mu turški ministri in poslanci, tako da je Ciper praktično od takrat samo pod grško vladavino. Prišlo je do spopada, Turčija in Grčija sta začeli rožljati z orožjem in zadevo je zasilno rešila OZN, ki je poslala na otok 4500 vojakov.

Položaj se je še poslabšal po letošnjem vojaškem udaru v Atenah. Generalna hunta je rada slišala besnečega Grivasa in njegova gesla o priključitvi Cipra. Grivas je bil že tako močan, da Makarios ni vedel, kaj naj stori. Položaj mu je pogoltnil uhajal iz rok in tako se je zgodilo, da je 15. novembra letos v vas izvedel pokol v dveh turških vaseh: porušene, požgane hiše, skoraj trideset mrtvih. Tedaj je Turčija nastopila tako odločno, da je Grčiji poslala ultimatum, čete pa na grško morje. Okoli Cipra so plavale turške ladje, otok so preletavala turška letala.

Por so naposled le zgladili...

Posredniki so bili trije: OZN, NATO in ZDA. Interes OZN je jasen: ohraniti mir. Interes NATO: po izstopu Francije je organizacija nenehno v nevarnosti, da razpade. Njeni članici sta tako Grčija kot Turčija, pri čemer je Turčija še pomembnejša zaradi strateškega položaja (meja s Sovjetsko zvezo) in močnejše vojske. Če bi se spopadli članici NATO, bi organizacija bržkone propadla. Interes ZDA: na tihem morajo priznati, da so ga polomile s podporo vojaškemu režimu v Atenah. Turčija si prizadeva izboljšati odnose s SZ, njena politika je čedalje samostojnejša. Zato so posredniki pritisnili predvsem na Grčijo. Vojaška hunta je popustila, saj se je konec koncev morala tudi bati spopada z nekajkrat močnejšo turško vojsko.

Sklenili so sporazum, po katerem se Grivas ne sme vrniti na Ciper, po katerem mora biti turško vprašanje za zmerom urejeno, kar izključuje vse misli na »enosis«, po katerem se bodo turški predstavniki vrnili v vlado in parlament, po katerem mora biti povrnjena škoda prizadetim ciprskim Turkom.

Problem je rešen. Toda vprašanje je, ali samo začasno ali za zmerom.

MCNAMAROVO SLOVO

Od ekipe Kennedyjevih sodelavcev, ki jo je Johnson nekako podedoval, je zdaj v Washingtonu preostal le še zunanji minister Rusk. Pred dnevi se je od Pentagona poslovil Robert Strange McNamara, ameriški obrambni minister, po veljavi tretji človek v državi.

McNamara je bil vse življenje izreden praktik in računar. Bil je odlični študent in prvi vrh svoje kariere je dosegel, ko je postal kot nekdanji vojaški poslovni analitik eden izmed managerjev avtomobilskega velikana Forda. Ko so Kennedyjevi lovci na talente iskali ljudi, ki bi bili primerni za najvišje funkcije, so v Detroitu odkrili McNamara. Tedaj je bil že predsednik Fordove družbe. Postal je minister za obrambo.

Pentagon je bil tedaj velikanova vojaška organizacija brez prave organizacije. Vsak izmed treh rodov — kopenska vojska, letalstvo, mornarica — je ljubosumno čuval svoje interese. McNamara je odpravil nepotrebne organizme v Pentagonu, uvedel Urad za operativno administracijo, uvedel civilne gospodarske ukrepe v vojsko, ki je — in še zmerom — v ZDA lahko dobila toliko denarja, kolikor ga je pač hotela. McNamara je dosegel, da se je cena »obrambene enote« zmanjšala, čeprav se je vojaški proračun zvečal. V dveh letih je imela vojska 16 namesto 12 bojnih divizij, letalstvo je imelo 21 namesto 16 taktičnih skupin, marincev je bilo 190.000 namesto 150.000, število »posebnih sil« se je potrojilo itd.

McNamara je bil največji »delodajalec« v ZDA: od njega so bili odvisni trije milijoni ljudi v uniformi in milijon civilistov, razpolagal je s polovico državnega proračuna in milijardami dolarjev, namenjenih za sklepanje pogodb za vojaška naročila v industriji.

McNamarovi človeški in elektronski možgani so zmerom računali, se pravi, da je moral biti vsak investiran dolar upravičen z uspehom oziroma »rentabilen« v vojaškem pomenu. Zato je ob vietnamski vojni zahajal v čedalje večja protislovja ne le z generali, marveč celo s predsednikom Johnsonom.

Nesmiselno bi bilo trditi, da je bil McNamara pacifist ali nasprotnik vietnamske vojne. Zanj je bilo bombardiranje Severnega Vietnama »neekonomsko«, zapravljanje denarja in moči. Zato se je upiral generalom, ki so nenehno zahtevali od njega, naj dovolijo več bombnih napadov na več točk. McNamara je po letih računanja spoznal, da je dotlej delal napake. ZDA se borijo proti enakovrednemu nasprotniku. Konec koncev je McNamara ugotovil, da v Severnem Vietnamu ni česa bombardirati, da ni velikih industrijskih središč, katerih uničenje bi uničilo nasprotnika. Spoznal je, da je vojna v Vietnamu poskus »ubiti komarja s sekuro«.

Zato se je njegovo stališče začelo križati ne samo z generalskimi, marveč tudi z Johnsonovimi. Prišlo je tako daleč, da je Johnson septembra letos ukazal okrepiti bombne napade, ne da bi se posvetoval z obrambnim ministrom. Nato se je nad McNamara spravila še senatna komisija: obtožila ga je, da je zagrešil napako, ko je decembra 1965 govoril, da je v Vietnamu napočil »začetek konca«, da je podcenjeval nevarnost sovjetskih protiraketnih raket, da ni hotel dajati generalu Westmorelandu zahtevanih okrepitev itd.

Obrambni minister je spoznal, da tako ne more več delati. Javnosti ni znano, ali je njegov odhod v novo »službo« — za predsednika Svetovne banke — »odpuštilje« ali »premostitev«. Senator Edward Kennedy je takoj zahteval pojasnilo glede tega, senator Mansfield, ki vodi demokratsko večino, je izjavil, da je to »velika izguba«. »Bil je najboljši človek v vladi in najboljši obrambni minister. Ne vem, kdo naj bi za njim kot civilist nadzoroval Pentagon.«

Računar in analitik McNamara je pozabil predvsem na človeški element. Zmotil se je predvsem takrat, ko je izračunal, da Vietkongu »ne ustreza« nadaljevanje vojne in da bodo zmagale bogatejše ZDA.

STANE IVANC

Filmska dediščina iz NOB

Dvaindvajset let je že minilo od druge svetovne vojne. Dolgo obdobje! Pa vendar še do danes ni napisana zgodovina jugoslovanske kinematografije v času od 1941 do 1945, niti ni silisti o kakih resnih naporih, da se uredi filmsko gradivo, nastalo v času narodnoosvobodilne borbe. V muzejih NOB, v Jugoslovanski kinoteki in po raznih arhivih hranijo le redke te tako dragocene dokumente. Ze tako maloštevilni raziskovalci tega področja pridejo le od časa do časa do novih podatkov, jih morda še zabeležijo v našem tisku in to je vse. Tako še vedno nimamo izčrpne in popolne zgodovine jugoslovanske kinematografije v času 1941—1945. To, kar bomo zapisali danes, je le kratek pregled vsega, kar je bilo v vojnem času ustvarjenega na filmskem področju.

Prvi filmski dokument iz tega časa je bil zapis bombardiranja Beograda 6. aprila 1941, ki so ga Nemci — po porazu bivše jugoslovanske kraljevske vojske — odkrili, zaplenili in pozneje uporabili v svojih propagandnih filmih.

Najbolj dramatični in najbolj pomembni dnevi vstaje jugoslovanskih narodov — leto 1941 je ostalo na filmskem traku nezabeleženo. Obstajajo samo foto-dokumenti, ki predstavljajo danes izredno dragoceno zgodovinsko gradivo.

Leta 1942 se kamera prvič pojavila tudi na bojišču samem. Snemalec je na Pohorju s kamero na ozki film posnel boje slovenskih partizanskih odredov. Film je na žalost uničen in snemalec neznan. 11. marca 1942 je pionir slovenskega filma Rudi Omota posnel na filmski trak eno najbolj zanimivih akcij aktivisti-

stov OF v Ljubljani. Tega dne je zgodaj jutraj z zvonika frančiškanske cerkve zaplapolala rdeča zastava. Snemalec je s teleobjektivom in kamero posnel sceno snemanja zastave.

Naslednjega leta so v raznih krajih Jugoslavije znani slikarji, igralci, književniki in kino-amaterji Božidar Jakac, Mitja Brelih, France Skodlar-Coro, Stane Viršek, Nikola Popović, Nikola Sušac in drugi posneli premike partizanskih enot, zbor delegatov v Kofevju, II. zasedanje AVNOJ, osvoboditev dalmatinskih mest in druge važne dogodke.

1944. leto je bilo na filmskem področju eno najbolj plodnih. Med drugim je bila osnovana tudi Filmska sekcija pri Propagandnem odseku NOV in POJ. Filmske kamere v rokah Jugoslovancev in talcev, članov zavezniških misij, pridno zapi-

sujejo dogodke iz bojev in življenja jugoslovanskih narodov. To filmsko gradivo vključujejo v filmske žurnale in poleti 1944. leta v Drvarju predvajajo že prve redne filmske predstave.

Oktobarska bitka za Beograd je zabeležena v posebnem filmu, ki so ga v sodelovanju z Vrhovnim štabom NOV in POJ posneli sovjetski filmski delavci.

Z osvoboditvijo glavnega mesta so bili ustvarjeni pogoji za bolj organizirano filmsko proizvodnjo in tako obstaja iz zadnjega leta vojne dokaj številno filmsko gradivo. To gradivo so si gledalci lahko ogledali v prvem filmskem žurnalu »Naša filmska kronika« in v filmu »Partizanski dokumenti«, katerega dragoceni posnetki nas še danes globoko pretresejo.

M. M.

»Krvava bajka« Desanke Maksimović v svetovni antologiji o strahotah vojne

V organizaciji UNESCO se skrbno pripravljajo na izdajo antologije o strahotah vojne.

UNESCO je pozval vse države-članice, da pošljejo svoje prispevke iz del velikih piscev ali njihove korespondence in izjave prič vojnih strahot.

Našo državo bo v tej antologiji zastopala pesem Desanke Maksimović »Krvava bajka« z izjavami prič tega strahotnega množičnega streljanja v Kragujevcu in Kraljevu 1941. leta — 14-letnega dečka in učenca učiteljskega.

ALEKSANDER BLOK: DVANAJST

Nekaj mesecev po oktobrski revoluciji je nastala pesnitev ruskega pesnika, najvidnejšega in pred tem najbolj priznanega ter slavljenega pesnika ruskega simbolizma, Aleksandra Bloka, pesnitev z naslovom DVANAJST. Poema Dvanajst je simfonija oktohrske revolucije, je zapisal Bratko Kreft, kakor jo je doživljal in doživel Aleksander Blok v viharnih petrogradskih dneh in nočeh, v mrazu in snežnih zametih, ki so se mu zdeli eno z viхро revolucije. Doživeti je njegova pesniška upodobitev — oboje je čisto

blokovsko subjektivno, čeprav je hkrati izraz nekih objektivnih dejstev in okoliščin, ki zadevajo v bistvo oktohrske revolucije. Zato je ta pesnitev, nastala januarja leta 1918, prvi in umetniško vrhunski manifest oktohrske revolucije, pesnitev, s katero se je Blok za vedno zapisal v družbeno in literarno zgodovino. Njen pomen je toliko večji, ker je neposredno po revoluciji vedno ruskih književnikov stala na nasprotni strani in je celo Gorki, ki ga ne moremo šteti med desničarske reakcije, napisal nekaj član-

kov zoper boljševike. Prav Blok pa je bil prvi, ki se je, čeprav hkrati intimnih erotičnih in ponekod že religiozno miselnih pesmi, odkrito postavil na stran revolucije ter s svojo umetniško zrelo pa tudi revolucionarno odkrito in bojvito pesnitvijo pozival na nadaljnji boj do dokončne zmage. Odtod velik pomen Bloka, od tod veličina Blokovke poeme.

Vsebinska pesnitev je pravzaprav preprosta. Po petrogradskih ulicah koraka boljševiška patrola dvanajstih mož. Sneg je in mraz. V patroli je tudi Petruha, kateremu se je izneverilo dekle Katja in odšla z Vanjko, ki je od boljševikov prestopil h Kerenskemu. Patrolja naleti na obdava, ki se peljeta v saneh in strelja nanju. Sam Petruha ubije Katjo. To pa ga še bolj potne in mu teži vest. Toda prijatelji ga vzpodbujajo, češ da zdaj ni čas za osebnostni žalost in tarmarje. Gre za revolucijo, za katero se je treba boriti naprej do dokončne zmage.

To Blokovsko revolucionarno poemo smo zdaj dobili v slovenskem prevodu, ki ga je pripravil naš odlični prevajalec iz ruske poezije Mile Klopčič. Pesnitev je izšla v drobni knjižici, v zbirki Večni sopotniki, katero izdaja Državna založba Slovenije in ki je sicer namenjena predvsem bibliofilom. Ta knjižica, izdana tudi v počastitev obletnice oktohrske revolucije, pa vsekakor zasluži, da se z njo seznanijo širši krog, zlasti tisti naših ljudi, ki jim je pri srcu poezija. Posebno še, ker je slovenski izdajatelj Blokovke poeme napisal daljši uvod akademik dr. Bratko Kreft. Ta je v svoji ognjevitih besedah analiziral značaj te pesnitve in ovrednotil njen pomen v sovjetski poeziji. Pomen, ki daleč presega pomen navadne pesnitve.

Sicer pa bo vsak naš bralec, ki bo to sorazmerno kratko pesnitev vzel v roke, čutil vso umetniško moč ter idejno vrednost te revolucionarne poezije, v katere formi, melodiji in vsebini se odraža ritem nemirne revolucijske noči ter nujnost zvestobe revoluciji do njene dokončne zmage. Gre torej za pesnitev, ki ni samo zrela umetnina, ki ni samo zanimiva tudi za današnji čas, temveč tudi vredna, da jo spoznamo.

R.

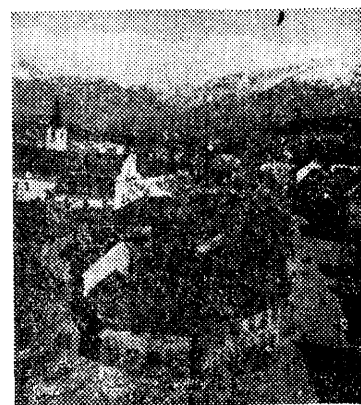
Slovenski izseljenski koledar

Tudi letos je pri Slovenski izseljenski matici v Ljubljani izšel — tokrat že petnajsto leto — Slovenski izseljenski koledar za leto 1968. Koledar je poleg Rodne grude, mesečne revije, ki jo prav tako izdaja Slovenska izseljenska matica najbolj neposreden in živ stik med starim krajem in tujino, med našim človekom doma in tistimi, ki so odšli s trebuchom za kruhom v daljni tuji svet.

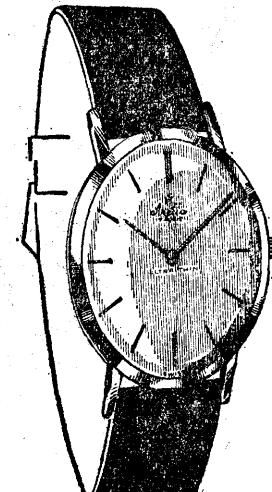
Koledar med drugim vsebuje prevode in priredbe nekaterih slovenskih besedil v angleščini, namenjene mlajši generaciji ameriških Slovencev. Koledarski del nam predstavlja dvanajst slovenskih pesnikov in pisateljev, od Primoža Trubarja do Borisa Pahorja, v slovenščini in angleščini. Zanimiva je ocena Toneta Brožiča o obiskih naših izseljencev v stari domovini leta 1967. Tisti, ki že dolgo časa niso videli domačih krajev, bodo radi prebrali o glavnih mestih jugoslovanskih republik in avtonomnih pokrajin. Zanimivo so sestavki o rojstvu in rasti Nove Gorice, o Mirni na Doljenjskem, o Grašičevih kmetiji v Hujah pri Kranju, o Ribničanih doma in na tujem, o spomenikih NOB na Kočevskem, o Kamniku nekoč in danes, o drobnih prikazih slovenske kulture; še posebno obsežno je prikazovanje kulturnega življenja Slovencev v Ameriki, s trpkopripombo, da je danes v Ameriki vedno manj ljudi, ki bi bili pripravljeni brezplačno delati za slovensko kulturo kot nekdaš. Zanimivo so tudi sestavki o slovenskih rudarjih v Franciji, o Slovincih v Egiptu, Argentini, Urugvaju, Kanadi, Avstraliji, Novi Zelandiji in drugod. V koledarju so objavljene pesmi in črtice Alojza Gradnika, Maričke Znidaršič, Ivana Potrča, Ivana Minattića, Branka Zužka, Cirila Zlobca, Mire Miheličeve, Srečka Kosovelca, Janka Roglja, Franceta Šušteršiča in J. Kleinovska.

Po vsebini je koledar, ki sta ga uredili Zima Vrščaj in Mila

Senk, namenjen predvsem starejši slovenski izseljenski generaciji. Bogato je opremljen s slikovnim gradivom, s fotografijami in ilustracijami akademskega slikarja Marjana Tršarja.

SLOVENSKI
IZSELJENSKI KOLEDAR 1968

ARETTA

ULTRA THIN

● med elegantnimi in preciznimi urami je najcenejša znamka

Generalno zastopstvo »LA CLESSIDRA«

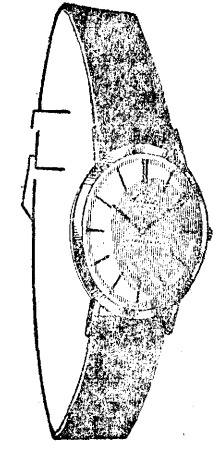
Trst — Piazza S. Antonio Nuovo N. 4-I. nadstropje

IMPORT — EXPORT

Prodaja na veliko in drobno

Velika izbira zlatnine po tovarniških cenah!

Izreden popust — Garancija

Partizanska ljudska pesem

MILENA BATIČ :

POHOD

Ko mrzle kaplje bičajo obraz,
ko se prebijamo skoz dež in sneg
in ko ledeni veter rezko brije,
se spominim na domači, sončni breg.

Je res še daleč, daleč do pomladi,
ko zadehtel po njej bo vrt in gaj?
Le kdaj mi tisti topli, južni veter
zašepetal v srce bo, da je maj.

Zdaj je večer in ogenj dogoreva,
Tovariš moj molče na straži bdi.
Pred nami je še dolga, dolga pot,
srce na njej pa poje in drhti.

JUTRO

Takih jutrov vse doslej
nisem še poznala.
Ah, vsa jutra prejšnjih let
zdaj bi zanje dala.

Zarek, rosa me zbudi,
v vejah ptica poje;
bistri potok, zarje sled,
vse je moje, moje.

Glej, in tamle mlad pastir,
o, le kaj si piska?
Bela čreda, dal deklič,
to piščalka vriska.

Od te pesmi je planjava
vsa kot obsijana.
Skozi sonce gre v pomlad
četa nasmejana.

BOLEČINA

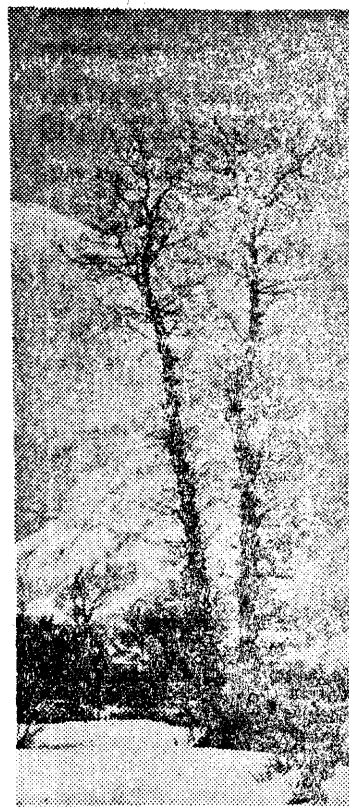
Nekoč, ko sem še deklica bila,
jokala sem, če mi je tekla kri.
Zdaj sem spoznala, kaj je bolečina,
kako je, če srce ti krvavi.

Po boju je pod starim, trhljim borom
obležal naš tovariš, partizan.
Povedal mi je zadnje pismo mami,
utihnil je, ko se je svital dan.

Nekje pa čaka, čaka stara mati,
kdaj se povrne njen poslednji sin,
kdaj spet preorje njive, zbrusi koso,
kdaj spet v potoku so oglasi mlin.

In v mislih gleda vnuke razigrane,
okrog vodnjaka se počne lovijo,
a pod ostrejšem njeno stare hiše
spet mlade lastovice ji cvrčijo.

Nekje pa raste star, skrivenčen bor,
ki pod seboj je skrnil vse sanje mlade...
...Zrahlijali smo mu vglavje s šopkom rož,
to je pozdrav — slovo brigade.

MEDNARODNO SODELOVANJE BIVŠIH BORCEV

Osvobodilni fronti Južnega Vietnama

Ob tednu solidarnosti z borbo vietnamskega ljudstva je zvezni odbor ZZB NOV poslal v imenu vseh borcev narodno-osvobodilne vojne Jugoslavije Fronti za nacionalno osvoboditev Južnega Vietnama pozdravno pismo. V njem je naglašeno, da naša Zveza vsestransko podpira junaško borbo vietnamskega ljudstva za življenje in svobodo in obsoja vse zločine ameriških agresorjev. V pismu je tudi naglašeno, da se bo ZZB NOV Jugoslavije skupaj z drugimi družbeno-političnimi organizacijami v SFRJ zavzemala za mir in pravico vsakega naroda do svobode in neodvisnosti, zato bo tudi v prihodnje podpirala junaško borbo vietnamskega ljudstva.

Sodelovanje jugoslovanskih in bolgarskih borcev

Na povabilo Centralnega komiteja borcev proti fašizmu in kapitalizmu v Bolgariji je ko-

nec novembra obiskala Bolgarijo tričlanska delegacija ZZB NOV Jugoslavije. Ob tem obisku so sprejeli skupno izjavo obeh organizacij, v kateri obsojata ameriško agresivnost v Vietnamu, potrjujeta svojo solidarnost z narodi ZAR, Sirije in Jordanije ter z ljudstvom

Grčije ter s španskimi borci za svobodo in demokracijo. V izjavi so tudi naglasili pripravljenost za razširitev medsebojnih odnosov obeh organizacij.

Obisk francoskih borcev

Na povabilo Republiškega združenja bivših borcev in vojnih žrtev Francije se je predstavnik ZZB NOV udeležil kongresa tega združenja, ki je bil od 23. do 26. novembra v Parizu.

Delegacija ZZB NOV obiskala Alžirijo

Štiričlanska delegacija ZZB NOV Jugoslavije je konec novembra obiskala Alžirijo. Na ta obisk jo je povabil Nacionalni svet bivših borcev Alžirije. V skupni izjavi obeh organizacij so najodločneje obsodili izraelsko agresijo.

Kombinat

»MLINOTEST« Ajdovščina

nudi cenjenim potrošnikom edinstveni proizvod v Jugoslaviji

TORTELINE

to so z mesom polnjene testenine
Poizkusite, ne bo vam žal!

ora
najboljša ta hip!

ZVVI TRŽIČ JE PRIREDILA SREČANJE SVOJIH ČLANOV. — TRŽIŠKA ORGANIZACIJA INVALIDOV JE NA TOVARIŠKEM SREČANJU PROSLAVILA TUDI 50-LETNICO OKTOBRSE REVOLUCIJE, 30. OBLETNICO ZKJ IN 20-LETNICO USTANOVITVE ORGANIZACIJE ZVVI. UDELEŽENCE SREČANJA JE POZDRAVIL PREDSEDNIK MIHOLI, REFERAT PA JE IMEL SEKRETAR KARO. PO IZVEDBI RECITACIJ — PRIJETNO SO NASTOPILI ČLANI KULTURNE SEKCIJE SVOBODE IZ TRŽIČA — SO 50 ČLANOM ORGANIZACIJE ZA ZASLUŽNO POVOJNO DELO PODELILI DIPLOME. OB KONCU SLAVNOSTNEGA DELA JE NAVZOČE POZDRAVIL PREDSEDNIK SKUPSCINE OBČINE ANDREJ PEHARC, NATO PA SE JE RAZVILO TOVARIŠKO SREČANJE, V KATEREM MNOGI, TUDI PREKO 80 LET STARI ČLANI ORGANIZACIJE NISO IMELI ZADNJE BESEDE.

KINO SPORED

- KINO »UNION«, CELJE
Od 12. do 15. 12. 1967 »Gangster se vrača iz Brooklyna«, it. barvni CS
16. in 17. 12. »Noč iguan«, ameriški film
Od 18. do 20. 12. »Boginje ljubeznik«, ameriški film
- KINO »METROPOL«, CELJE
Od 12. do 15. 12. 1967 »Operacija blisk«, ameriški barvni CS
16. in 17. 12. »Dobro sem jo poznal«, italijanski film
Od 18. do 21. 12. »Jaz, dekle«, švedski film
- KINO »DOM«, CELJE
Od 11. do 14. 12. 1967 »Phenelope«, ameriški barvni film
Od 15. do 17. 12. »Gospa in gospodje«, franc.-ital. film
- KINO »KRKA«, NOVO MESTO
13. in 14. 12. 1967 »Hajduk Janošik«, češki barvni CS film
Od 15. do 18. 12. »Nebo na glavici«, francoski barvni CS film
Od 19. do 21. 12. »Ono«, nem. film
- KINO BREŽICE
12. in 13. 12. 1967 »Dama na kolesih«, češki barvni CS film
15. in 16. 12. »Komisar X«, jug.-nem. barvni CS film
17. in 18. 12. »Banditi Arizone«, ameriški barvni CS film
19. in 20. 12. »Soledad«, jug.-franc. barvni CS film
- KINO »TRIGLAV«, LJUBLJANA
Od 11. do 13. 12. 1967 »Sedem jih jezdil v peklu«, amer. barvni CS western
14. in 15. 12. »Ladja norcev«, ameriški film
Od 16. do 18. 12. »Vitez Pardailan«, franc. barvni CS pustolovski
19. in 20. 12. »Tolpa huliganov«, poljski film, družbeno drama
- KINO VEVČE
13. in 14. 12. 1967 »Ameriška vesela parada«, amer. antologija smeha
Od 15. do 17. 12. »Kozel v raju«, danska barvna komedija
- KINO ZALOG
16. in 17. 12. 1967 »Na sever do Aljaske«, amer. barvni CS pustolovski film — komedija
- KINO ZADOBROVA
13. 12. 1967 »Kritična točka«, ameriški voh. polit. film
16. in 17. 12. »Trije mušketirji«, I. del, franc. barvni CS film
- KINO SVOBODA, SLOVENSKA BISTRICA
Od 12. do 14. 12. 1967 »Tisoč klarinetov«, češki CS film
Od 15. do 17. 12. »Fedra«, ameriški film
- KINO »POHORJE«, SLOVENSKE KONJICE
13. in 14. 12. 1967 »Izpit vesti«, ameriški film
16. in 17. 12. »Srečanje v črnem gozdu«, italijanski film
20. in 21. 12. »Glasna šepetanja«, ameriški film

Protest mladih proti vojni v Vietnamu

Z vseh koncev sveta odmevajo čedalje bolj odločni protesti proti krvavi vojni v Vietnamu. Tudi naše uredništvo je doslej prejelo že mnogo resolucij združenj borcev širom po Sloveniji proti vojni v Vietnamu, pišejo pa nam tudi posamezniki. Pred nekaj dnevi smo prejeli mapo spetih listov papirja, na katere se je podpisalo 35 učiteljev in profesorjev ter 668 učencev osnovne šole »Peter Kavčič« iz Škofje Loke. »Učenci in učno osebje na osnovni šoli »Peter Kavčič« v Škofji Loki se pridružujemo množici ljudi na svetu in preko odbora za pomoč vietnamskemu ljudstvu pošiljamo naš protest proti vojni v tej deželi in proti silam, ki jo vodijo. Mi, slovenski ljudje, vemo, kaj je svoboda in da je ni sile, ki bi svobodoljubno ljudstvo lahko premagala. Zato podpisani v imenu pravice in humanosti, posebno pa še v imenu trepih vietnamskih otrok podpiramo vse napore, da bi se vojna v Vietnamu takoj končala in ljudstvo pustilo, da si življenje na svoji zemlji svobodno urejuje.« Tako so pionirji iz Škofje Loke zapisali v uvodu svoje protestne listine in se tako pridružili protestom proti vojni, ki neusmiljeno pobija tudi njihove vrstnike.

Preberite tudi to!

Na seji zveznega odbora ZZB NOV, ki je bila 24. decembra letos, so izvolili komisijo za statut ZZB NOV Jugoslavije. Poleg 17 članov zveznega odbora so v to komisijo izvolili še po dva predstavnika iz vsake republike, po enega pa iz Vojvodine, Kosmeta, Beograda in Zagreba. Iz Slovenije sta v to komisijo izvoljena Stane Bizjak, sekretar in Franc Vrhovšek, tehnični sekretar republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

Naloga članov komisije iz posameznih republik je, da zberejo vse pripombe in spremembe predloge s svojega območja, da bo tako imela komisija na voljo ugotovitve članstva in odborov o potrebah spremembe statuta od vseh.

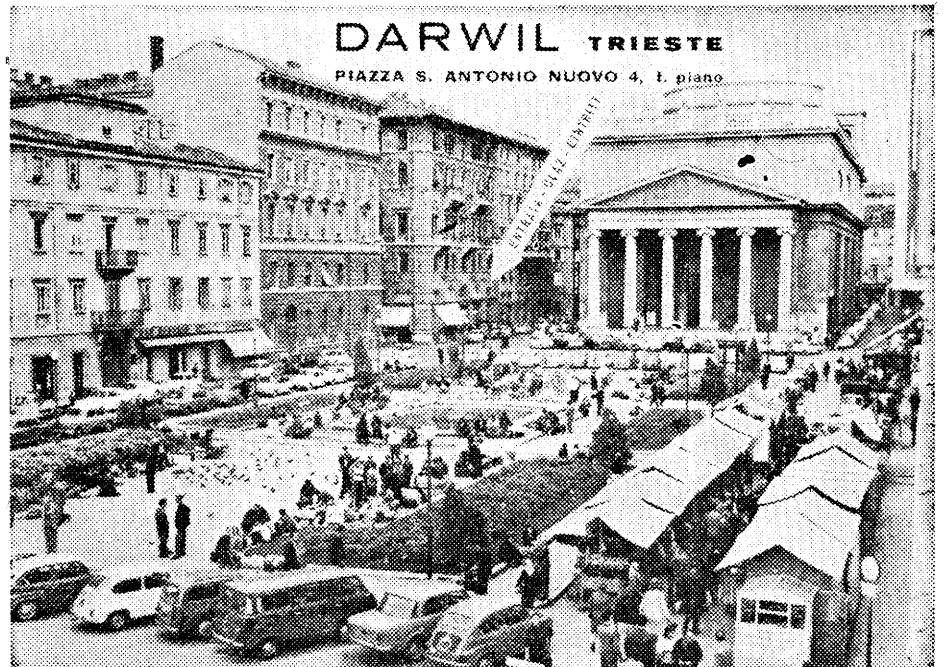
Statut ZZB NOV Jugoslavije, ki je bil sprejet na V. kongresu naše Zveze v Sarajevu leta 1965, je v veljavi le dobri dve leti. Toda tudi to je dovolj, da so prišli do izraza nekatere pomanjkljivosti. No in ker so posamezne pripombe k sedanjemu

statutu prišle prav od združenj pa tudi od občinskih odborov ZZB NOV, velja opozoriti na tole:

odbori združenj ter občinski odbori ZZB NOV, ki so že nasledili kake pomanjkljivosti v našem statutu, naj svoje pripombe oziroma spreminjalne predloge pošljejo republiškemu odboru ZZB NOV Slovenije. Ne bo odveč, če se tudi druga združenja in občinski odbori ZZB NOV pogovorijo o statutu in pregledajo, če ni le-ta — z ozirom na njihovo organizacijsko delo — v tem ali onem členu pomanjkljiv.

Vse ugotovitve, vsako opozorilo na to ali ono pomanjkljivost, vsak spreminjalni predlog naj torej dobi komisija, ki bo šele na podlagi vsega prejetega gradiva lahko ugotavljala, kaj je treba v statutu ZZB NOV spremeniti, kaj dopolniti in kako izboljšati predlog za odstranitev vseh pomanjkljivosti. V. M.

KAM? ZAKAJ? V TRST K DARWILU, ker bom tam najbolje postrežen

GENERALNO ZASTOPSTVO V VSEH DRŽAVAH

SOCIETA

»DARWIL«

TRST

PIAZZA S. ANTONIO NUOVO 4-I

II. nadstropje

PRODAJA NA VELIKO IN MALO

ŠVICARSKA SUPERMARKA

»DARWIL«

NAJNOVEJŠI IZUM MODERNE TEHNIKE

- NAJVZDRŽLJIVEJŠA
- NAJELEGANTNEJŠA
- NAJCENEJŠA

LOUISDOR-

Special flat — najtanjša ura na svetu

SUPERAUTOMATIC z 41, 57 in 88 rubini

Jugoslovanskim kupcem nudimo v svojih novih najmodernejših in največjih prodajalnah te vrste v Evropi največjo izbiro zlatega nakita iz 14, 18 in 22-karatnega zlata. Za vsak kupljeni predmet nudimo kupcem garancijo za težino in čistost zlata.

Zlati nakit od 650 lir za gram ter
ročne ure s 17 rubini od 2500 lir naprej.

S posebnim popustom in garancijo prodajamo ure priznane švicarske tovarne »DARWIL«

in ure tovarne

»ARETTA«

Preko 600 znamk in modelov ur.

Preko 10.000 najrazličnejših predmetov
zlatega nakita.

OBIŠČITE NAS!

Na pragu desetletnice založniške dejavnosti

Prihodnje leto bo minilo dvajset let, odkar so pri glavnem odboru Zveze borcev NOV Slovenije kot njegovo glasilo ustanovili revijo »Borec«. Čez nekaj let se je razvila v vsebinsko bogato revijo s številnimi naročniki. Ti so si želeli še nekaj več, ustanovitev založbe, ki bi izdajala izključno dela z vsebino iz osvobodilne vojne in revolucionarnih gibanj. Taka založba se je rodila z imenom »Borec« konec leta 1958. Kasneje se je razširila v zavod. Razlogi za nastanek založbe so bili tudi v gradivu, ki je prihajalo na glavni odbor Zveze borcev in na uredništvo revije, pa tudi v druge založbe. To gradivo je bilo navadno potrebno urediti in jezikovno ter slogovno opoliti. Navadno za kaj takega druge založbe niso kazale posebnega razumevanja in tako je bilo na knjižnem trgu zelo malo knjig s tako vsebino. Uredništvo »TV 15« je glede na bližnjo 10-letnico založniške dejavnosti zavoda »Borec« zaprosilo direktorja zavoda, tovariša Josipa Logarja-Boža za nekaj odgovorov o uspehih, pa tudi težavah zavoda na knjižnem področju.

Kakšni so uspehi založniške dejavnosti zavoda »Borec« na pragu njene desetletnice?

Če se ozremo nazaj, na začetke, lahko ugotovimo, da so bili skromni, o tem ne more biti nobenega dvoma. Leta 1958 je izšlo le 5 knjig v skupni nakladi 12.500 izvodov, naslednjega leta, 1959 že 8 del, 1960 že 19, da bi se to število 1961 povzpe-

lo kar na 24 izdaj. Tako smo do letos izdali skupno 175 del s skupno naklado 751.469 izvodov. Če izdaje razdelimo po vrstah, smo izdali spomine ali leposlovna dela v 78 knjigah, 4 glasbeni in 2 likovni deli, 43 mladinskih in 48 dokumentarnih.

Na ceno knjige, s tem pa tudi na povpraševanje, vpliva tudi naklada. Zdi se mi, da je

za našo republiko najprimernejša naklada 3000 izvodov, ker knjige v slovenščini po drugih republikah zaradi neznanja našega jezika le malo kupujejo. Seveda pa so glede višine naklade tudi izjeme, nekakšni bestsellerji in nekaj takih smo izdali tudi pri nas. Tako so nekatera dela, kot na primer »Pohorski bataljon«, »Med Trigla-

vom in Trstom«, »Sveti Urh«, »Druga svetovna vojna« in končno I. in II. del »Ukane« izšli v visoki nakladi. Prav za II. del »Ukane« naj mimogrede omenim, da smo jo izdali v 9000 izvodih. Od tega smo jo 6000 izvodov prodali že pred izidom, toda v petih dveh tednih po izidu so jo pokupili še nadaljnjih 2000 izvodov, tako da je imamo v zalogi še 1000 izvodov in najbrž bo vsa naklada pošla še pred novim letom. Sploh se mi zdi, da je »Ukana« zdaj najbolj brana in najbolj razširjena knjiga v Sloveniji.

Ko že govorimo o založništvu, ne moremo tudi mimo časopisno-revialne dejavnosti našega zavoda. Izdajamo list »TV 15« kot glasilo republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije v nakladi nekaj nad 50.000 izvodov; list je tednik. Nadalje izdajamo tudi mesečnike »Borec« v nakladi 4200 izvodov ter za mladino »Kurirčka« v nakladi 35.000 izvodov.

Kakšni so gospodarski uspehi založniške dejavnosti zavoda »Borec«, kakšne njegove težave, kako je z zalagami neprodanih knjig, ki so veliko breme mnogim založnikom, kako je s prodajo knjig?

V začetku naše dejavnosti nismo imeli organizirane prodajne mreže in je večina naših knjig šla med ljudi prek knjigarn, oziroma redkih prostovoljnih poverjenikov. Tudi tržišče smo malo poznali, med založniki je vladalo mnenje, da imajo knjige z vsebino iz osvobodilne vojne in revolucije le malo upanja na uspeh, ker da so vsebinsko že zastarele in pretežke za mladi rod, ki si želi le veselje in zabavo.

Kljub temu smo se lotili dela z veliko gorečnostjo in v letih 1960–1961 upostavili osnovno mrežo potnikov in poverjenikov, ki je kmalu požela prve uspehe. V zelo kratkem času se je pokazalo, da je resnica, glede želja in potreb bralcev drugačna od malo prej povedane, da si torej bralci žele knjig z vsebino iz osvobodilne vojne in revolucije.

Naj omenim, da je izmed 175 knjig, ki so pri nas izšle od leta 1958 dalje, 125 že razprodanih, v zalogi pa imamo le še 50 izdaj vključno z letošnjimi. Vrednost vseh naših zalog znaša le 80 milijonov starih dinarjev.

Razumljivo je, da je z leti vrednost zalog tudi naraščala, saj je znano, da lahko nekatere izdaje prodamo v treh do petih letih, kar je, pač odvisno od okusa kupcev.

Za knjižni program potrebujemo letno približno 100 milijonov, za izdajanje časopisa in revij pa še nadaljnjih 200 milijonov. To pa hkrati tudi pomeni, da zavod to vsoto mora ustvariti. Prav zaradi tega imamo v sklopu zavoda tudi druge dejavnosti, kot npr. tehnično-komercialni oddelek, v okvir katerega sodi pridobivanje precejšnjega dela sredstev za redno poslovanje zavoda. Vseh deset let smo namreč dobili za knjige samo 20.305.000 dinarjev dotacij in smo sredstva za po-

Evropi 60 do 80 odstotkov naklad v knjižnice, v vzhodni Evropi pa skoraj celotne naklade, oziroma je cena knjige zaradi močnih podpor države in velikih naklad dostopna skoraj vsakomur. Pri nas pa, spet po statističnih podatkih, knjižnice odkupijo le 5 do 8 odstotkov izvodov. Od 1200 knjižnic, kolikor jih je v Sloveniji po službenih podatkih, le 40 knjižnic prejema vse izdaje od 1 do 4 izvodov. Ta podatek je nedvomno zaskrbljujoč in nazorno govori o tem, da imajo knjižnice zelo skromna sredstva. Razen dveh trgovin zavoda »Borec« prejemajo naše knjige tudi druge knjigarne, toda največ tri izdave. Redke so knjigarne in to le v Ljubljani, ki prejemajo po več izvodov, toda tu je največje število samo 11. Zato je razumljivo, da gre skoraj vsa prodaja preko potnikov in poverjenikov in je torej odvisna predvsem od našega zavoda.

Mislím, da bi knjižnice morale dobivati večjo družbeno pomoč. Tako bi lahko odkupile več knjig in bralci bi lažje prišli do njih, kot pa da jih kupujejo. S tem bi se zvečale tudi naklade in izdaje pocenile.

Casopis in obe reviji izhajajo s pomočjo naročnin, dotacij in oglasov. Kot primer naj navedem, da en izvod revije »Borec« stane nas od 480 do 560 starih dinarjev, prodajamo pa ga naročnikom po 200 dinarjev.

V preteklosti so nam včasih očitali, da so naše naklade pre nizke, knjige pa zaradi tega in preveč razkošne opreme predrage. Zato smo poskusili tudi z brošurami izdajami, toda pokazalo se je, da lažje prodamo knjige, vezane v celo ali polplatno. Kupec si namreč želi imeti tudi na zunaj lepo knjigo.

Mislím, da je glede prodaje knjig bistvo vprašanja v preobrnem programu za slovensko tržišče, saj izide pri nas letno od 700 do 900 del v taki skupni nakladi, da bi moral vsak Slovenec vključno z dojenčki

njih let, ki je niso mogle prodati, jo lahko vrnejo.

Zakaj smatram razprodajo po znižani ceni kot škodljivo za kupca? Ker ga to sili, da knjige ne kupi takoj po izidu, ampak čaka leto ali dve. Če pa jo je kupil, je jezen, ker bi jo dobil lahko mnogo ceneje. Razen tega take razprodaje škodujejo tudi tistim založbam, ki so v preteklosti razumno gospodarile. Še huje je, ko niti razprodaja ne pomaga in je edina rešitev za knjigo prodaja papirnici v Vevčah. Na kaj takega pri nas nismo niti pomislili, saj ni potrebe, zdi se nam pa tudi, da je to velika kulturna škoda. Če kdaj kakšne knjige ne bomo mogli prodati, jo bomo raje podarili kakšni šoli ali kakšni drugi ustanovi.

Tu in tam se slišijo očitki, da zavod »Borec« zanemarljivo osnovno dejavnost, zaradi katere so ga ustanovili, to je založništvo, in da se preveč ukvarja z drugimi dejavnostmi. Ali je po tvojem to predvsem uganibanje z določenimi nameni, ali pa je tudi v takih govorih zrno resnice?

Pridobivajte nove naročnike na TV 15. Provizija 150 starih dinarjev

V glavnem sem na to vprašanje že odgovoril s številkami in podatki. Dodal in poudaril bi še to, da je naš zavod gospodarska organizacija, ki mora imeti in si sama ustvarjati svoje sklade in obratna sredstva. Kot sem že omenil, imamo v okviru zavoda tudi druge dejavnosti, ne samo založništvo. Te nam omogočajo tako imenovane notranje dotacije za zniževanje cene knjigam in časopisom oziroma revijam.

Zato smatram take očitke kot zlonamerne. Njihovi razširjevalci in zagovorniki z njimi kažejo, kako slabo poznajo ali pa sploh nečejo poznati našega celotnega poslovanja, gospodarstva v naši skupnosti, prav nič pa ciljev gospodarske reforme.

Res pa je, da takih očitkov skoraj ni več.

Ali se ti ne zdi, da je naš zavod premalo naredil za to, da bi javnost seznanila s svojim delom?

Vedno se mi je zdelo, da se nam ni potrebno hvaliti, da ugled tako posameznika kot tudi gospodarske organizacije raste sam po sebi, če ta vestno posluje. Stari pregovor pravi, da se dobro blago samo hvali.

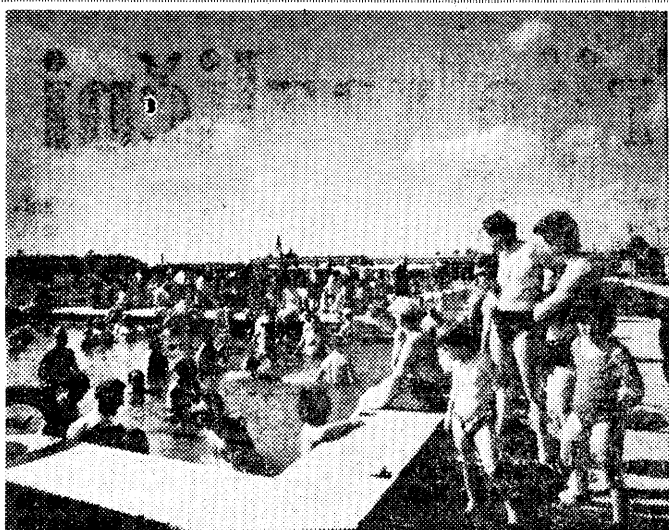
Vendar pa bi tudi pripomnil, da sem bil osebno nezadovoljen z oddajo ljubljanske televizije v »kulturni tribuni« dne 28. novembra letos. Zdi se mi, da bi moralo uredništvo, če je že sklenilo organizirati razgovor o založniški dejavnosti za knjige z vsebino iz osvobodilne vojne in revolucije, povabiti tudi koga izmed nas, da bi povedal kaj o naši dejavnosti. Tako pa so naš zavod samo omenili.

Ko gledam v preteklost, ne morem mimo tega in tudi nihče drug ne more, da smo vseeno precej naredili za razvijanje tradicij našega osvobodilnega in revolucionarnega boja in da je kot tak naš zavod opravičil svoj obstoj.

Kako naj bi se zavod, posebej na njegova založniška dejavnost, razvijala v prihodnosti? Kako bo glede vsebinske usmeritve? Kako bo glede naklade?

Če bomo prepričani, da bodo bralci to ali ono knjigo posebej radi kupovali, jo bomo tudi tiskali v večji nakladi, ne pa samo v 3000 izvodih. Glede vsebinske usmeritve pa bi rekli, da bodo o tem odločali predvsem pisci. Rekel sem že, da je posebnost dela v naši založbi izdajanje del piscev, ki ne obvladajo dobro pisanje in je zato treba njihova dela temeljito popraviti, dopolniti ali tudi celo predelati. Kljub temu pa zaslužijo, da pridejo v knjigi bralcem v roke zaradi svoje izvirnosti in neposrednosti. Tako dela nameravam izdajati tudi v prihodnje. Vsako leto naš zavod razpiše »Kajuhov natečaj«. Pisci nanj pošiljajo lahko svoja dela te ali one vrste. Moram se pohvaliti, da doslej nismo bili še nikoli v zadregi glede rokopisov. Nagrajena dela iz natečaja obvezno izdamo, nekatera nenagrajena tudi odkupimo in izdamo. Zapisal M. P.

Članom ZVVI ZB ZROP

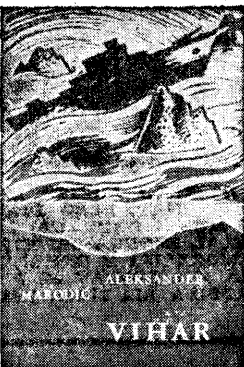

nudimo zdravljenje v MORAVSKIH TOPLICAH za naslednje bolezni:

- obolenja lokomotornega aparata, zlasti revmatična obolenja,
- od ginekoloških obolenj pa posebno zdravljenje primarnih in sekundarnih amenorej po poprejšnji izključitvi tuberkuloznega procesa

Priporočamo vam tudi obisk ostalih krajev v Prekmurju. Za dodatna okrepčila so vam na razpolago: hotel z restavracijo »Zvezda« v Murski Soboti in Ekspres bife s slašičarno, Gostišče »Zvezda« s prodajalno vin in skladiščem piva v Murski Soboti, restavracija ob kopališču v Moravskih Toplicah. Na razpolago so vam tudi gostišča v Petrovcih, Saloveh in Križevcih. Za cenjeni obisk se priporoča Gostinsko podjetje »ZVEZDA« Murska Sobotna

Spet so na šoli knjige Kurirčkove knjižnice

Zgodbo o ladji, ki ni hotela služiti sovražniku, o malem Tončku in kapitanu Barcu je napisal Aleksander Marodij, z risbami pa jo je dopolnil Evgen Sajovic. Cena knjigi je 3,70 N-din.

Josip Ribičič in Ive Šubic vam v slikanici pripovedujeta o doživljajih dveh dečkov in njunega psa, ki so morali prenesti v gozd važno sporočilo za partizane. Slikanico dobite za 2,50 novih dinarjev.

Dr. Božena Grosmanova je bila partizanska zdravnica. V roških gozdovih in kasneje v Italiji je skrbelo tudi za naše otroke. Njeni spomini so zanimivi in vam bodo prikazali tisto stran partizanskega življenja, o kateri ste še malo slišali. Knjiga stane 3,80 N-din.

Zbirka Kurirčkove knjižnice so najcenejše mladinske knjige pri nas. Če naročite vse tri, jih dobite za 8,00 novih dinarjev. Naročajte jih na upravi Kurirčka v Ljubljani, Beethovnova 10

Ko opremljate stanovanje, ne pozabite na izdelke

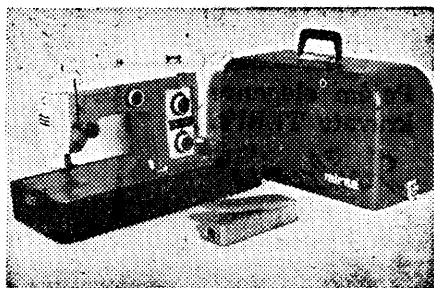
Tovarne dekorativnih tkanin

LJUBLJANA, CELOVŠKA CESTA 280

ki vam nudi:

- sodobne pohištvene tkanine v širokem asortimentu
- razne dekorativne tkanine
- volnen in svilen pliš za dekoracijo in oblačila
- umetno krzno perzijan

Zahtevajte povsod pohištvene tkanine uglednega podjetja in zadovoljni boste!

Tudi šivalni stroj sodi v vsako gospodinjstvo. Srečo in zadovoljstvo pa vam bo v hišo prinesel le šivalni stroj »MIRNA-VERITAS« avtomatik, na katerem lahko izbirate med 60 različnimi vzorci.

A kar je najvažnejše! S 15. avgustom 1967 je »MIRNA« — tovarna šivalnih strojev — znižala avtomatskemu šivalnemu stroju »MIRNA-VERITAS« ceno za 15 %.

Cenjeni potrošniki! Pripravite se o izredni kvaliteti šivalnih strojev proizvodnje tovarne »MIRNA«.

Superavtomatični pralni stroj 275 »GORENJE«

za enega izmed naročnikov na TV 15

cenitev knjig morali poiskati drugje, v pridobitniški dejavnosti. Z dotacijami bi namreč lahko povprečno pocenili en izvod knjige samo za 30 starih dinarjev, kar je malenkost.

Naše knjige prodajamo največ šolam, podjetjem in ustanovam. V zvezi s tem je naš zavod sprožil pobudo za nekakšen patronat močnejših gospodarskih organizacij šolam po gospodarsko nerazvityh krajih, ki se navadno otepaajo s hudim pomanjkanjem denarja. Ta patronat naj bi se izkazoval z nakupom učil in tudi knjig. Na ta način so v mnoge šole prišle tudi naše knjige, saj so se mnoga podjetja z veseljem odzvala.

Omenim naj tudi knjižnice. Z njimi kot odjemalci ne moremo biti zadovoljni, čeprav za to niso same krive. Po statističnih podatkih gre v zahodni

50 ur svetovno znane znamke »ARETTA«

in še nekaj praktičnih nagrad v letu 1968

kupiti in prebrati na leto vsaj 2 knjigi. To pa je preveč za naše zmogljivosti...

Omenil si preobširne programe, torej posredno tudi druge založbe. Kaj se ti ne zdi, da je tudi založba preveč, da ne usklajajo programov in da so posledice tega neprijetne za vse? Sploh pa, kako kaj zavod »Borec« sodeluje z drugimi založbami?

Z drugimi založbami smo glede prodaje sklenili nekaj pogodb, predvsem za dela z vsebino iz osvobodilne vojne in revolucije. Pri tem mislim predvsem na izdaje Instituta za zgodovino delavskega gibanja in pa Muzeja revolucije v Ljubljani, na ZB Gorje pri Bledu, ki je izdala v samozaložbi knjigo »Boj pod Triglavom« ter CPZ »Soča« iz Nove Gorice z zbirko »Knjižnica NOV in POS«.

Zdi se mi, da čas terja od nas, ki se ukvarjamo z založništvom, najprej usklajevanje programov. Naš zavod je že večkrat dal pobudo za širšo razpravo o programih, kakor tudi o tem, zakaj imamo toliko založb, zavodov in drugih, ki se usvarjajo z izdajanjem knjig. Osebnostim, da je založba preveč in da so zaradi tega sredstva preveč razdrobljena, oziroma njihovo izkoriščanje neusklajeno.

Je reforma kaj vplivala na zavod »Borec«?

Predvsem bi rad povedal, da nam večjih težav ni povzročila, ker smo že prej načrtovali število izdaj in višino naklad v skladu z našimi možnostmi in kupno močjo naših ljudi. Nekateri založbe tega niso upoštevale in so zato zdaj obremenjene z velikimi zalagami neprodanih knjig. Včasih se jih skušajo rešiti z razprodajami po znižanih cenah. Pri nas takih razprodaj še ni bilo in upam, da jih ne bo. Osebnostim jih smatram kot škodljive za kupca in za naše gospodarstvo.

Če pa imajo še kje knjigarne kakšno našo knjigo iz prejš-

Imeli smo ljudi...

LIPOVŠKOVA MAMA

V 76. letu starosti je umrla Lipovškova mama iz Hrušice pri Jesenicah na Goriškem. Krhka žena se je s skrajno voljo in vero v zmago prebila skozi virove druge svetovne vojne; vojna ji je vzela dva sinova.

Partizanska mati je bila doma s Primorskega, kjer se je rodila v Kalu nad Kanalom. Ob pričetku 1. svetovne vojne je z možem pribežala v Hrušico nad Jesenicami, kjer sta si zakonsko ustvarila dom. Rodilo se jima je šest otrok. Ko je nemški okupator vdrl v domovino, je Lipovškova družina vedela, kje je mesto poštenim Slovincem. Kaj kmalu so Lipovski začeli sodelovati v NOB. Leta 1942 so Nemci vdrl v domačo hišo in odpeljali moža in 3 sinove v Begunje, njo in mlajšega sina pa v zapore v Sentvidu. Za vse Lipovške je v tistih dneh prišlo najhujše. Sinova Franjo in Lojze sta 27. julija 1942 padla kot talca na Belem polju pri Hrušici. Hčerka je pobegnila v Ljubljano, kjer so jo Italijani aretirali in odpeljali v taborišče. Lipovškova mater so z ostalo družino izselili v taborišče Starberg v Nemčiji. Leta 1943 ji je v taborišču umrl še mož. Nekaj pred koncem vojne ji je uspelo z dvema sinovima pobegniti domov.

Po svoboditvi si je zopet morala ustvarjati dom. Poleg tega je sodelovala v družbeno-političnem življenju. Odlikovana je bila z redom zasluge za narod.

Brzobjavka pionirjev iz Ptuja

REPUBLIŠKEMU ODBORU ZVEZE BORCEV NOB LJUBLJANA

Predstavniki pionirskih odredov osnovnih šol v ptujski občini se pridružujemo protestu vsega svobodoljubnega človeštva proti ameriškemu vojaškemu nasilju nad prebivalstvom, zlasti nad otroki iz Južnega Vietnama.

Zelimo, da bi tudi naš glas prišel do mednarodnega sodišča zoper vojne zločince nad otroki in odraslimi prebivalci v Vietnamu. V otroških srečih ni sovraštva, zato želimo mir na vsem svetu.

V Ptuj, 29. novembra 1967.

PIONIRJI NA PIONIRSKI KONFERENCI V PTUJU

Kdor zdravje ljubi,
ne pije veliko.
Če pa pije,
pije Hermeliko!

DANA TOVARNA RASTLINSKIH SPECIALITEV

Teden solidarnosti z bojem vietnamskega ljudstva

V dneh 13. do 20. decembra letos bomo pri nas praznovali teden solidarnosti z bojem vietnamskega ljudstva. In prav o tem, kako naj v teh dneh na najprimernejši način izrazimo svoje simpatije do vietnamskega ljudstva in s tem obsodimo tudi ameriško napadalnost, so se pogovorili na seji koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije. Sejo, ki ji je bila 5. decembra, je vodil Franc Leskošek-Luka.

Zvezni koordinacijski odbor je razposlal občinskim koordinacijskim odborom zadostno število plakatov, ki bodo v tednu solidarnosti opozarjali na trpljenje vietnamskega ljudstva. V tem tednu se bomo spominjali tudi 7-letnice ustanovitve FNO (osvobodilne fronte Južnega Vietnama). Zato je poslal zvezni koordinacijski odbor tudi program FNO, da bi ga prevredili in razmnožili.

Po ugotovitvah, da se v Vietnamu boji nadaljujejo, da Amerikanci z dneva v dan stopnjujejo svoj pritisk, ker bi radi prisilili Vietnamce na popuščanje, so na seji naglašali, da sicer Amerikanci govorijo o miru, toda le o takem, ki pomeni kapitulacijo vseh borcev v Južnem Vietnamu.

Vse to izpričuje, kako nujno je potrebna Vietnamcem pomoč vseh naprednih sil širom po svetu. Zato so sklenili:

vse občinske koordinacijske odbore po Sloveniji bodo pozvali, naj sodelujejo v tej akciji in naj priredijo čim več solidarnostnih javnih prireditev.

Te prireditve so lahko kratki sestanki v delovnih organizacijah, na katerih bi pojasnili smisel osvobodilnega boja vietnamskega ljudstva in sprejeli protestne resolucije. V tej akciji naj bi sodelovali predvsem šole in mladinske organizacije ter klubi OZN, ki bi lahko to prireditev združili s proslavo dneva človekovih pravic, ki bo 10. decembra.

Da bi olajšali delo organizatorjem vseh manifestacij v tednu solidarnosti z vietnamskim ljudstvom, so na seji sklenili razpisati program FNO in ga razposlati vsem občinskim koordinacijskim odborom, šolam, delovnim organizacijam, občinskim odborom ZZZ NOV, SZDL in klubom OZN.

V tednu solidarnosti pa tudi ne gre prezreti organiziranja oddaje krvi in nadaljnjega zbiranja denarnih sredstev.

Iz poročila o zaključku akcije za pomoč žrtvam izraelske agresije, ki je bilo prebrano na seji, izhaja, da je odbor v Sloveniji zbral skupno 349 milijonov starih dinarjev. Zbrana sredstva so nakazali zveznemu koordinacijskemu odboru. V prihodnje pa bodo zbirali le sredstva za pomoč vietnamskemu ljudstvu.

V. M.

Trije različni datumi

Pred meseci smo poročali, da je mednarodni komite Dachau (MKD) s sedežem v Bruslju na letošnjem zasedanju sklenil, da bodo dokončno uredili nekdanje taborišče Dachau v ustrezni spominski objekt. Tedaj je bilo celo sklenjeno, da bo verjetno prihodnje leto meseca aprila ali maja komemoracija ob koncu urejevanja spominskega objekta in odkritje spomenika, ki ga izdeluje jugoslovanski kipar iz Beograda Nandor Glid.

Pred dnevi pa so člani izvršnega komiteja MKD (v izvršni komitej sta bila letos izvoljena tudi predstavnik Jugoslavije in Češkoslovaške) dobili pismo, v katerem predsedstvo predlaga, naj bi preložili komemoracijo, predvideno za maj 1968, iz naslednjih razlogov:

• verjetno bo letošnja zima onemogočila, da bi do aprila ali maja popolnoma uredili spominski prostor;

• MKD ima še vedno težave z zbiranjem denarja za ureditev objekta, čeprav se zbiralna akcija v ZR Nemčiji še nadaljuje;

• aprila oziroma maja 1968. bo v nekdanjih nacističnih taboriščih širom po ZR Nemčiji več spominskih komemoracij, pa je bojazen, da veličastna komemoracija v Dachau ne bi bila najbolj obiskana;

• mednarodni komite Dachau

bi želel od nacionalnih organizacij, ki so članice tega komiteja, predloge, kako bi bila doslej največja komemoracija v Da-

ora
najboljša ta hip!

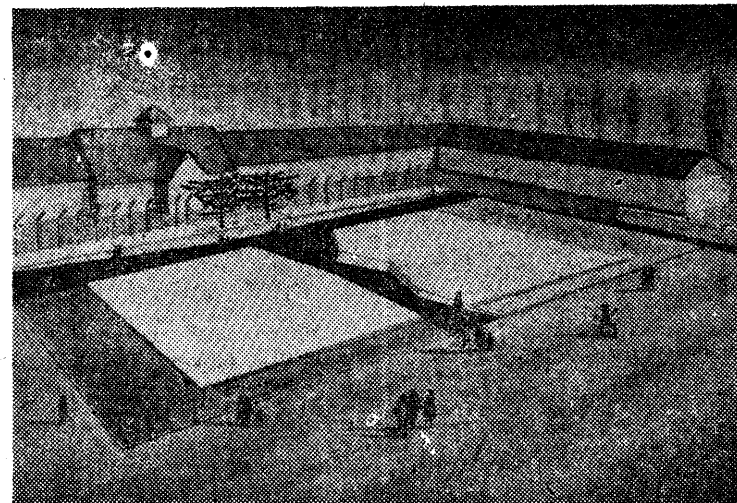
chauu organizirana, da bi se je udeležilo kar največ nekdanjih internirancev, kakšen program naj bi bil itd.

Vse kaže, da bo torej velika komemoracija v Dachau, pred-

videna za mesec april oz. maj 1968, preložena na konec meseca septembra 1968, če ne celo na april ali maj 1969. leta.

Ceprav je do predvidenega datuma še daleč (dokončno pa bo določil datum izvršni komitej MKD, ki se bo sestal meseca januarja 1968), pa bi nedvomno kazalo že sedaj razmišljati, kako bi med drugim čimveč nekdanjih dachauskih internirancev ali svojcev tamkaj umrlih internirancev obiskalo tedanjo komemoracijo, kakšen program bi lahko prispevali in podobno. Vsekakor bi bil vsak predlog zaželen in dobrodošel.

BOJAN AJDIČ

MAKETA PRIKAŽUJE, KAKO BO DOKONČNO UREJEN SPOMINSKI OBJEKT V NEKDANJEM TABORIŠČU DACHAU, PRED STAVBAMI V OZADJU (V TEH STAVBAH JE ZDAJ MUZEJ DACHAU). JE VIDE TI MAKETO SPOMENIKA, KI GA JE IZDELAL BEOGRAJSKI KIPAR NANDOR GLID. RAČUNAJO, DA BO KOMEMORACIJA Z ODKRITJEM SPOMENIKA KOMAJ MESECA SEPTEMBRA 1968. ČEPAV JE BIL SPRVA DOLOČEN DATUM MESECA APRILA ALI MAJA 1968.

Nekdanjim borcem Notranjskega odreda!

Izvršni odbor je na svoji seji 27. oktobra letos razpravljal o tem, ali naj odbor Notranjskega odreda zaprosi za domicil tej enoti tudi v občini Postojna ali ne. Ker takih odločitev ne more sprejemati sam izvršni odbor, je sklenil, da pisмено povpraša za mnenje vse člane odbora. Po rezultatih tega pismenega glasovanja bo izvršni odbor uravnaval svojo nadaljnjo akcijo.

Zato te kot člana odbora prosimo, da pisмено sporočiš svoje mnenje: ali si za to ali proti temu, da zaprosimo za domicil v občini Postojna — izvršnemu odboru Notranjskega odreda pri Komisiji za razvijanje tradicij NOV, Ljubljana, Beethovnova št. 10 najkasneje do 15. decembra 1967.

Da se boš laže odločil za stališče, bi ti radi priklicali v spomin nekaj dejstev, ki so vodila tudi izvršni odbor, da je sprejel to vprašanje v svoj dnevni red:

Notranjski odred je deloval ne samo na cerkniškem ampak tudi na postojnskem območju in še tja do Ilirske Bistrice, sodeloval z zalednimi enotami na tem terenu, s tamkajšnjimi političnimi institucijami itd. Vendar pa v občini Postojna nima nobena enota domicila, verjetno prav zaradi tega, ker nobena ni tako tesno vezana na ta teren kot NO. Iz neuradnih in neobveznih razgovorov izhaja, da bi občina Postojna bila pripravljena podeliti domicil nam. Če bi imeli domicil tudi v tej občini, bi to znatno olajšalo naš finančni položaj, ker bi se nam razširilo območje, od koder bi skušali dobiti sredstva za našo dejavnost, posebno za izdajo zbornika NO. Še tole: dopustno oz. dovoljeno je, da ima neka enota domicil v dveh ali več občinah.

Prosimo te, da nam sporočiš svoje mnenje.

Za izvršni odbor NO:
predsednik Jože Bedenčič I. r.

PRISRČEN SPREJEM ZA ČLANE VVI V KOPRU

V počastitev 29. novembra je mestna organizacija vojaških vojn invalidov Koper priredila sprejem, katerega se je udeležilo okrog 80 njenih članov. Prisrčnega pomena so se udeležili tudi predstavniki občinskega odbora ZZZ, komisije za vojne invalide ter član RO ZZZ NOV Slovenije Tone Ukmarič.

Pozdravni nagovor je imel Stanko Bolčič, predsednik mestne organizacije vojaških vojn invalidov Koper. Nato je prisotne pozdravil predsednik komisije za vojne invalide občinskega odbora ZZZ Koper tov. Jože Čojla.

Ob tej priložnosti so tudi podelili denarne pomoči, ki jih mestna organizacija vojaških vojn invalidov vsako leto podeljuje članom, ki niso zadostno preskrbljeni. Letos so skupaj dodelili 15.000 N-din pomoči, katere je bilo deležnih 40 članov. Ta denar so dobili ob letošnjem invalidskem tednu oziroma od

tombole, ki jo vsako leto priredijo v Kopru. Poleg tega je letos za potrebe članov ZZZ in VVI podelila še 8000 N-din. Ta sredstva so bila predvsem namenjena tistim borcem s posebnimi potrebami, ki so bili potrebni obnavljanja v zdraviliščih, niso pa imeli druge možnosti za odhod na zdravljenje. Občinska skupščina Koper je letos prek komisije za vprašanje borcev dodelila enkratne in občasne pomoči v skupni vrednosti 30.000 N-din. Ta pomoč je bila spet dodeljena najbolj potrebnim članom omenjenih organizacij. Posebna delegacija občinskega odbora ZZZ je obiskala tudi vse njene člane, ki se zdravijo v bolnišnicah in zdravstvenih zavodih na našem območju. Ob tej priložnosti so vsem članom na zdravljenju poklonili skromna darila v skupni vrednosti nad 2000 N-din. Te pozornosti je bilo deležnih nekaj nad 100 članov.

A. Klun

Pozornost, ki je lahko zgled

Pred dnevom republike sta se odbora združenj vojaških vojn invalidov Sava in Podmežaklja spomnila nad osemdeset let starih družinskih vojaških vojn invalidov iz NOB. Slovesnosti v domu upokojenec se je udeležilo tudi več predstavnikov družbenih organizacij.

Invalid iz I. svetovne vojne in družinski invalid iz NOV Rudi Novak je pripovedoval o ustanovitvi invalidske organizacije na Jesenicah v bivši Jugoslaviji, kako so jih takratni oblastniki zapostavljali, le zdravniški bratovski skladnice sta jim pomagala.

Udeležence je pozdravil predsednik občinskega odbora ZZZ Franc Konobelj-Slovenko. Zaželel jim je, da bi bili še dolgo čili in zdravi. Nato jim je predsednik občinske komisije

za vojaške vojne invalide izročil kuverte s čestitkami in skromnim darilom po 50 novih dinarjev. Ustanovitelj jeseške organizacije invalidov Rudi Novak pa je dobil še knjigo »Izseljenci«. Sledila sta pogostitev in obujanje spominov. Mnogi so se spominjali, kako težko so živeli v bivši Jugoslaviji, ki jim je resnično prav po mačehovski rezala kruh.

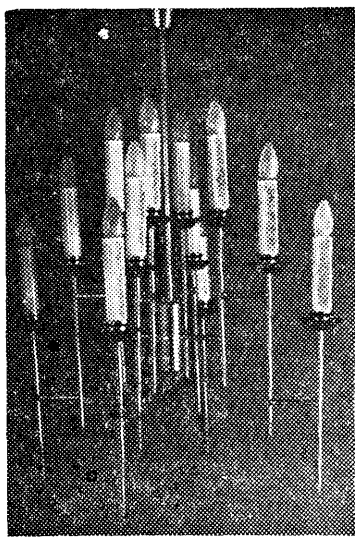
Svečanosti se je udeležila tudi 92-letna Franciška Javorški, ki ji je sin padel pri osvoboditvi Trsta, pa še zdaj nima urejenega položaja invalida. Trdi, da so od nje zahtevali izjave 16 prič, ko je kmalu po osvoboditvi vložila prošnjo za priznanje invalidnosti. Zda rešuje zadevo zvezni sekretariat za zdravstvo in socialno politiko. O tem, da je njen sin resnično padel nekje pri Trstu, je več prič tudi na Jesenicah, samo nihče ne ve točno za kraj in čas.

K. Zorko

V novo stanovanje edino

EMI
lestenci

iz Poljčan

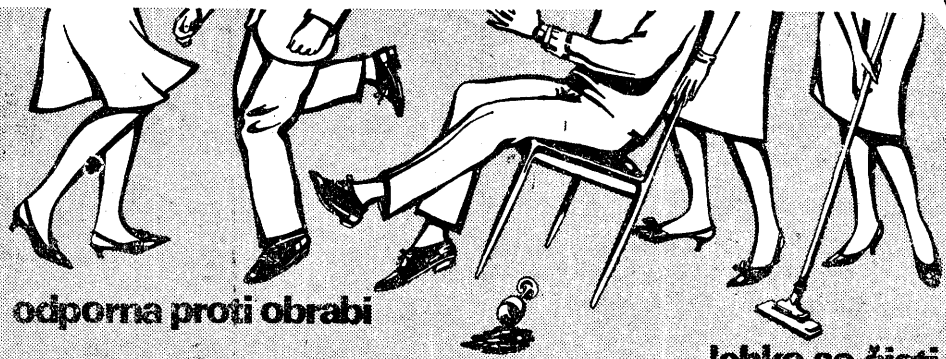
NEUNIČLJIVA
NAJLONSKA
PREPROGA

SOMMER tapisom

12 barv — 3 kvalitete

PRODAJA

lesnina
uvažuje
Jugotekstil — IMPEX

odporna proti obrabi

dobro izolira

enostavno se polaga

lahko se čisti

IVAN MIKULIN

Izza kulis fašistične policije

Agent, ki je majorja spremljal do Pizze, je bil po narodnosti Hrvat. Med vožnjo na ladji iz Zadra do Ancone je major izval spornik, da je začel udrihati čez Italijo. Po prihodu v Pizo pa je major, da bi dokazal svojo verno, agenta brž zadržal. Četudi, če kakšne ljudi ima Italija med policisti. Seveda so agenta takoj aretirali in nikoli več nismo slišali zanj...

Tudi zame je major vedel, da sem Slovenec, in me takoj začel preizkušati. Takoj sem zaslutil, kam pes tace mod. Izgovarjal sem se, da je med menoj in mojimi domačimi kraji 600 km, da so vmes reke in gorovja in da me torej kaj malo zanima, kako je doma.

Nekoga dne smo iz Nemčije med drugim dobili tudi zelo točne načrte utrd na jugoslovansko-italijanski meji. Po načinu izdelave in drugih okoliščinah sem sklepal, da jih je lahko izročil nihče drug kot sam general Rupnik. Rupnika je namreč Pavelić v svojih dopisih kaj pogosto omenjal, pa tudi sam je dobival pisma, ki so ga omenjala. O njem je Pavelić pisal, da je sovražno razpoložen do Jugoslavije.

V načrtih o utrdah, zarisanih na vojaškem zemljevidu, so bili celo nasveti, s kakšnimi granatami je treba streljati na posamezne bunkerje, da jih bodo prebili. Poročal sem o vseh podrobnostih Miličeviću, pa spet ni bilo nič...

Tudi iz Ljubljane smo prejeli poročila. To pomeni, da je bilo tudi v Ljubljani nekaj vohunov...

Več ali manj so vsa poročila govorila o tem, kako je Jugoslavija tik pred polomom in kako so vsi Hrvati vneti za ustaštvo. Ti podatki so Italijanom vzbujali hude skomine po delih jugoslovanskega ozemlja...

Orožje za ustaše in njihove uniforme pa so še vedno čakali v skladišču. Pavelić si je že izbiral med načrti modnih kreacijev uniform. Jeseni 1939, ko je Nemčija napadla Poljsko, je že dobila tovarna Beltrame v Bologni naročilo za 250 novih uniform. Toliko pa je tudi bilo približno ustašev v Italiji.

Skladišče za orožje pa so imeli ustaši v Pistoji. Že prej so se izurili, saj so obiskovali razne tečaje (zadnja leta so večidel lenarili). Kljub temu so bili zelo zahtevni, stalno smo prejeli pisma, kjer so zahtevali to ali ono. Prav tako so bili na dnevnem redu izgredi med domačini in ustaši...

Vsa ta leta sem bil doma le dvakrat ali trikrat, pa še to le mimogrede. Izgibal sem se domačim krajev. Nekoč sem se samo oglašil, pozdravil domače in spet odšel, drugič pa sem bil celo na Sušaku, kjer sem nakupil nekaj potrebščin in se takoj vrnil. Pri tem me je spremljal sam Miličević.

Leta 1939 sem spet Miličeviću izročil nekaj zelo važnih in zaupnih dokumentov oziroma fotografskih posnetkov. Takoj se je odpeljal v Milano, od tam pa v letalom v Beograd. S tem potovanjem pa je vzbudil pozornost italijanske protiovbeševalne službe. Med drugim me je Conti vprašal, če kaj vem, zakaj je odšel tako naglo, saj sta se z Miličevićem pogovarjala dan pred njegovim nenadnim odhodom, pa mi ni nič pripovedoval o svoji nameri. Se vedno je namreč Miličević redno prihajal h Contiju zaradi nadzorstva nad izvajanjem sporazuma glede razpusta ustaške organizacije, toda to samo uradno. Dejansko pa je svoje obiske izkoriščal še vedno za sestanke z menoj...

Zato sem Contiju dejal, da ne vem, da ga bom pa vprašal, ko se vrne. Ko se je vrnil, sem povedal Contiju, da sem ga vprašal, in da mi je povedal, kako mu je sestra v Beogradu nenadoma nevarno zbolela. Toda njena bolezen ni bila tako huda, zato da se je Miličević jezil, ker so mu s potovanjem povzročili stroške in skrb.

Miličevićeva sestra je pred sosedo dejansko simulirala bolezen, saj je bilo tako dogovorjeno za takšne primere. Če bi italijanska obveščevalna služba skušala poizvedeti, bi se lahko prepričala, da ni lagal. Toda to je bil vseeno namig, da Miličevića že sumijo vohunstva, na kar sem ga tudi opozoril.

Med drugim me je tudi Conti spraševal, kaj mislim o Miličeviću, in če je res po mojem mnenju vohun. Izgovarjal sem se, da je pač diplomat in da kot tak poroča o vsem, kar vidi ali sliši, da so pač diplomati po svojem poklicu že vohuni. Sicer pa ima Miličević šoferja, ki je agent italijanske protiovbeševalne službe. O tem mi je šofer sam pripovedoval...

Nekoč mi je Miličević predlagal, da bi ukradel važne dokumente in z njimi pobegnili v Jugoslavijo, kjer me že čaka vila v Splitu. Ta predlog sem zavrnil kot zelo kratkoviden. Za zdaj me še nihče ne sumi, da sodelujem z jugoslovansko obveščevalno službo, drugače takega zlepa ne bodo dobili, potrebovali pa me bodo najbrž še zelo krvavo vsaj leto ali dve. Saj sem že vedel, da je vojna neizogibna...

Leta 1940 so bili na Primorskem vzdolž jugoslovanske meje veliki manevri italijanske vojske, kar v Italiji ni bila navada. To je spravilo jugoslovanske voditelje v zaskrbljenost. Toda brž sem zvedel, da gre pri vsem tem res le za manever, za posebno obliko pritiska, obenem pa se bodo oficirji seznanili z ozemljem, kjer bi lahko kdaj pozneje vodili resnično vojno. Cilj tega pritiska je bil odvrti Jugoslavijo, tradicionalno zaveznico Francije, da ob nemškem vdoru v Francijo ne bi posredovala v njeno korist.

Množica čet se je valila skozi naše slovenske kraje. Letališča od Padove do Gorice in Vipave so bila natrpana z letali v kamufiranih barvah...

Podatke o ciljih in vzrokih manevrov sem zvedel iz vojaških krogov.

Ciano se je vrnil od Ribbentropa, ki je bil odločno proti temu, da bi Italija takoj napadla Jugoslavijo. Italijani namreč niso vedeli za nemške načrte. Čeprav je torej Mussolinija silno skominalo po Dalmaciji, ni smel še udariti, in Jugoslavijo so za nekaj časa najbrž rešili Nemci...

Še jeseni sem Miličeviću posredoval tudi precej podatkov o Ševili, opremi in oborožitvi italijanskih čet, ki so se v Albaniji vojskovale proti Grkom.

Od Miličevića za svoje potrebe še vedno nisem maral niti lire...

Katarina Kalan iz Hotovelj pri Poljanah spada v vrsto tistih žena, ki so že v poletju 1941 stopile v borbo proti okupatorju in domačim izdajalcem. Rodila se je leta 1913 v Javorjah. Bila je peti otrok ugledne Drmotove družine. Leta 1939 se je poročila z Maksom Kalanom iz Hotovelj pri Poljanah. Oba, Katarina in njen mož Maks sta bila vzgojena v naprednem duhu. Ze pred drugo svetovno vojno sta bila povezana z ljudmi, ki so

steli, ki so prihajali v partizane. Katarina je imela polne roke dela; vodila je obveščevalno službo za sestanke, kuhala za partizane; mož Maks je bil v partizanih.

Ko je Stefan Kebe vzpostavil kurirsko zvezo z Ljubljano, je postal Maks Kalan vodja kurirjev. Prvič so šli na pot on, Jože Platiša in Jože Klobouk. Ta skupina je bila na prehodu čez mejo na Črnem vrhu napadena; padel je Jože Klobouk, Maks Kalan

ris Kidrič, ki je prinesel od CK KPS važne naloge za širjenje osvobodilnega gibanja. Takoj po Kidričevem odhodu je Maks Krmelj sklical sestanek pri Maksu Kalanu.

Marca 1943 je bil bunker izdan; Nemci so ga obkrožili in uničili. Ker je Katarina Kalan pravočasno dobila obvestilo o izdaji, je takoj obvestila partizane, da so se umaknili. Kalanova je do konca leta 1943 imela stalno zvezo s Poljanami in Pokrajstskim komitejem. Obveščevalca sta bila Milka Jagrčnik in »Kamnar«.

Proti koncu leta 1943 so se pojavili belogardisti, zato je postalo terensko delo še bolj nevarno.

Spomladi 1944 so iznad Zabe vasi preselili tehniko, imenovano »Don«, v Muhovalo; pod zemljo so napravili bunker. Katarina Kalan je iz tehnike »Don« prejela poročila in literaturo. Ta material so članice AFŽ raznašale po okoliških vaseh.

Katarina Kalan je organizacijsko delala vse do osvoboditve in tudi po osvoboditvi ni prenehala delati. Po vojni je bila izvoljena v KLO. Kljub slabemu zdravju še danes organizacijsko dela pri ZK, pri SZDL; je članica ZZZ in RK. Ves čas obstoja organizacije AFŽ je bila njena predsednica. Za delo je dobila več odlikovanj.

Ivana Kovač-Urška

Katarina Kalan

se ilegalno borili proti kapitalizmu in zatiralcem delavskega razreda. K njima je prihajalo tudi mnogo teh ljudi kot narodni heroj Maks Krmelj-Matija, organizator poljske vstaje leta 1941.

Kalanova hiša je oddaljena od vasi Hotovelj 4 km; posestvo je na samotnem kraju v bližini gozda. Ker je bila Kalanova hiša na zelo primerenem kraju, so bila tam konec julija 1941 med voditelji NOB pogosta posvetovanja; sprva so posvetovanja vodili Alojz Kebe-Stefan, narodni heroj Stane Zagar in Anton Nartnik-Črnivec. Tudi poznejši sestanki in posvetovanja so bila pri Kalanovih. Na takih sestankih in posvetovanjih je Katarina skrbel za hrano, ker so posvetovanja trajala tudi cele noči.

29. julija 1941 je bil pri Kalanovih štrši sestanek. Na sestanku, ki ga je vodil Stane Zagar, so razdelili delo. Katarina Kalan je dobila nalogo, naj se poveže z ženami in ostalimi prebivalci vasi Hotovelj, Poljane, Pudoben, Javorje in Zabeja vas ter organizira zbiranje hrane, obleke, orožja in municije. Kmalu se ji je pridružila še žena Maks Krmelja, sestra Galičič iz Hotovelj, Pavla Gričev iz Poljan, Pavla Dolenc in Milka Mezek iz Srednje vasi. V vasi Javorje so to blago prevzeli njene sestre in brata. Zbrani material so z desnega brega Sore nosili h Kalanovim. Pri Kalanovih je bilo tudi zbirališče

pa je bil ranjen. Odpeljali so ga v bolnico na Golnik, ker Nemci niso vedeli, da so to ilegalci. Ko je Kalan ozdravel, so ga iz bolnice spustili domov. Po tem dogodku so se partizani zaradi varnosti umaknili od Kalana. Zbirališče za nove partizane so uredili pri Kalanovem sosedu p. d. Muhi. Voditelj vstaje, pa tudi kurirji, so se preselili v Kalanovo gozd, imenovan »v debelem brdu«. Prostor za bivališče so dobili v neki usedlini, iz katere so napravili bunker; na tem prostoru so kurirji že prej večkrat prenočevali. Kalanova je kurirjem še vedno kuhala in prala, obveščala pa jih je preko Pavle Gričev iz Poljan, Pavle Dolenc iz Hotovelj, preko sestre Galičič iz Hotovelj, Milke Mezek iz Srednje vasi in še preko več drugih.

V letu 1942 je bil ustanovljen v Hotoveljah OF odbor. Katarina Kalan je bila od začetka pomočnica sekretarja, pozneje pa je prevzela mesto sekretarke. V istem letu je bil organiziran še odbor AFŽ in Katarina je postala članica odbora; naslednje leto pa je postala še članica KP.

V začetku leta 1942 je bil v Kalanovem gozdu, imenovanem »jablanova grapa«, zgrajen bunker, ki so ga uporabljali člani POOF in KPS. Zvezo z njimi sta vzdrževali Katarina Kalan in žena Maks Krmelja. Jeseni leta 1942 se je v tem bunkerju zadrževal Bo-

V spomin bratom Komel

V okviru praznovanj dneva republike je združenje borcev NOV Sentvid v sodelovanju z občinskimi odbori ZZZ NOV občine Šiška odkrilo na družinski hiši Komelovih v Podgori pri Sentvidu nad Ljubljano spominsko ploščo trem domačim sinovom: Antonu, Francu in Jožetu, ki so padli med NOB. Odkritja so se udeležili člani družine in predstavniki organizacije borcev.

Družina Komelovih je že mnogo let pred 2. svetovno vojno pribežala v Podgoro pred fašističnim režimom na Primorskem. Najstarejši sin Anton Komel (rojen leta 1914) je najprej delal v ljubljanskem Unitasu, nato pa v železarni na Jesenicah. Politično se je udeleževal v šentivški Vzemajnosti kot član SKOJ; v Unitasu je delal z narodnimi heroji Francem Ravbarjem, Darkom Marušičem, Tonom Trtnikom in drugimi vodilnimi člani KPS. Ko so zbirali prostovoljce za špansko republikansko vojsko, se je prijavil, pa so ga oblasti v Splitu zajele in zaprle. 24. julija 1941 so ga Nemci aretirali na domu v Podgori. V Begunjah so ga obsodili na smrt in 3. januarja 1942 v Dragi pri Begunjah ustrelili. V Dragi je tudi pokopan.

Tri leta mlajši brat Franc se je v narodnoosvobodilno gibanje vključil 27. aprila 1943. Vstopil je v Kamniški odred. Udeležil se je več borb z Nemci v Tuhijski dolini. Poleti 1943 je bil premeščen v Prešernovo brigado. Padel je 2. avgusta na Žirovskem vrhu, kjer je bil najprej pokopan; leta 1946 so ga

prenesli v grobnico borcev v Dobrati pri Zireh.

Jožeta Komela so poznali pod partizanskim imenom Niko; že pri dvajsetih je moral končati svoje življenje. Ze zelo zgodaj je postal član OF in delal v skupini iz Vižmarji pri Ljubljani. Leta 1941 so ga prisilno mobilizirali za delo v

Nemčiji. Ko je prišel domov na dopust, se je pridružil partizanom. Bil je borce Škofjeloškega odreda, dodeljen v Prešernovo brigado, nato pa je postal politkomisar VDV. Padel je v hudi borbi z Nemci 12. julija 1944 na Oblakovem vrhu. Pokopali so ga v skupnem grobu petnajstih borcev v Sebeljah. —žc—

V Radence Po zdravlje ZA ŽIVČNE BOLEZNI

Preden izbereš svojo vzmetnico me dobro poglej: samo mene kličejo **jogi**

... kajti vzmetnic je mnogo, jogi pa samo tista, ki jo proizvaja **MEBLO**

● Rusk v borbi z znanstveniki. Vse ostreje napadi študentov, profesorjev, javnih delavcev, časnikov in znanstvenikov ter drugih na vodstvo ZDA, ki vodi zločinsko morijo v Vietnamu, so prisilili zunanjega ministra ZDA Ruska, da se je spustil v boj z znanstveniki, o katerih je omalovažujoče dejal, da lahko veliko vedo o encimih, da pa nič ne vedo o Vietnamu, o organiziranju miru ali življenja ali smrti za neke narode... Menda se je Rusku naposled le zdelo, da ameriško »organiziranje miru« v Vietnamu ni ravno kdove kako zgledno, ter je nagonsko doumel, da bi moral svojo misel boje utemeljiti. To je tudi storil, ko je rekel, da so prijatelji velikega znanstvenika Einsteina dejali: »Einstein je genij v matematični fiziki, amater v glasbi, v politiki pa — novorojenček...« Sreča za Einsteina je, da je umrl, ker bi na Ruski drugače razglasil za političnega klotla.

● Karakteristika... Britanski »Yorkshire Evening Press« je nedavno takole počastil britanskega ministra za zunanje zadeve: »Ko pokaže George Brown svoje boljše strani, je okras svoje stranke in naše dežele, kadar pa pokaže svoje slabe strani, nas po hrbtu spreletavajo srhi.«

● Opozorilo nepredvidnim... V Stari Plavnici pri Bjevaru je moč na nekem nagrobnem spomeniku prebrati takšne nagrobni napis: »Tu počiva moja žena, ostraka korenina hrena, potnik, dobro dobro glej, da na daleč se izogneš jej!«

DROBNE animivosti

Prazominicin je nov antibiotik, ki so ga odkrili nedavno. Ta antibiotik deluje dolgotrajneje. Poskusi na miših so pokazali, da preprečuje ena sama doza prazominicina delovanje bakterij kar osem tednov namesto samo 48 ur, kolikor najdlje deluje ena doza navedenih antibiotikov. Novega antibiotika niso še preizkusili na človeku. Prazominicin oziroma njegove lastnosti bodo morali preučevati najmanj še 18 mesecev, preden ga bodo začeli uporabljati pri človeku.

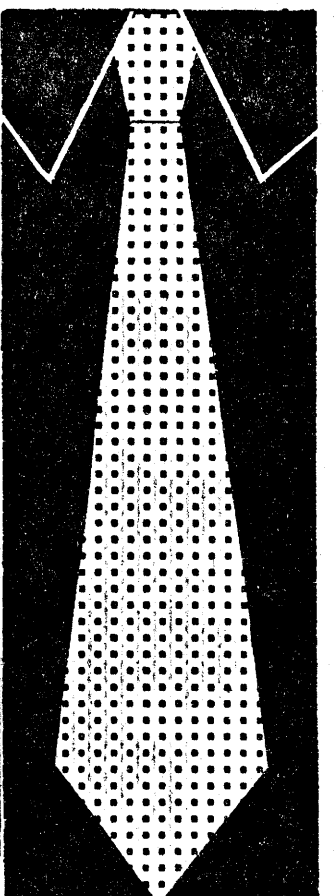
Ovce prevažajo z letali. V srednjeazijskih predelih SZ so uvedli posebne letalske proge za prevoz ovac, koz in goveda v območje Alma Ata, kjer se razprostirajo bogati pašniki. Odondod se vračajo v pozni jeseni. V prejšnjih časih so potrebovali za pot tja in enako tudi za povratno pot najmanj mesec dni. Živina je na dolgi poti izgubila precej svoje teže, marsikatero živinčar pa se je spotoma izgubilo. Spritno vsega tega je prevoz živali z letali le cenejši.

Francija ima obsežno mrežo plovnih rek in kanalov. 1966. leta je bilo prepeljano po francoskih vodnih poteh 93.450.000 ton blaga ali 1,4 odstotka več kot leta 1965. Rouen je, s prometom, ki presega 14.000.000 ton blaga na leto, največje rečno-kanalsko pristanišče v Franciji, na drugem mestu je Pariz s prometom, ki doseže skoraj 14.000.000 ton blaga na leto, na tretjem pa Strasbourg s prometom, ki doseže približno 12.500.000 ton blaga letno.

Po drugi svetovni vojni se je — od 1946. do 1966. leta — priselilo v Avstralijo 2.500.000 ljudi. Največ priselencev — 1.500.000 — je prišlo iz Velike Britanije. Mnogo priselencev je prišlo iz sredozemskih dežel: iz Italije — 300.000, iz Grčije — 152.000, iz Malte — 65.000. V omenjenem razdobju je prišlo iz Nižozemske v Avstralijo 142.000 prebivalcev, 107.000 Nemcev, 63.000 Poljakov, približno 60.000 Jugoslovancev in več kot 40.000 državljanov ZDA.

1950. leta je bilo na svetu samo šest mest, ki so imela več kot po 3.000.000 prebivalcev, in sicer: Chicago, London, Moskva, New York, Šanghaj in Tokio. Do danes se je tem mestom pridružilo še 11 takih mest: Bombay, Kairo, Kalkuta, Leningrad, Mexico, Osaka, Pariz, Peking, Rio de Janeiro, Sao Paulo in Tienčin.

Z izkupičkom za lešnike si je postavil hišo. Jorgo Markovski iz Bitolja je, medtem ko je po poboch jih Peristra in Babe, pasel živino, nabiral lešnike. Dokler je hodil v šolo, si je z izkupičkom za lešnike plačeval vse šolske potrebščine, obleko in obutev. Jorgo je nabiral lešnike tudi pozneje in jih nabira še vedno. V enem dnevu nabere 50 kg in še več lešnikov. Zdjaj si je v predmestju Bitolja postavil hišo. Več kot 80 odstotkov vseh sredstev za postavitev hiše je dobil — je povedal sam — od izkupička za nabrane lešnike.

Pojem elegancije so
kravate TERITAL

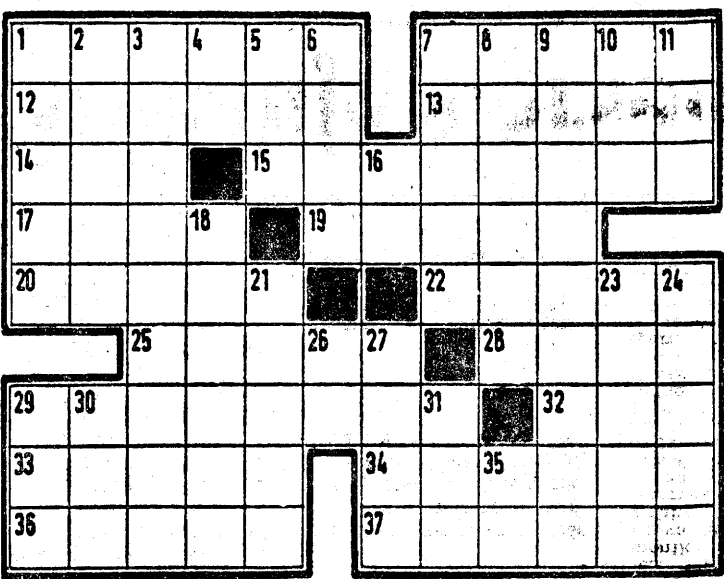
Svilanit
K.A.M.N.I.K.

Izbranci med izbranci

Adolf Hitler je bil hvaležen esesovcem, ki so se tako izkazali. Himmlerjeva vojska je postala popolnoma neodvisna v stranki, medtem ko je bila SA kruto zbita na podrejen položaj, s katerega se ni več dvignila. Desna roka režima je bila odsej SS. Himmler se je posvetil še strožji izbiri svojih mož. »Ne zmenim se za moškega, ki ima manj kot meter sedemdeset. Osebo izberem na leto sto ali dvesto mož in poskrbim, da nimajo slovanskih ali mongolskih potez. Zlasti pa nočem, da bi spominjali na člane »vojaških svetov« iz let 1918—1919, ki so nam Nemcem dajali vtis, da so tuji. Zahtevam, da plačajo hlače in škornje, ne pa da jih dobijo zastoji. V drugih organizacijah stranke narašča število

vpisanih, pri nas se mora manjšati...«

Zato so bili kriteriji še ostrejši. Član Leibstandarte Adolf Hitler je lahko postal samo, kdor je meril najmanj 178 do 180 centimetrov. Nato so vsem tektovirali na notranjo stran leve roke Blutgruppenzeichen, se pravi oznako krvne skupine. »Vojaški rok« je trajal od dveh let pri Leibstandarte do najmanj šest tednov. Ta minimum je bil praktični tečaj za »poluradne esesovce« — uslužbence, obrtnike, trgovce itd. — ki so potem še naprej živeli v civilu, toda bili pripravljeni v vsakem trenutku obleči uniformo. Tiste čase so esesovci dobili samo puške in pištole, urili pa so se predvsem na streliščih.

Križanka

VODORAVNO: prilemek narodnega heroja, komandanta raznih enot med NOB, danes general JNA (Franc, part. ime Rok), 7. drugo ime za rastlino madronščico, ki jo uporabljajo za zdravilni čaj, 12. najslabša ocena v šoli, 13. osnovne mere, 14. vrstni ognjstrel pri starih Rimljanih, 15. brezbarven gorilni plin, neprijateljski duha, 17. jegulja, 19. »zeleno zlato« Savinjske doline, 20. avtor znanega romana »Svejk« (Jaroslav), 22. prezešek, 25. otok, 3. sovjetski revolucionar, ki molčeče, 29. planina nad Ljubljano, znana po smučskih tekmah, 32. nekdanja kraljica varnostno-obveščevalne službe med NOB, 33. maliki, 34. družabno shajališče, 26. eno izmed imen psevdonima skladatelja Sircea (Risto), 37. pogorje v Burmi (Yoma).
NAVPIČNO: 1. najbolj zgodnja cvetlica, tudi kurji slep imenovana,

2. rt na otoku Tenerife (Kanarski otoki), 3. sovjetski revolucionar, ki se je proslavil za časa oktobarske revolucije in intervencijske vojne kot komandant raznih enot, danes maršal ZSSR (Kliment), 4. dva soglasnika, 5. pristanišče v Izraelu, 6. del imena pristanišča v Južnem Vietnamu (jugozahodna obala — Gia), 7. spravilo žita po dozoritvi, 8. osnova mnogih barv in zdravil, 9. član marksistične revolucionarne skupine ruskih socialistov, ki je imela vodilno vlogo v oktobarski revoluciji in prišla na oblast v Rusiji, 10. figura pri četvrtki, 11. veletok v Zahodni Evropi (naša pisava), 16. ime črke, 18. tuj izraz za upornike, tako so imenovali Italijani tudi partizane, 21. zdravilo proti majariji, 23. ime podjetja v Ljubljani, ki se bavi s kmetijstvom, 24. poveznik za podvodna dela, 28. in 10. črka abecede, 27. domače in okrajšano žensko ime, 29. kraljica za zvezni oblastveni organ, 30. žensko ime, 31. orel v germanski mitologiji, 35. predlog.

Nisem je poznal. Tudi slisal nisem o nji. Lani, novembra je bilo, ko sem se vzpenjal po blatni cesti in je mrzel veter raznašal prve snežinke, sem jo dohitel. Vsa drobna, ki tlim upognjena, s košem na rami je spešila korak. Ko je zaslišala stopinje, je obstala. Dvoje temnih oči se je zazrlo vame. Ni me poznala. Zanj sem bil popoln tujec. Pozdravim in tudi ona razmakne od mraza sivkaste ustne in drobne oči zadobijo tople sijaj.

— Bogdaj dobrega, reče, ko si s predpasnikom briše obraz. Potlej se opre na palico in se pomakne naprej. Vidim, čutim to, kako me skrivaj opazuje, gleda me, čeprav je oči več ne ubogajo. Počasi stopam od nje in trdovratno molčim. Nekaj mi ne da govoriti, sam ne vem — kaj. Pa me vpraša:

— Prihajate iz doline?
— Mhm, iz doline. Pa vi?
— Tudi.
— Ste od daleč? jo vprašam, ko vidim njeno utrujenost, ko se mi zdi, da veš božji dan ni zaužila kaj toplega.
— Eh, ni že taka reč. Uro in pol v dolino, dve uri

DRAGO KUMER

Srečanje s Sršenovo mamo

nazaj. Ko sem bila mlada, mi je bila ta pot ljubek sprehod. Rada sem hodila tod, zelo rada. Zdjaj me pa kosti ne ubogajo. Nočejo in nočejo. Da bi jih zlodej. Pa vi, greste radi v ta hrib?

— Rad, seveda rad, sem prikimal. O lepem vremenu.

Starka se rahlo nasmehne. Ne vem, kaj misli. Mogoče si misli: si pač kak dobniki, tičirici, pomehkužen gospod. Pojma nimam, kako se v hribovskih rovtah živi. Jaz to vem. Osemdeset let oteparam to žaltavo življenje.

— Koliko križev imate? mi zleti z jezika, mogoče bolj iz navade. Ženica obstane, poskuša se poravnati, z obema rokama je oprta na palico in zdi se mi, da se na čelu zravnavajo gube.

— Hm, po letih sprašujete? Naj vam bo. No ja, dvainosemdeset. V trinoosemdeseto grem. Pa sem ledik in frej. Smešno, kaj?

Zasmejala se je. Videl sem, da v ustih ni zob, ostalo je le dvoje otrdelih dresen. Smejati se nisem mogel. Zazdelo se mi je, da vidim v nji zakrnelo bolečino. Vedno, kadar srečujem starejše ljudi, se z njimi pogovarjam, me prevzame tiho spoštovanje. Tako tudi tokrat. In vendar mi ni dalo, da ne bi vprašal.

— Kaj ste zares sami?
Počasi sva mela blato in se pomikala navkreber. Nisem vedel, da bom zvedel otrokovo resnico, ki jo živi Sršenova mama že toliko let. Pripravil me je vsega prevzela in spoštovanje je še bolj pogloboilo. Tole mi je povedala:

— Tako je, na svetu pač ni povsod z rožicami postlano. Meni že ni bilo. Leta devetnajststo sem se poročila. O, moj Janez je bil zlat človek, dober mož. Samo deset let sva bila zares srečna. Devetnajststo deset je moral k vojakom. Štiri leta je bil tam in jaz sama na gruntu. Saj ni veliko, za par ženskih rok pa je preveč. Vrnil se je in dobro pol leta nama je bilo življenje kot nekdanj. Potem se je pričela prva svetovna vojna. Moral je na fronto. Pol leta za tem sem rodila sina. Janez sem mu dala ime. Pač spomin na očeta. Klicala sem ga — Jani. Mož se je po treh letih spet vrnil domov. Vendar ne tak, kot je šel z doma. Vrnil se je brez roke in noge. Inva-

lid. Hudo je bilo. Pa samo da ni bil mrtev. Samo da sem ga videla pred hišo živga, pa sem bila srečna. Jani je pridno rasel in kmalu sem imela pomoč. Vojna je že davno minila in minevala so tudi leta. Mož se je z leseno nožjo pomikal okoli voglov, nekaj pa ga je stalno razjedalo. Hudo mu je bilo, ko je gledal mlade ljudi, mlade moške, kako z lahkoto opravljajo delo, kako se ob nedeljah veselijo in odhajajo v dolino. Pred vojno je igral harmoniko in tako lepo pel. Ljudje so ga vabili na svatbe, vsi smo ga radi imeli. Zdjaj ni bilo desnice, ki je bila nekdanj žilava in močna, ki je vhitela »sekrejo in kramp, ki je ob nedeljah potoevala harmoniko. Leta osemindvajsetega je izdihnil. In od takrat sem vdova. Možit se nisem marala, čeprav je bila tu in tam kaka prilika. Najbolj pa je sitaril sosed. Pa ga nisem marala. Suroveža in planja na ne. Pa se pretepač po vrhu. Saj sem imela sina. Zrasel je in se s petnajstim letom zaposlil pri gozdni upravi. Življenje se je spet obrnilo na bolje. Nato je, moral tudi on k vojakom. Ko se je vrnil, je šel spet na delo v hosto. Zentev je kar naprej odlagal. Mogoče zaradi mene. Nikoli mu nisem branila. Saj je imel čedno dekle. Pa se ni in ni odočil. No ja, že mora biti tako. Vsakemu je nekaj usojeno. Potlej spet vojna. Prvo leto ni bilo nič tako strašnega. Dvainštiridesetega, saj se spominjam, spomlad je bilo in sadno drevice je tako lepo cvetelo, ko mi je dekla...

— Mama, v hosto grem. Moram, Nemcu ne bom služil.
— Saj si že deset let v hosti! sem dahnila, ko sem vendar vedela, kaj namerava, pa sem trepetala v strahu, da bom spet ostala sama. Kakor da mi je nekaj govorilo: nikdar

hid. Hudo je bilo. Pa samo da ni bil mrtev. Samo da sem ga videla pred hišo živga, pa sem bila srečna. Jani je pridno rasel in kmalu sem imela pomoč. Vojna je že davno minila in minevala so tudi leta. Mož se je z leseno nožjo pomikal okoli voglov, nekaj pa ga je stalno razjedalo. Hudo mu je bilo, ko je gledal mlade ljudi, mlade moške, kako z lahkoto opravljajo delo, kako se ob nedeljah veselijo in odhajajo v dolino. Pred vojno je igral harmoniko in tako lepo pel. Ljudje so ga vabili na svatbe, vsi smo ga radi imeli. Zdjaj ni bilo desnice, ki je bila nekdanj žilava in močna, ki je vhitela »sekrejo in kramp, ki je ob nedeljah potoevala harmoniko. Leta osemindvajsetega je izdihnil. In od takrat sem vdova. Možit se nisem marala, čeprav je bila tu in tam kaka prilika. Najbolj pa je sitaril sosed. Pa ga nisem marala. Suroveža in planja na ne. Pa se pretepač po vrhu. Saj sem imela sina. Zrasel je in se s petnajstim letom zaposlil pri gozdni upravi. Življenje se je spet obrnilo na bolje. Nato je, moral tudi on k vojakom. Ko se je vrnil, je šel spet na delo v hosto. Zentev je kar naprej odlagal. Mogoče zaradi mene. Nikoli mu nisem branila. Saj je imel čedno dekle. Pa se ni in ni odočil. No ja, že mora biti tako. Vsakemu je nekaj usojeno. Potlej spet vojna. Prvo leto ni bilo nič tako strašnega. Dvainštiridesetega, saj se spominjam, spomlad je bilo in sadno drevice je tako lepo cvetelo, ko mi je dekla...

— Mama, v hosto grem. Moram, Nemcu ne bom služil.
— Saj si že deset let v hosti! sem dahnila, ko sem vendar vedela, kaj namerava, pa sem trepetala v strahu, da bom spet ostala sama. Kakor da mi je nekaj govorilo: nikdar

hid. Hudo je bilo. Pa samo da ni bil mrtev. Samo da sem ga videla pred hišo živga, pa sem bila srečna. Jani je pridno rasel in kmalu sem imela pomoč. Vojna je že davno minila in minevala so tudi leta. Mož se je z leseno nožjo pomikal okoli voglov, nekaj pa ga je stalno razjedalo. Hudo mu je bilo, ko je gledal mlade ljudi, mlade moške, kako z lahkoto opravljajo delo, kako se ob nedeljah veselijo in odhajajo v dolino. Pred vojno je igral harmoniko in tako lepo pel. Ljudje so ga vabili na svatbe, vsi smo ga radi imeli. Zdjaj ni bilo desnice, ki je bila nekdanj žilava in močna, ki je vhitela »sekrejo in kramp, ki je ob nedeljah potoevala harmoniko. Leta osemindvajsetega je izdihnil. In od takrat sem vdova. Možit se nisem marala, čeprav je bila tu in tam kaka prilika. Najbolj pa je sitaril sosed. Pa ga nisem marala. Suroveža in planja na ne. Pa se pretepač po vrhu. Saj sem imela sina. Zrasel je in se s petnajstim letom zaposlil pri gozdni upravi. Življenje se je spet obrnilo na bolje. Nato je, moral tudi on k vojakom. Ko se je vrnil, je šel spet na delo v hosto. Zentev je kar naprej odlagal. Mogoče zaradi mene. Nikoli mu nisem branila. Saj je imel čedno dekle. Pa se ni in ni odočil. No ja, že mora biti tako. Vsakemu je nekaj usojeno. Potlej spet vojna. Prvo leto ni bilo nič tako strašnega. Dvainštiridesetega, saj se spominjam, spomlad je bilo in sadno drevice je tako lepo cvetelo, ko mi je dekla...

— Mama, v hosto grem. Moram, Nemcu ne bom služil.
— Saj si že deset let v hosti! sem dahnila, ko sem vendar vedela, kaj namerava, pa sem trepetala v strahu, da bom spet ostala sama. Kakor da mi je nekaj govorilo: nikdar

hid. Hudo je bilo. Pa samo da ni bil mrtev. Samo da sem ga videla pred hišo živga, pa sem bila srečna. Jani je pridno rasel in kmalu sem imela pomoč. Vojna je že davno minila in minevala so tudi leta. Mož se je z leseno nožjo pomikal okoli voglov, nekaj pa ga je stalno razjedalo. Hudo mu je bilo, ko je gledal mlade ljudi, mlade moške, kako z lahkoto opravljajo delo, kako se ob nedeljah veselijo in odhajajo v dolino. Pred vojno je igral harmoniko in tako lepo pel. Ljudje so ga vabili na svatbe, vsi smo ga radi imeli. Zdjaj ni bilo desnice, ki je bila nekdanj žilava in močna, ki je vhitela »sekrejo in kramp, ki je ob nedeljah potoevala harmoniko. Leta osemindvajsetega je izdihnil. In od takrat sem vdova. Možit se nisem marala, čeprav je bila tu in tam kaka prilika. Najbolj pa je sitaril sosed. Pa ga nisem marala. Suroveža in planja na ne. Pa se pretepač po vrhu. Saj sem imela sina. Zrasel je in se s petnajstim letom zaposlil pri gozdni upravi. Življenje se je spet obrnilo na bolje. Nato je, moral tudi on k vojakom. Ko se je vrnil, je šel spet na delo v hosto. Zentev je kar naprej odlagal. Mogoče zaradi mene. Nikoli mu nisem branila. Saj je imel čedno dekle. Pa se ni in ni odočil. No ja, že mora biti tako. Vsakemu je nekaj usojeno. Potlej spet vojna. Prvo leto ni bilo nič tako strašnega. Dvainštiridesetega, saj se spominjam, spomlad je bilo in sadno drevice je tako lepo cvetelo, ko mi je dekla...

— Mama, v hosto grem. Moram, Nemcu ne bom služil.
— Saj si že deset let v hosti! sem dahnila, ko sem vendar vedela, kaj namerava, pa sem trepetala v strahu, da bom spet ostala sama. Kakor da mi je nekaj govorilo: nikdar

hid. Hudo je bilo. Pa samo da ni bil mrtev. Samo da sem ga videla pred hišo živga, pa sem bila srečna. Jani je pridno rasel in kmalu sem imela pomoč. Vojna je že davno minila in minevala so tudi leta. Mož se je z leseno nožjo pomikal okoli voglov, nekaj pa ga je stalno razjedalo. Hudo mu je bilo, ko je gledal mlade ljudi, mlade moške, kako z lahkoto opravljajo delo, kako se ob nedeljah veselijo in odhajajo v dolino. Pred vojno je igral harmoniko in tako lepo pel. Ljudje so ga vabili na svatbe, vsi smo ga radi imeli. Zdjaj ni bilo desnice, ki je bila nekdanj žilava in močna, ki je vhitela »sekrejo in kramp, ki je ob nedeljah potoevala harmoniko. Leta osemindvajsetega je izdihnil. In od takrat sem vdova. Možit se nisem marala, čeprav je bila tu in tam kaka prilika. Najbolj pa je sitaril sosed. Pa ga nisem marala. Suroveža in planja na ne. Pa se pretepač po vrhu. Saj sem imela sina. Zrasel je in se s petnajstim letom zaposlil pri gozdni upravi. Življenje se je spet obrnilo na bolje. Nato je, moral tudi on k vojakom. Ko se je vrnil, je šel spet na delo v hosto. Zentev je kar naprej odlagal. Mogoče zaradi mene. Nikoli mu nisem branila. Saj je imel čedno dekle. Pa se ni in ni odočil. No ja, že mora biti tako. Vsakemu je nekaj usojeno. Potlej spet vojna. Prvo leto ni bilo nič tako strašnega. Dvainštiridesetega, saj se spominjam, spomlad je bilo in sadno drevice je tako lepo cvetelo, ko mi je dekla...

— Mama, v hosto grem. Moram, Nemcu ne bom služil.
— Saj si že deset let v hosti! sem dahnila, ko sem vendar vedela, kaj namerava, pa sem trepetala v strahu, da bom spet ostala sama. Kakor da mi je nekaj govorilo: nikdar

hid. Hudo je bilo. Pa samo da ni bil mrtev. Samo da sem ga videla pred hišo živga, pa sem bila srečna. Jani je pridno rasel in kmalu sem imela pomoč. Vojna je že davno minila in minevala so tudi leta. Mož se je z leseno nožjo pomikal okoli voglov, nekaj pa ga je stalno razjedalo. Hudo mu je bilo, ko je gledal mlade ljudi, mlade moške, kako z lahkoto opravljajo delo, kako se ob nedeljah veselijo in odhajajo v dolino. Pred vojno je igral harmoniko in tako lepo pel. Ljudje so ga vabili na svatbe, vsi smo ga radi imeli. Zdjaj ni bilo desnice, ki je bila nekdanj žilava in močna, ki je vhitela »sekrejo in kramp, ki je ob nedeljah potoevala harmoniko. Leta osemindvajsetega je izdihnil. In od takrat sem vdova. Možit se nisem marala, čeprav je bila tu in tam kaka prilika. Najbolj pa je sitaril sosed. Pa ga nisem marala. Suroveža in planja na ne. Pa se pretepač po vrhu. Saj sem imela sina. Zrasel je in se s petnajstim letom zaposlil pri gozdni upravi. Življenje se je spet obrnilo na bolje. Nato je, moral tudi on k vojakom. Ko se je vrnil, je šel spet na delo v hosto. Zentev je kar naprej odlagal. Mogoče zaradi mene. Nikoli mu nisem branila. Saj je imel čedno dekle. Pa se ni in ni odočil. No ja, že mora biti tako. Vsakemu je nekaj usojeno. Potlej spet vojna. Prvo leto ni bilo nič tako strašnega. Dvainštiridesetega, saj se spominjam, spomlad je bilo in sadno drevice je tako lepo cvetelo, ko mi je dekla...

— Mama, v hosto grem. Moram, Nemcu ne bom služil.
— Saj si že deset let v hosti! sem dahnila, ko sem vendar vedela, kaj namerava, pa sem trepetala v strahu, da bom spet ostala sama. Kakor da mi je nekaj govorilo: nikdar

hid. Hudo je bilo. Pa samo da ni bil mrtev. Samo da sem ga videla pred hišo živga, pa sem bila srečna. Jani je pridno rasel in kmalu sem imela pomoč. Vojna je že davno minila in minevala so tudi leta. Mož se je z leseno nožjo pomikal okoli voglov, nekaj pa ga je stalno razjedalo. Hudo mu je bilo, ko je gledal mlade ljudi, mlade moške, kako z lahkoto opravljajo delo, kako se ob nedeljah veselijo in odhajajo v dolino. Pred vojno je igral harmoniko in tako lepo pel. Ljudje so ga vabili na svatbe, vsi smo ga radi imeli. Zdjaj ni bilo desnice, ki je bila nekdanj žilava in močna, ki je vhitela »sekrejo in kramp, ki je ob nedeljah potoevala harmoniko. Leta osemindvajsetega je izdihnil. In od takrat sem vdova. Možit se nisem marala, čeprav je bila tu in tam kaka prilika. Najbolj pa je sitaril sosed. Pa ga nisem marala. Suroveža in planja na ne. Pa se pretepač po vrhu. Saj sem imela sina. Zrasel je in se s petnajstim letom zaposlil pri gozdni upravi. Življenje se je spet obrnilo na bolje. Nato je, moral tudi on k vojakom. Ko se je vrnil, je šel spet na delo v hosto. Zentev je kar naprej odlagal. Mogoče zaradi mene. Nikoli mu nisem branila. Saj je imel čedno dekle. Pa se ni in ni odočil. No ja, že mora biti tako. Vsakemu je nekaj usojeno. Potlej spet vojna. Prvo leto ni bilo nič tako strašnega. Dvainštiridesetega, saj se spominjam, spomlad je bilo in sadno drevice je tako lepo cvetelo, ko mi je dekla...

— Mama, v hosto grem. Moram, Nemcu ne bom služil.
— Saj si že deset let v hosti! sem dahnila, ko sem vendar vedela, kaj namerava, pa sem trepetala v strahu, da bom spet ostala sama. Kakor da mi je nekaj govorilo: nikdar

hid. Hudo je bilo. Pa samo da ni bil mrtev. Samo da sem ga videla pred hišo živga, pa sem bila srečna. Jani je pridno rasel in kmalu sem imela pomoč. Vojna je že davno minila in minevala so tudi leta. Mož se je z leseno nožjo pomikal okoli voglov, nekaj pa ga je stalno razjedalo. Hudo mu je bilo, ko je gledal mlade ljudi, mlade moške, kako z lahkoto opravljajo delo, kako se ob nedeljah veselijo in odhajajo v dolino. Pred vojno je igral harmoniko in tako lepo pel. Ljudje so ga vabili na svatbe, vsi smo ga radi imeli. Zdjaj ni bilo desnice, ki je bila nekdanj žilava in močna, ki je vhitela »sekrejo in kramp, ki je ob nedeljah potoevala harmoniko. Leta osemindvajsetega je izdihnil. In od takrat sem vdova. Možit se nisem marala, čeprav je bila tu in tam kaka prilika. Najbolj pa je sitaril sosed. Pa ga nisem marala. Suroveža in planja na ne. Pa se pretepač po vrhu. Saj sem imela sina. Zrasel je in se s petnajstim letom zaposlil pri gozdni upravi. Življenje se je spet obrnilo na bolje. Nato je, moral tudi on k vojakom. Ko se je vrnil, je šel spet na delo v hosto. Zentev je kar naprej odlagal. Mogoče zaradi mene. Nikoli mu nisem branila. Saj je imel čedno dekle. Pa se ni in ni odočil. No ja, že mora biti tako. Vsakemu je nekaj usojeno. Potlej spet vojna. Prvo leto ni bilo nič tako strašnega. Dvainštiridesetega, saj se spominjam, spomlad je bilo in sadno drevice je tako lepo cvetelo, ko mi je dekla...

— Mama, v hosto grem. Moram, Nemcu ne bom služil.
— Saj si že deset let v hosti! sem dahnila, ko sem vendar vedela, kaj namerava, pa sem trepetala v strahu, da bom spet ostala sama. Kakor da mi je nekaj govorilo: nikdar

hid. Hudo je bilo. Pa samo da ni bil mrtev. Samo da sem ga videla pred hišo živga, pa sem bila srečna. Jani je pridno rasel in kmalu sem imela pomoč. Vojna je že davno minila in minevala so tudi leta. Mož se je z leseno nožjo pomikal okoli voglov, nekaj pa ga je stalno razjedalo. Hudo mu je bilo, ko je gledal mlade ljudi, mlade moške, kako z lahkoto opravljajo delo, kako se ob nedeljah veselijo in odhajajo v dolino. Pred vojno je igral harmoniko in tako lepo pel. Ljudje so ga vabili na svatbe, vsi smo ga radi imeli. Zdjaj ni bilo desnice, ki je bila nekdanj žilava in močna, ki je vhitela »sekrejo in kramp, ki je ob nedeljah potoevala harmoniko. Leta osemindvajsetega je izdihnil. In od takrat sem vdova. Možit se nisem marala, čeprav je bila tu in tam kaka prilika. Najbolj pa je sitaril sosed. Pa ga nisem marala. Suroveža in planja na ne. Pa se pretepač po vrhu. Saj sem imela sina. Zrasel je in se s petnajstim letom zaposlil pri gozdni upravi. Življenje se je spet obrnilo na bolje. Nato je, moral tudi on k vojakom. Ko se je vrnil, je šel spet na delo v hosto. Zentev je kar naprej odlagal. Mogoče zaradi mene. Nikoli mu nisem branila. Saj je imel čedno dekle. Pa se ni in ni odočil. No ja, že mora biti tako. Vsakemu je nekaj usojeno. Potlej spet vojna. Prvo leto ni bilo nič tako strašnega. Dvainštiridesetega, saj se spominjam, spomlad je bilo in sadno drevice je tako lepo cvetelo, ko mi je dekla...

— Mama, v hosto grem. Moram, Nemcu ne bom služil.
— Saj si že deset let v hosti! sem dahnila, ko sem vendar vedela, kaj namerava, pa sem trepetala v strahu, da bom spet ostala sama. Kakor da mi je nekaj govorilo: nikdar

hid. Hudo je bilo. Pa samo da ni bil mrtev. Samo da sem ga videla pred hišo živga, pa sem bila srečna. Jani je pridno rasel in kmalu sem imela pomoč. Vojna je že davno minila in minevala so tudi leta. Mož se je z leseno nožjo pomikal okoli voglov, nekaj pa ga je stalno razjedalo. Hudo mu je bilo, ko je gledal mlade ljudi, mlade moške, kako z lahkoto opravljajo delo, kako se ob nedeljah veselijo in odhajajo v dolino. Pred vojno je igral harmoniko in tako lepo pel. Ljudje so ga vabili na svatbe, vsi smo ga radi imeli. Zdjaj ni bilo desnice, ki je bila nekdanj žilava in močna, ki je vhitela »sekrejo in kramp, ki je ob nedeljah potoevala harmoniko. Leta osemindvajsetega je izdihnil. In od takrat sem vdova. Možit se nisem marala, čeprav je bila tu in tam kaka prilika. Najbolj pa je sitaril sosed. Pa ga nisem marala. Suroveža in planja na ne. Pa se pretepač po vrhu. Saj sem imela sina. Zrasel je in se s petnajstim letom zaposlil pri gozdni upravi. Življenje se je spet obrnilo na bolje. Nato je, moral tudi on k vojakom. Ko se je vrnil, je šel spet na delo v hosto. Zentev je kar naprej odlagal. Mogoče zaradi mene. Nikoli mu nisem branila. Saj je imel čedno dekle. Pa se ni in ni odočil. No ja, že mora biti tako. Vsakemu je nekaj usojeno. Potlej spet vojna. Prvo leto ni bilo nič tako strašnega. Dvainštiridesetega, saj se spominjam, spomlad je bilo in sadno drevice je tako lepo cvetelo, ko mi je dekla...

Z »nočjo dolgih nožev« so esesovci dokazali, da so pripravljeni »korakati tudi proti lastnim bratom«, kar si je želel Hitler. Bili so še posebej nagajani za to: bili so vojska, ki je bila podrejena samo Hitlerju, neodvisna od stranke in vrhovnega poveljstva redne vojske, bili so finančno samostojni. Drugi privilegij je imel dve temeljni posledici: SS se je morala financirati sama, ne da bi posegla v blagajno stranke, zato pa ni nihče nadzoroval njenega finančnega položaja.

Himmler je uvedel nekakšno samofinanciranje z ustanovitvijo *Fördernde Mitglieder*, podpornih članov: kdor ni hotel postati esesovec, je lahko z denarjem podprl njihovo organizacijo. »Podporni člani« so dobili značko, kjer so bile nad ključkastim križem črke FM-SS, obvezali so se, da vsak mesec nakažejo določeno vsoto, prisegali jim ni bilo treba in niti v nacistično stranko se jim ni bilo treba vpisati. Za Himmlerja je bilo bistveno samo to, da so dajali denar. Prva propagandna kampanja za pridobivanje »podpornih članov« je bila leta 1934 in njen uspeh je bil velikanski: pridobili so 342.492 simpatizerjev in 581.000 mark.

Ko je Himmler postavil finančno osnovo SS, je začel organizacijo spreminjati v resnično in pravo vojsko. Toda potreboval je za to sposobne ljudi: sam je bil komaj nekaj mesecev vojak, Heydrich je bil iz mornarice vrženi oficirček, Dietrich (komandant Leibstandarte Adolf Hitler) je bil komaj narednik... Himmler je potreboval resničnega in avtoritativnega oficirja z dovolj visokim činom in zadostnimi sposobnostmi. Našel ga je novembra 1934: generalpodpolkovnika kopenske vojske Paula Hausserja, starega trinitetdeset let, človeka, ki v tedaj še neoboroženi Nemčiji ni imel nobenih perspektiv in ki je takoj sprejel nalogo, da »zgradi SS« v pravo vojsko. Ni bil član stranke, toda Himmlerju to ni bilo mar.

Hausser je takoj začel organizirati šolo za esesovske oficirje, ki jo je bil Heydrich ustanovil leta 1932 v Bad Tölzu pri Münchnu. Potem je leta 1935 uvedel novo šolo v gradu Wolfen v Braunschweigu. Hitler je ukazal, naj v SS vojaško izurijo

Verfügungstruppe, se pravi oddelke, ki bi bili sposobni vojskovanja. Hotel je ustanoviti celo divizijo esesovcev, ki bi mu bila osebno na razpolago in neodvisna od vojaškega poveljstva. Toda tedaj njegovega načrta še ni bilo mogoče uresničiti.

General Hausser je prizadevalno delal. Tečaj za oficirje je trajal deset mesecev — kot v redni vojski — in disciplina je bila pruska: vstajanje ob šestih, ura telovadbe, zajtrk, potem pa pravo vojaško urjenje. Trikrat na teden so bila predavanja o Hitlerjevem življenju, nacionalsocializmu in »rasni doktrini«. Popoldne je bilo navadno namenjeno urjenju na poligonih in čiščenju sob. Verskih obredov v nedeljo ni bilo. Esesovci — razen pozneje ustanovljenih ukrajinskih skupin in muslimanske esesovske divizije — niso imeli kuratov.

Vsak esesovec si je ne glede na čin moral pridobiti »športno značko«, pri čemer je moral z določenim številom točk opraviti pet preizkušenj: tek na kratko progo, tek na tri tisoč metrov, skok v daljino, met kopja in kladiva ter plavanje. Zaradi tega so se starejši člani znašli v težavah: Himmler sam je hotel opraviti vse preizkušnje in to se mu je posrečilo tako, da ni bilo nikomur jasno... Dejstvo pa je, da si je po mesecu ostrega treninga v šoli v Bad Tölzu pripel na uniformo športno značko.

Po opravljenih športnih in ideoloških izpitih so gojenci pristegli 20. aprila, na Hitlerjev rojstni dan. Potem je bilo še več dodatnih tečajev za strokovnjake, ki so jih obiskovali prostovoljno, nakar je sledila navadna služba: »esesovsko življenje«.

Pred tečaji in med njimi je bila selekcija zelo ostra, vendar pa se je ponudila priložnost mnogim izkoreninjenjem tist